

ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา



นางสาวเกษศรินทร์ รอดศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

**The Strength of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension
System in Ban Nonkrasung Krabuanyai Sub-District, Phimai District,
Nakhon Ratchasima Province**

Miss Kassarin Rodsri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

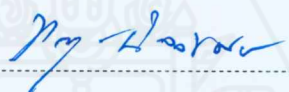
Sukhothai Thammathirat Open University


2017


หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุล นางสาวเกษศริน รอดศรี
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
2. อาจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์

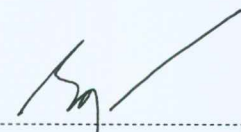
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี นิลวิเศษ)


..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)


..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์)


..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วัณิชย์)

ค.ล

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย นางสาวเกษกรีน รอดศรี รหัสนักศึกษา 2599001092

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) อาจารย์ ดร.พลสรายุ สราญรัมย์

ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร (2) สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร (3) สภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกร (4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง (5) ความคิดเห็นที่มีต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 151 ราย ซึ่งใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) จำนวน 110 โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด และปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการศึกษาพบว่า (1) เกษตรกรร้อยละ 65.5 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 51.60 ปี เกินครึ่งจบประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.58 คน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร เฉลี่ย 2.57 คน ร้อยละ 92.7 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร/กลุ่มอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 90.0 ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 72.7 รับจ้างทางการเกษตรเป็นอาชีพรอง (2) เกษตรกรร้อยละ 65.5 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง พื้นที่ถือครองทางการเกษตร เฉลี่ย 28.67 ไร่ นำเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ เฉลี่ย 26.36 ไร่ ผลผลิต เฉลี่ย 481.82 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,716.16 บาทต่อไร่ ร้อยละ 77.27 จำหน่ายผลผลิตแก่สหกรณ์การเกษตร (3) เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลมากที่สุด โดยรับจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และประธาน/กรรมการกลุ่ม ในระดับมากที่สุด ได้รับการส่งเสริมด้านการลดต้นทุนในระดับมาก และต้องการได้รับการส่งเสริมในด้านการเชื่อมโยงตลาดมากที่สุดในระดับมาก (4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม เกษตรกรทั้งหมด เห็นว่ามีการดำเนินงานทุกด้าน ทั้งในด้านการบริหารกลุ่ม การเรียนรู้/พัฒนาสมาชิก การตลาด และการจัดการเงินทุนกลุ่ม (5) ความคิดเห็นที่มีต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม เกษตรกรเห็นว่า กลุ่มมีความเข้มแข็งในด้านการรวม/สมาชิก ด้านการประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก และด้านการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ ในระดับปานกลาง (6) เกษตรกรมีปัญหาในการตลาดในระดับปานกลาง โดยต้องการเชื่อมโยงกับตลาด และการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายมากที่สุด

คำสำคัญ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

Thesis title : The Strength of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension System in Ban Nonkrasung Krabuangyai Sub-District, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province

Researcher: Miss. Kassarin Rodsri; **ID:** 2599001092;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;

(2) Dr. Ponsaran Saranrom, Associate Professor ; **Academic year:** 2017

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the social-economic background of the members of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension System in Ban Nonkrasung, 2) to study the rice production conditions of the members of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension System in Ban Nonkrasung. 3) rice production promoting conditions of the members of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension System in Ban Nonkrasung, 4) to study opinions towards the operation of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension System in Ban Nonkrasung, 5) to study opinions towards the strength of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension System in Ban Nonkrasung, and 6) to study the problems and suggestions for operating the Large Agricultural Land Plot Extension System.

The population of this research consisted of 151 members of Farmers Group in Large Agricultural Land Plot Extension System in Ban Nonkrasung, Krabuangyai Sub-District, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province. The sample size was determined based on Yamane's formula with an allowable error of 0.05 to be 110. Simple random sampling was used to select the sample. An interview was used as an instrument to collect data. Data were then analyzed by frequency, percentage, minimum, maximum, mean, and standard deviation.

The results of this study showed that 1) 65.5% of the farmers were female, and the average age was 51.60 years. Over half of them graduated with a primary education level. The average number of household members was 4.58. The average number of agricultural workers was 2.57. 92.7% of them were the member of Farmers Group/Farmer Occupation Group. 90.0% of them worked in agricultural occupation as the main occupation. 72.7% of them were employed in agricultural work as the minor occupation. 2) 65.5% of the farmers owned their agricultural land. The average agricultural land plot ownership area was 28.67 rai. The average agricultural land plot under the Large Agricultural Land Plot Extension System was 26.36 rai. The average yield was 481.82 kg / rai. The average production cost was 3,716.16 baht per rai. 77.27 % of them sold their yields to agricultural cooperatives. 3) Farmers were exposed to news and information via personnel media the most. Their exposure to information via government officials and president/ group director was at the highest level. They were supported for cost reduction at a high level. They needed for receiving the support of marketing linkage at a high level. 4) In terms of the group performance, all farmers viewed and considered all aspects of operation in terms of group management, member learning/development, marketing and funding for Farmers Group. 5) Opinions towards the strength of Farmers Group indicated that Farmers Group was strong in terms of director/member and performance evaluation, which were at high level, meanwhile rice production under Large Agricultural Land Plot Extension System was at a moderate level. 6) Farmers had problems in marketing at a moderate level. They needed for linking with the market and maximizing distribution channels.

Keywords: Strength of Farmers Group, Large Agricultural Land Plot Extension System, Nakhon Ratchasima

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้ วิทยานิพนธ์ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี นิลวิเศษ ที่ให้เกียรติเป็นประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้ความรู้ ประสบการณ์ แนวคิด ให้คำแนะนำในการปรับปรุง วิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

ขอกราบขอบคุณคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ทุกท่าน ที่กรุณาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน ส่งผลทำให้การศึกษาประสบผลสำเร็จ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอฟิมาย สำนักงานเกษตรจังหวัด นครราชสีมา ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาและให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ และขอขอบคุณเกษตรกรสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง ทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ มีมิตรภาพที่ดีเสมอมา และขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่คอยห่วงใย เป็นกำลังใจตลอดมา

ท้ายสุดนี้ ในส่วนที่เป็นคุณค่าหรือประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณทุกคนในครอบครัวที่รักยิ่ง ตลอดจนครูบาอาจารย์ทุกท่านที่กรุณามอบวิชาความรู้ที่มีค่า อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

เกษศริน รอดศรี

ตุลาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและความเข้มแข็งของกลุ่ม	7
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	17
ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	20
กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรนา แปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง	59
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง	63
ตอนที่ 3 ข้อมูลการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ บ้าน โนนกระสัง	66
ตอนที่ 4 แบบประเมินตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ บ้าน โนนกระสัง	83
ตอนที่ 5 ปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตร แบบแปลงใหญ่	92
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	98
สรุปการวิจัย	98
อภิปรายผล	102
ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	115
แบบสัมภาษณ์การวิจัย	116
ประวัติผู้วิจัย	128

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	สภาพข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง 61
ตารางที่ 4.2	สภาพการผลิตข้าวของกลุ่มตัวอย่าง..... 64
ตารางที่ 4.3	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อบุคคล 67
ตารางที่ 4.4	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อสิ่งพิมพ์ 68
ตารางที่ 4.5	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อมวลชน 69
ตารางที่ 4.6	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อกิจกรรม..... 70
ตารางที่ 4.7	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ..... 71
ตารางที่ 4.8	สรุประดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งข้อมูล..... 72
ตารางที่ 4.9	ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการลดต้นทุน..... 73
ตารางที่ 4.10	ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว..... 74
ตารางที่ 4.11	ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการเชื่อมโยงตลาด..... 75
ตารางที่ 4.12	ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม..... 76
ตารางที่ 4.13	ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ 77
ตารางที่ 4.14	ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการลดต้นทุน..... 79
ตารางที่ 4.15	ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว... 80
ตารางที่ 4.16	ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการเชื่อมโยงตลาด..... 81
ตารางที่ 4.17	ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม..... 82
ตารางที่ 4.18	ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการสนับสนุนปัจจัย การผลิตจากภาครัฐ..... 83
ตารางที่ 4.19	ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งกลุ่มและการบริหารกลุ่ม (สมาชิก กรรมการ)..... 85
ตารางที่ 4.20	ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็ง กลุ่มและการบริหารกลุ่ม (กำหนดโครงสร้าง การกำหนดกฎ การบริหารงาน เครือข่าย)..... 87

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.21 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็ง การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่.....	89
ตารางที่ 4.22 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการ พัฒนาสมาชิก.....	92
ตารางที่ 4.23 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งการตลาด.....	92
ตารางที่ 4.24 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งการจัดการ เงินทุนของกลุ่ม.....	93
ตารางที่ 4.25 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งกิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่ม.....	93
ตารางที่ 4.26 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งการประเมิน ผลลัพธ์ในการดำเนินงาน.....	94
ตารางที่ 4.27 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริม การเกษตรแบบแปลงใหญ่.....	95
ตารางที่ 4.28 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่.....	96
ตารางที่ 4.29 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก.....	97
ตารางที่ 4.30 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างด้านการตลาด.....	98



สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 5.1 แสดงการสรุปผลการวิจัย.....	110



บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้มีการดำเนินงานนโยบายด้านการเกษตรในหลาย ๆ ด้าน และนโยบายที่สำคัญในการช่วยเหลือเกษตรกร คือ ในด้านราคาผลผลิต เนื่องจากปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของเกษตรกร คือ ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ในการดำเนินนโยบายด้านข้าวของรัฐบาล โดยการช่วยเหลือชาวนาในด้านราคาผลผลิตให้มีราคาสูงกว่าราคาตลาด ทำให้ชาวนาไม่ทราบราคาที่แท้จริง ส่งผลให้สภาพการผลิตข้าวในปัจจุบัน มีการเพิ่มพื้นที่การผลิตและผลผลิตเพิ่มจำนวนมาก ขณะเดียวกันความใส่ใจในการพัฒนาคุณภาพข้าวน้อยลง ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดต่างประเทศ ประเทศผู้ส่งออกข้าวหลายประเทศ ได้มีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกได้สูงขึ้น ทำให้ปัจจุบันรัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนจากนโยบายด้านราคาข้าวเปลือก มาเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิต

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงเริ่มได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ คือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ ได้มอบนโยบาย เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2558 ซึ่งเน้นความสำคัญการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่ โดยต้องทำการผลิตในเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสม (Zoning) โดยมีหลัก คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มคุณภาพผลผลิต มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการผลิตโดยเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ มีเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มชัดเจน เป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต อีกทั้งเป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพรวมทั้งการพัฒนา คุณภาพสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาดด้วยการบูรณาการทุกภาคส่วนตลอดโซ่อุปทาน (Supply Chain)

จากนโยบายการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ก่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ ในปี 2559 จำนวน 597 แปลง แปลงใหญ่ปี 2560 จำนวน 1,934 แปลง และแปลงใหญ่ปี 2561 จำนวน 1,838 แปลง รวมจำนวน 3,037 แปลง รวมพื้นที่ 3,733,386.71 ไร่ จำนวนเกษตรกร 277,466 ราย ซึ่งเป็นแปลงใหญ่ข้าวหรือนาแปลงใหญ่ จำนวน 1,685 แปลง (กรมส่งเสริมการเกษตร : 2561)

จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการดำเนินการในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ปี 2559-2560) จำนวน 155 แปลง พื้นที่ 199,756 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 14,708 ราย กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดตั้งและเข้าร่วมโครงการ ปี 2559 ในช่วงปีแรกของนโยบายการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีจำนวนสมาชิก 151 ราย จำนวนพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 5,469 ไร่

ในการดำเนินของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง นั้น มีความประสบความสำเร็จในภาพรวม โดยได้รับคัดเลือกให้เป็นแปลงใหญ่ต้นแบบด้านข้าวในระดับจังหวัด และเป็นตัวแทนในการแข่งขันระดับประเทศ รายการแข่งขันเกมเกษตรกร (The Super Farmer) ปี 2558 ที่ผ่านมา ซึ่งผลการแข่งขันในรายการดังกล่าว ได้รับรางวัลชนะเลิศและถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อนำผลที่ศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแปลงใหญ่อื่น และมีแนวทางในการพัฒนาเพิ่มเติม รวมทั้งผู้ที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลไปใช้ในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

2.3 เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

2.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

2.5 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

2.6 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

มีการกำหนดประเด็นการศึกษาดังนี้

3.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร อาชีพหลัก อาชีพรอง

3.2 สภาพการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ประกอบด้วย พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่นาแปลงใหญ่ พื้นที่ที่ได้รับมาตรฐาน การถือครองที่ดิน ผลผลิตข้าว ต้นทุนการผลิตข้าว รายได้จากการขายผลผลิตข้าว (ปีการผลิต 2560/61) แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว

3.3 สภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ประกอบด้วย การได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ระดับการได้รับการส่งเสริมและระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนา ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่)

3.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง เป็นการประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มตามประเด็นตัวชี้วัด ประกอบด้วย กลุ่มและการบริหารกลุ่ม การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ การเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก การตลาด การจัดการเงินทุนของกลุ่ม กิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่ม และการประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน

3.5 ศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในประเด็นปัญหา การบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ การเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก การตลาด รวมทั้งข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ที่มีต่อตัวเกษตรกร ต่อเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง



4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 **ขอบเขตเชิงพื้นที่** ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 151 คน

4.2 **ขอบเขตเชิงเนื้อหา** ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา

4.3 **ขอบเขตเชิงเวลา** การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษากลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นสมาชิกในช่วงฤดูกาลผลิต ปี 2560/61

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **กลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่** หมายถึง กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 151 คน ที่เข้าร่วมโครงการในปี 2559

5.2 **ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่** หมายถึง ระบบส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based Approach) ดำเนินงานในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

5.3 **นาแปลงใหญ่** หมายถึง การทำนาโดยการรวมกลุ่มของเกษตรกรและยึดหลักการปฏิบัติ การดำเนินงาน การบริหารจัดการตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมในระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้ข้อมูลเพื่อใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนา ในการจัดการการส่งเสริมการเกษตร

แบบแปลงใหญ่ ให้ดีขึ้น และเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ ศักยภาพ และความเข้มแข็ง
ของกลุ่ม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด

6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมในระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลง
ใหญ่ นำข้อมูลไปใช้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่กับ
กลุ่มแปลงใหญ่อื่น ๆ ในพื้นที่



บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารวิชาการ วารสาร แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและความเข้มแข็งของกลุ่ม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
3. แนวคิดเกี่ยวกับระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
4. กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและความเข้มแข็งของกลุ่ม

1.1 ความหมายของกลุ่ม

มัลลิกา ตันสอน (2544, น. 123-124) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่มเกิดขึ้นจากบุคคลสองคนขึ้นไปเข้ามารวมตัว มีความสัมพันธ์ ความผูกพันและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและรวมพลังที่จะทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มจะเกิดขึ้นจากสมาชิกที่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน โดยต่างก็ร่วมกันกำหนดเกณฑ์ของความประพฤติซึ่งช่วยกันทำให้กลุ่มบรรลุผลสำเร็จ โดยแบ่งงานให้สมาชิกแต่ละคน ช่วยกันทำ ซึ่งแต่ละบุคคลมีความรู้ ความสามารถและทักษะแตกต่างกัน จึงต้องอาศัยการตกลง ร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน และกลุ่มยังสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ทั้งความต้องการส่วนตัว เช่น ผลประโยชน์ ความมั่นคงและความปลอดภัย เป็นต้น ความต้องการทางสังคม เช่น ความภาคภูมิใจ อำนาจต่อรองและผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น

นที ขลิบทอง (2544, น. 64) ได้สรุปความหมายของกลุ่มไว้ว่าความหมายของกลุ่มมีหลายนิยามแล้วแต่ผู้ให้นิยามจะมองหรือศึกษากลุ่มในแง่มุมใดซึ่งมีการให้คำนิยามของคำว่ากลุ่มออกเป็น 3 มุมมองด้วยกัน คือ มุมมองทางด้านสังคมวิทยา เน้นตัวกลุ่มในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ

สังคมก็จะเน้นความหมายอยู่ที่การอยู่ร่วมกันที่ทำให้เกิดกลุ่ม มุมมองทางด้านองค์การ เน้นการบริหารจัดการจะเน้นความหมาย ที่ความเป็นระบบของกลุ่มและมุมมองทางด้านจิตวิทยาเน้นพฤติกรรมของบุคคลก็จะเน้นความหมายที่มีการปฏิสัมพันธ์หรือปฏิริยาต่อกัน

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540,น.1) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า เป็นการรวมพลังของคนจำนวนหนึ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ หรือรวมกันกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามที่ตน และกลุ่มของตนปรารถนา การรวมและองค์ประกอบของกลุ่มประกอบไปด้วย

1) สมาชิก มีขนาดเท่าใดก็ได้ แล้วแต่ความจำเป็นในการรวมกัน เพื่อ แก้ไขปัญหานั้น ๆ มีความไวเนื้อเชื่อใจกัน ความเชื่อมั่นหรือความมั่นใจในตนเองและกลุ่ม และ ความความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่จะประสานให้เกิดการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

2) คณะผู้แทน ที่มีความรู้ ความสามารถบางประการที่เหนือกว่าสมาชิก ซึ่งสมาชิกจะตรงไปตรงมา พิจารณา และเสนอหรือเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่บางอย่าง แทนตนเอง ซึ่งตนเองนั้นไม่สามารถกระทำได้

3) คณะจัดการ เป็นคณะที่จะดำเนินการที่จะทำให้ปัญหาความต้องการของกลุ่มได้รับการดำเนินการแก้ไข กลุ่มที่ขนาดเล็ก บุคคลก็จะทำหน้าที่เป็นคณะจัดการ อาจจะเป็นผู้แทนบางคนหรือบางครั้งอาจเป็นสมาชิกบางคนก็ได้ที่จะมาทำหน้าที่

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543,น.386) ได้อธิบายว่า กลุ่มในงานพัฒนาชุมชน มีลักษณะของการรวมตัวของบุคคลในชุมชนที่มีปัญหาหรือความต้องการบางอย่างที่คล้ายคลึงกันเมื่อมารวมกันเป็นกลุ่มจึงได้มีการกำหนดเป้าหมายและดำเนินการบางอย่างร่วมกันซึ่งการมารวมกันนั้นทำให้เกิดพลังในการผลักดันหรือต่อรองเพื่อแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ให้หมดสิ้นไป ซึ่งความหมายของกลุ่มโดยทั่วไปควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังนี้

1) การรวมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปส่วนจะมีจำนวนมากที่สุดเท่าใดไม่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งจำนวนมากที่สุดน่าจะอยู่ที่ความพอเหมาะพอดีของวัตถุประสงค์และความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันภายในกลุ่ม

2) มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง การเกิดกลุ่มต้องอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

3) สมาชิกมีการกระทำร่วมกันมีความสัมพันธ์ต่อกันและมีการติดต่อสื่อสารกัน

4) มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติสมาชิกรับรู้ความเป็นกลุ่มและการเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยมีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม

5) มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

จากแนวคิดหลัก กลุ่มทางการเกษตร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน และมีการดำเนินกิจกรรมทางด้านการเกษตรร่วมกัน และหากกลุ่มของเกษตรกรมารวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของเกษตรกรรายย่อย หรือเพื่อพัฒนาสภาพประกอบการประกอบอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีโครงสร้างการดำเนินงาน และระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน จะเรียกว่า องค์กรเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556, น.6)

1.2 ความสำคัญของกลุ่ม

การรวมกลุ่มนั้น นอกจากจะเพื่อตอบสนองความต้องการ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสมาชิก การรวมกลุ่มยังมีความสำคัญด้านต่าง ๆ อีก ซึ่ง นที ขลิบทอง (2544, น. 74) กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มดังนี้

1. การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิก
2. ให้ผลตอบแทนที่ไม่อาจได้มาด้วยเอกเทศ
3. ส่งเสริมการพัฒนาตัวสมาชิก
4. เป็นเครื่องมือฝึกฝนให้แก่สมาชิก
5. เป็นสิ่งเสริมพลังให้แก่สมาชิก
6. สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติ
7. เป็นแหล่งมิตรภาพและความสัมพันธ์

อีกทั้ง เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2556, น. 6-7) ได้สรุปความสำคัญของกลุ่มต่องานส่งเสริมการเกษตร ไว้ดังนี้

1. สร้างกระบวนการทัศน์หรือเปิดมุมมองใหม่ ๆ ของสมาชิกที่มารวมกลุ่มกัน
2. เกิดพลังอำนาจในการคิดริเริ่มและต่อรอง
3. เป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมพัฒนาแก่สมาชิก
4. ช่วยรวบรวมและประสานความสามารถ
5. สร้างการตัดสินใจร่วม
6. เพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหาแก่สมาชิกและกลุ่ม
7. ส่งเสริมการพัฒนาสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าความสำคัญในการรวมกลุ่ม คือ การที่สมาชิกในกลุ่มสามารถเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิด นำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผน การแก้ไขปัญหา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาความรู้ ความสามารถของสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้น

1.3 การพัฒนากลุ่ม

กรมการพัฒนาชุมชน (2540, น. 33-34) ได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนากลุ่มไว้ว่า กลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือจัดตั้งขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะไม่มีกลุ่มใดที่อยู่กับที่ สาเหตุการเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนไหวในกลุ่ม อาจเกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมในกลุ่ม หรือภายนอกกลุ่มที่มากระทบ ซึ่งหากกลุ่มไม่ยอมเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนไหวแล้ว กลุ่มจะเป็นกลุ่มที่ไร้ประสิทธิภาพ หรือต้องสลายไปในที่สุด สภาพการเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนไหวของกลุ่ม ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม เพื่อที่จะพัฒนากลุ่มให้สามารถดำรงอยู่ได้ สำหรับการพัฒนากลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนไหวตลอดเวลา มีขั้นตอนการพัฒนากลุ่ม ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างกลุ่ม และจัดตั้งกลุ่มเป็นขั้นแรกของการเริ่มต้นของกลุ่ม โดยที่เมื่อบุคคลมารวมกันเป็นกลุ่มและมีการกำหนดขอบเขต แนวทางปฏิบัติงาน รวมทั้งกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับและกำหนดพฤติกรรมให้กับสมาชิกกลุ่มแล้ว กลุ่มก็จะเริ่มทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สมาชิกจะปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

ขั้นที่ 2 ขั้นหัวเลี้ยวหัวต่อหรือระยะขัดแย้ง เป็นขั้นที่กลุ่มเริ่มมีปัญหา มีอุปสรรค และข้อขัดแย้งต่าง ๆ เกิดในกลุ่มมากมาย อาจจะกล่าวได้ว่าในขั้นนี้ เป็นระยะที่เกิดการขัดแย้งภายในกลุ่มมากที่สุด จะพบว่ากลุ่มที่อยู่ในขั้นนี้ จะอยู่ในลักษณะที่สมาชิกแต่ละคนมีความเห็นไม่ตรงกัน สมาชิกเริ่มคิดว่าตนเองทำงานในกลุ่มเพื่ออะไร และกลุ่มให้อะไรแก่ตนเอง ขั้นนี้ จึงมีความแตกแยกภายในกลุ่มมากที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นของการสร้างบรรทัดฐานของกลุ่มหรือระยะยินยอม หากการพัฒนา กลุ่มผ่าน ขั้นที่ 2 มาได้ โดยกลุ่มไม่สลายตัว กลุ่มก็จะพัฒนาเข้าสู่ขั้นที่ 3 โดยที่สมาชิก จะรู้สึกตัวว่าต่อต้านเขามากไป พุดมากไป ใช้อารมณ์มากไป รู้สึกเหน็ดเหนื่อยและเพลีย และได้ขอคิดเห็นจากการอภิปรายของสมาชิกคนอื่น ๆ มากขึ้น จนจำนนด้วยเหตุผล จึงมีการตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกของกลุ่มแต่ละคนกับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยจะมีการแสดงออก ซึ่งความเห็น ความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่ม เช่น วัตถุประสงค์ของกลุ่ม การดำเนินงาน การควบคุมของผู้นำ ความพึงพอใจในสภาพการทำงาน และผลตอบแทนที่กลุ่มให้กับสมาชิก

ขั้นที่ 4 ขั้นของการร่วมมือกันปฏิบัติหรือระยะดำเนินงาน ในขั้นนี้สมาชิกจะมาร่วมพลัง เพื่อที่จะร่วมมือกันปฏิบัติงานให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยสมาชิกจะถือปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ ตามที่ได้ตกลงกันไว้ เพื่อที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จของกลุ่ม

เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กลุ่มมีการพัฒนาหรือเกิดความเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่ก้าวหน้า มีดังนี้

- 1) สมาชิกของกลุ่มมีปฏิภิริยาโต้ตอบกันอย่างกว้างขวาง มีการรับรู้และให้ความสัมพันธ์ตามบทบาทและฐานะต่อสมาชิกทุกคนที่ได้ร่วมกันในสถานการณ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง
- 2) สมาชิกของกลุ่มมีโอกาสได้ แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม และสามารถแสดงความรู้สึก และความต้องการต่อกลุ่มอย่างจริงจัง และตรงไปตรงมา
- 3) สมาชิกของกลุ่มมีความอดทน อดกลั้นต่อความผิดพลาดของสมาชิกพร้อมทั้งให้อภัย โดยถือว่าการกระทำผิดเป็นของธรรมดาในกระบวนการเรียนรู้
- 4) สมาชิกของกลุ่มสามารถเผชิญต่อวิกฤตการณ์ได้มาก ก็ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง และมีพลังกลุ่มเหนียวแน่นมากขึ้น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2541, น.12) ระบุว่า การพัฒนาของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ความสามารถของกลุ่มที่จะตอบสนองความต้องการของสมาชิกและบรรลุเป้าหมายของกลุ่มในขณะเดียวกัน ดังนั้นการจะเข้าใจสถานการณ์ของกลุ่มในระยะหนึ่ง ต้องพิจารณาองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ผู้นำกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทชัดเจนในกลุ่มที่จะทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่เลี้ยง นักพัฒนาเป็นผู้ประสานงานเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ผู้นำต้องสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสมกับขั้นตอนการพัฒนากลุ่ม สถานการณ์ของกลุ่มในขณะนั้นและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกส่วนมาก
- 2) สมาชิกกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในกิจกรรมของกลุ่ม แสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่ม และงานหรือกิจกรรมของกลุ่ม ตามความพอใจ ความสามารถ และอุทิศตนเองให้กับเป้าหมายของกลุ่ม
- 3) จุดมุ่งหมายของกลุ่ม คือ สิ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันว่าความสำเร็จ ที่คนในกลุ่มต้องการให้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ จุดมุ่งหมายของกลุ่มที่ดี คือ จุดมุ่งหมายที่กลุ่มสมาชิกพอใจ เชื่อมั่นว่ากลุ่มจะทำได้สำเร็จ และสอดคล้องกับแรงจูงใจของตนในการเข้าเป็นสมาชิก
- 4) กฎเกณฑ์ คือ เครื่องมือที่ใช้สร้างความสัมพันธ์และการปฏิบัติตนระหว่างบุคคลในกลุ่มที่สมาชิกเข้าใจตรงกัน และถือเป็นระเบียบข้อบังคับเหมือนกัน กฎระเบียบที่ดีคือระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดขึ้น ยอมรับและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

5) กิจกรรมและแผนงาน คือ สิ่งที่สมาชิกกลุ่มกำหนดขึ้นในรูปของงานที่กลุ่มจะต้องทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และก่อให้เกิดความพอใจในกลุ่มสมาชิก

6) การสื่อสาร คือ การติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มในทุกรูปแบบ จนเกิดความเข้าใจกันในหมู่สมาชิก

7) ผลประโยชน์ คือ สิ่งที่สมาชิกกลุ่มได้รับในรูปแบบต่างกัน และก่อให้เกิด ความพึงพอใจจากสิ่งที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยจะต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

1.4 ความเข้มแข็งของกลุ่ม

ความเข้มแข็งของกลุ่มนั้น อาจสะท้อนจากความสามารถในการแก้ไขปัญหา การบริหารจัดการกลุ่มที่หลากหลาย การสร้างเครือข่ายที่ดี เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่ม สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม จึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจของนักวิชาการ นักส่งเสริม นักพัฒนา ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มหรือชุมชน ดังนี้

เทียบ เหล่าสุวรรณ (2541, น 9-10) กล่าวถึง ปัจจัยหลายอย่างที่ก่อให้เกิด ความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยสำคัญ ได้แก่

1) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจสำคัญของ องค์กรชุมชน และเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่ง ที่นำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มองค์กร เพื่อช่วยเหลือตนเองของชาวบ้าน เพราะการมีส่วนร่วมจะเป็นหลักประกันได้ว่า ความต้องการที่แท้จริงของคน จะได้รับการตอบสนองและที่สำคัญสามารถมั่นใจได้ว่า ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มอย่าง ยุติธรรมและเสมอภาคกัน การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเรียนรู้รูปในการแก้ปัญหาร่วมกัน

2) มีการดำเนินเป็นกิจกรรมผ่านองค์กรและองค์กรเครือข่าย คำว่า กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมที่เป็นธุรกิจและกิจกรรมที่ไม่ใช่ธุรกิจ ในกรณีองค์กรชุมชนที่ดำเนินธุรกิจผ่าน องค์กรและองค์กรเครือข่าย แทนการดำเนินธุรกิจเป็นรายบุคคล ย่อมเป็นหลักประกัน การพึ่งตนเอง ได้ประการหนึ่ง เพราะองค์กร คือ ที่มาของอำนาจ เช่น อำนาจทางความรู้ ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ร่วมกันในทุก ๆ ด้าน อำนาจทางเศรษฐกิจและการเงิน เกิดจากการที่องค์กรสนับสนุนให้มีการระดมทุนภายใน มีการรวมกันซื้อรวมกันขาย ขอมมีอำนาจต่อรองกับภายนอกมากขึ้น เมื่อองค์กรได้มีการร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในรูปเครือข่าย ไม่ว่าจะ เป็นเครือข่ายผู้นำ เครือข่าย

กิจกรรมหรือเครือข่ายการเรียนรู้ ก็จะทำให้องค์กรมีอำนาจต่อรองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด

3) องค์กรมีการดำเนินกิจกรรมหรือธุรกิจแบบครบวงจร องค์กรชุมชน หลายองค์กรที่ประกอบธุรกิจไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เพราะดำเนินธุรกิจไม่ครบวงจร เช่น ขาดแคลนเงินทุน ต้องอาศัยเงิน ทุนภายนอก นอกจากจะมีความยุ่งยากในการกู้ยืม ยังมีดอกเบี้ยสูง การผลิตก็เช่นเดียวกัน แต่ไม่มีตลาดจำหน่าย ผลผลิตบางอย่างต้องนำมาจากแหล่งอื่นที่ห่างไกล ทำให้เสียหายหรือผลิตผลได้ แต่ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการแปรรูป จะเห็นได้ว่าการประกอบกิจกรรมหรือธุรกิจไม่ครบวงจรไม่สามารถพึ่งตนเองได้

สัจจา บรรจงศิริ (2550, น.ง) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการพัฒนา กลุ่ม ซึ่งกลุ่มเมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว การที่จะทำให้กลุ่มดำรงอยู่และสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้นั้น ต้องมีปัจจัยสองประการ คือ

1. ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

(1) สมาชิก มีความเข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์ การจัดสรรเวลา ความเชื่อมั่นของสมาชิกต่อประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน การมีส่วนร่วม และความเอาใจใส่ละเอียดรอบคอบในการผลิต

(2) ประธาน/กรรมการ การมีภาระงานต่าง ๆ ลักษณะการเป็นผู้นำ ความตั้งใจและ ให้ความสำคัญในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และความซื่อสัตย์

(3) ระบบการบริหารงาน มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน มีแผนการพัฒนา มีการกระจายภาระงาน มีระบบตรวจสอบ มีกฎระเบียบข้อบังคับซึ่งต้องได้มาจากมติที่ประชุม มีการประชาสัมพันธ์ สื่อสาร การแบ่งปันผลประโยชน์ ความเป็นธรรมและโปร่งใส มีระบบการควบคุมตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ก่อนการกระจาย และมีการประสานงานและการสร้างเครือข่าย

(4) แปลงนาที่ใช้ผลิตเมล็ดพันธุ์ ควรเป็นแปลงนารวม ขนาดพื้นที่แปลงนาควรมี ขนาดพอเหมาะที่จะสามารถนำเครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องทุนแรงเขาไปใช้ได้สะดวก

(5) การเรียนรู้ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายนอกกลุ่ม เครือข่าย และการศึกษาดูงาน

2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย

(1) ภัยธรรมชาติ ได้แก่ น้ำ ศัตรูพืช

(2) ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักร เครื่องทุนแรง ราคาปัจจัยการผลิต ปริมาณ และ คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ เครื่องเกี่ยวนา ตานตาก และฉางข้าว

(3) พ่อค้าคนกลาง/พ่อค้าเมล็ดพันธุ์ การกตราคาของ พ่อค้าคนกลาง

(4) หน่วยงานสนับสนุน เป็นหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของ ศูนย์ให้บรรลุปเป้าหมาย

นอกจากนี้ พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และคณะ (2542) ได้สรุปถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้กลุ่มหรือองค์กรเกษตรประสบความสำเร็จ ไว้ดังนี้

1) ในการจัดตั้งกลุ่มนั้น ถ้าสมาชิกของกลุ่มที่มารวมตัวกัน เป็นกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน เมื่อมารวมกลุ่มกันและมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ไปในแนวทางเดียวกัน โอกาสที่การดำเนินงานของกลุ่มจะประสบความสำเร็จก็มีสูง

2) โครงสร้างในการดำเนินงานขององค์กรควรมีความชัดเจน มีองค์ประกอบที่พอเหมาะ มีความคล่องตัวในการบริหารงาน มีการกำหนดหน้าที่และบทบาทของแต่ละฝ่าย แต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน โดยไม่ซ้ำซ้อนกัน

3) การเข้ามารวมกลุ่มกันของสมาชิกที่ริเริ่มก่อตั้ง และผู้ที่จะเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกใหม่ควรให้เป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ควรเป็นการชักจูงหรือบังคับโดยหน่วยงานของทางราชการ ที่มุ่งหวังเพื่อให้มีการจัดตั้งขึ้นมาเท่านั้น โดยไม่ได้อธิบายหรือสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริง ให้ผู้ที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิก เพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง

4) ในการบริหารงานกลุ่ม สิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ ก็คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มในทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ ประธานกรรมการ คณะกรรมการ สมาชิก ฝ่ายจัดการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ดูแลกลุ่ม ถ้าทุกฝ่ายมีความซื่อสัตย์สุจริต ตามภาระหน้าที่ที่ตนเองมีต่อกลุ่มแล้ว กลุ่มนั้น ๆ จะประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่กำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม และทำหน้าที่ในการตรวจสอบ ฝ่ายจัดการ ตลอดจนดูแลสมาชิกทั้งหมด จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีอุดมการณ์อย่างแท้จริง

5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการกลุ่ม การออกความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมของกลุ่ม การรับรู้สถานการณ์ด้านสินทรัพย์และงบบัญชี กำไร-ขาดทุน ความก้าวหน้าในการดำเนินธุรกิจของ

กลุ่มเป็นระยะ ๆ ตามช่วงเวลาที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรม การประชุมพบปะระหว่างกรรมการและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

6) การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของกลุ่มที่สร้างประโยชน์ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม เช่น การช่วยเหลือและสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตแก่สมาชิก การช่วยเหลือด้านการตลาดผลผลิตของสมาชิก การให้บริการด้านจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่สมาชิก ถ้ากลุ่มสามารถทำกำไรและสมาชิกได้รับเงินปันผลอย่างยุติธรรมแล้ว จะเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกร่วมทำธุรกิจกับกลุ่มมากขึ้น

7) เงินทุนของกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของกลุ่ม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เช่น การพัฒนากลุ่ม การช่วยเหลือสังคมของกลุ่ม การช่วยเหลือสมาชิกในด้านสวัสดิการต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินทุนทั้งสิ้น ดังนั้นความสามารถในการหาเงินทุนให้กลุ่ม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แหล่งเงินทุนที่กลุ่มสามารถหาได้ เช่น การสะสมทุนจากการถือหุ้นของสมาชิก การสร้างผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ การสนับสนุนจากทางราชการและองค์กรเอกชน เป็นต้น ถ้ากลุ่มมีเงินทุนที่ใช้ดำเนินการอย่างพอเพียง ก็จะทำให้กลุ่มดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

8) เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือและดูแลการทำงานของกลุ่มต่างๆ มีส่วนสำคัญที่จะนำพาให้กลุ่มดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ความเอาใจใส่ และติดตามการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

9) การจัดฝึกอบรมและให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เนื้อหาหรือเรื่องที่จะนำมาฝึกอบรมให้กับสมาชิกของกลุ่ม ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ อย่างแท้จริง หรือเป็นเรื่องที่สมาชิกกำลังประสบปัญหาอยู่ และต้องการแก้ไข โดยการฝึกอบรม ให้ความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น เรื่องเกี่ยวกับการผลิตพืชหรือสัตว์ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยเลือกอบรมในประเด็นที่สมาชิกนำไปใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง

10) การทำธุรกิจแบบครบวงจรของกลุ่มเป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ คือ การให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การให้การสนับสนุนในเรื่องเงินทุน การช่วยเหลือสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต การจัดการด้านการตลาด เพื่อให้สมาชิกได้ขายสินค้าในราคาที่ยุติธรรม การสนับสนุนด้านการเก็บรักษาผลผลิตเพื่อรอเวลาขายในช่วงที่ราคามีความเหมาะสม เป็นต้น

1.5 การประเมินผลความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น. 12) ได้ระบุความหมายและความสำคัญในการประเมินองค์กรเกษตรกร วิชากิจชุมชน และเครือข่ายในคู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยให้ความหมายว่า หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบการทำงานขององค์กรเกษตรกร วิชากิจชุมชนและเครือข่าย และพิจารณาผลสัมฤทธิ์ว่ามีมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น แล้วมีการตัดสินใจ เป็นกระบวนการที่บ่งชี้ถึงคุณค่าว่าดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของระบบงานต่าง ๆ อยู่ในระดับที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเพียงใด

ส่วนความสำคัญของการประเมินนั้น สามารถกล่าวเป็นประเด็นได้ ดังนี้

- 1) เป็นเครื่องมือลดความขัดแย้ง เพราะการประเมินผลทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
- 2) ทำให้รู้ถึงสถานะของกลุ่มว่าอยู่จุดไหน สถานการณ์เป็นอย่างไร
- 3) ทำให้ทราบปัญหาหรือคาดการณ์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และทราบความต้องการที่แท้จริง
- 4) ทำให้กลุ่มสามารถวางแผนกลยุทธ์ได้ชัดเจน
- 5) ช่วยถ่ายทอดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ให้กับสมาชิกได้รับรู้
- 6) ช่วยให้การดำเนินงานตามแผนเป็นไปอย่างราบรื่น แก้ไขปัญหาได้ทันทั่วถึง
- 7) ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของกลุ่ม
- 8) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการรับรองคุณภาพด้านประสิทธิภาพ/ ความเข้มแข็งของกลุ่ม
- 9) ช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในการประเมินความเข้มแข็งของการประเมินองค์กรเกษตรกร วิชากิจชุมชน และเครือข่ายจะมีการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ เพื่อในการตัดสินใจ อาจกำหนดตัวชี้วัดเป็นเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพก็ได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

2.1 ความหมายการส่งเสริมการเกษตร

ได้มีนักวิชาการผู้ที่ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร ไว้ดังนี้

ทำนอง สิงคาลวนิช (2525) อธิบายที่ท่านแรกของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่า คือ การถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเกษตรให้แก่เกษตรกรที่ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจ ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ให้เกษตรกรนำไปคิด ตกลงใจ และปฏิบัติตาม อันจะยังผลให้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มรายได้

ชูเกียรติ รักซ้อน (2532, น.10) ได้สรุปว่า การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการในการให้การศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้ เรียนรู้ โดยการกระทำด้วยตนเองและช่วยตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการกินคืออยู่ดี ของคนในชุมชน โดยส่วนรวม ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2536, น. 28) การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้วิธีการ และเทคนิคใหม่ ๆ ทางเกษตรไปแนะนำเผยแพร่ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือจนบังเกิดผลสำเร็จ ขณะเดียวกันก็นำเอาปัญหาต่าง ๆ ทางเกษตรมาวิเคราะห์หาหนทางแก้ไข

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2555) ได้สรุปว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นระบบที่ประกอบด้วยระบบย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์และทำปฏิสัมพันธ์ที่เกิดภาวะสมดุล (balanced) ดังนี้

ก) ระบบการศึกษานอกระบบ เป็นแค่กระบวนการเดี่ยวเดียวของการศึกษานอกระบบ) ที่มีเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร/เครือข่าย/วิสาหกิจชุมชน เป้าหมายแบบเป็นศูนย์กลางเพื่อช่วยให้เขาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกที่เน้นด้านการตลาดและนวัตกรรม (การตลาดนำทางนวัตกรรม) เป็นรากฐานของการตอบโต้ของเกษตรกร

ข) ระบบของการพัฒนาการพึ่งตนเอง ด้วยกระบวนการ ทำไปเรียนรู้ไป มีจุดเน้นของการเพิ่มทักษะเชิงบวก และกระบวนการ ช่วยเขาให้ช่วยตนเองได้ ด้วยการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่หรือแกนนำชาวบ้าน ที่อาจจะเริ่มจากบุคคลแต่ละคน ที่มีแววการเป็นผู้นำ ให้เกิดการพัฒนาดตนเอง คิดเองเป็น ทำเองเป็น แก้ปัญหาเองเป็น หรือเริ่มต้นที่กระบวนการกลุ่มเพื่อเกิดพลังร่วม จึงเกิดเป็นกาพัฒนาการพึ่งตนเองได้ ที่กลุ่มเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางบวก

ค) ระบบการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ยั่งยืนที่มีแนวทาง เน้นการเพิ่มโอกาส เพิ่มทางเลือกเพื่อเพิ่มสมรรถนะ ไม่ใช่แค่เพียงการยอมรับเทคโนโลยี/นวัตกรรมที่เหมาะสมที่ต้องมีทิศทางและแนวโน้มเข้าสู่การบรรลุเป้าหมายสุดท้ายคือการเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิต

การส่งเสริมการเกษตรจึงเป็นระบบที่ประกอบด้วยระบบย่อย ที่เริ่มจากระบบ การศึกษานอกโรงเรียนและอื่นๆ กระทำการต่อกันและปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อเกิดความสมดุล ที่มอง จากปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ เช่น การตลาดที่เป็นปัจจัยนำเข้า และนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม และระบบอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดผลของ “ห่วงโซ่แห่งคุณภาพ”

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการให้การศึกษาจากระบบ เพื่อบริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเกษตร รวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมาย ที่เป็นเกษตรกร ครอบครัว ชุมชน และกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ให้เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ พัฒนาการผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

2.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

วิธีการส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการของการนำความรู้วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอดซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นวิธีการสอนหรือฝึกอบรม วัตถุประสงค์มุ่งที่จะให้เกษตรกรสามารถสร้างความสนใจ ความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีปัจจัยเงื่อนไขประกอบของแต่ละวิธีการ หรือจะเรียกว่า เทคนิควิธีก็ได้ และยังมีปัจจัยเกี่ยวกับผู้ถ่ายทอดหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมด้วยจึงจะสามารถวัดประสิทธิภาพของแต่ละวิธีได้

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2520) ได้กล่าวถึงหลักการการเลือกใช้วิธีส่งเสริมการเกษตรต่างๆ มีหลักการดังนี้

- 1) ต้องทำความเข้าใจว่าข่าวสารความรู้ชนิดใดที่ควรจะถ่ายทอดผ่านวิธีการหรือสื่อกลางอะไรจึงจะทำให้เกิดผลสูงสุด และถึงบุคคลเป้าหมายมากที่สุด
- 2) การใช้วิธีส่งเสริมการเกษตรมากกว่า 2 วิธีผสมผสานกันจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้มากกว่าวิธีการหนึ่งวิธีการใดได้
- 3) การใช้วิธีการที่บุคคลเป้าหมายสามารถได้ยิน เห็น และมีโอกาสสัมผัสได้จะมีผลดีกว่าการได้ยินได้เห็น และสัมผัสเพียงอย่างเดียว
- 4) การกำหนดงบประมาณในการดำเนินการ
- 5) ระยะเวลาในการดำเนินการ
- 6) ขนาดของกลุ่มบุคคลเป้าหมายและความหนาแน่นของกลุ่มบุคคลเป้าหมายในการส่งเสริม

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น. 39-42) ได้จากกล่าวถึง วิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์นี้ ได้วิธีดังนี้

1. วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual Method) เป็นการส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกร โดยตรงเป็นรายบุคคลจะทำให้ผู้รับความรู้มีโอกาสโดยตรงที่จะปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หรือนักวิชาการผู้ถ่ายทอด ทำให้เกิดความสนใจเชื่อมั่น และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว มีหลายวิธี ได้แก่

1.1 การเยี่ยมไร่นาและบ้านของเกษตรกร (Farmer and Home Visit) เป็นวิธีการและแนวคิดของการส่งเสริมที่เจ้าหน้าที่จะไปพบปะรับฟังปัญหาและถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรถึงฟาร์มหรือไร่นา โดยจะเห็นถึงสภาพความเป็นจริงของเกษตรกร เจ้าหน้าที่สามารถสนองตอบปัญหาของเกษตรกรได้อย่างรวดเร็ว แต่วิธีการดังกล่าวนี้มีข้อจำกัด เช่น การใช้เวลามาก การใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต่อเกษตรกรในอัตราสูง ไม่สามารถไปพบเยี่ยมเกษตรกรและครอบครัวได้ทั่วถึง ทำให้เกิดความไม่พอใจในเกษตรกรและครอบครัว ที่ไม่มีโอกาสไปเยี่ยม ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและสร้างทัศนคติไม่ดีได้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะประสบความสำเร็จในการจัดเวลาให้เหมาะสมได้

1.2 เกษตรกรผู้รับการส่งเสริม มาติดต่อที่สำนักงาน เพราะเกษตรกรมีความสนใจและเชื่อว่าเจ้าหน้าที่จะให้ข่าวสารหรือความรู้ได้ บางครั้งผู้รับการส่งเสริมมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขและมีความต้องการเร่งด่วนที่จะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมช่วยเหลือ

1.3 การติดต่อทางโทรศัพท์ การติดต่อทางโทรศัพท์จะสามารถช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว ลดเวลาและระยะทางในการติดต่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ดียิ่ง

1.4 การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว

1.5 การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ การได้พบเกษตรกรโดยบังเอิญตามโอกาส เจ้าหน้าที่จะต้องเตรียมตัวให้พร้อมเสมอที่จะแก้ไขปัญหา และยังเป็นการทำควมคุ้นเคยกับชาวบ้านศึกษาความต้องการและปัญหาของพวกเขา

2. วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (Group Method) วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคลนี้ หากมีการจัดเตรียมการเป็นอย่างดี มีเป้าหมายและดำเนินการอย่างมีระบบแล้วก็จะให้ผลดีอย่างมากต่อการสร้างพลังกลุ่ม วิธีการที่มีประสิทธิภาพและนิยมใช้มาก ดังนี้

2.1 การประชุมกลุ่ม ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เข้าประชุมได้มีโอกาสร่วมปรึกษาหารือกันปรับตัวเองให้เข้ากับกลุ่ม

ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนมาก นำไปสู่การใช้ความคิดร่วมกันมีความรู้สึกร่วมกันและมีการปฏิบัติร่วมกัน

2.2 การฝึกอบรม (Training) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะพิจารณาดำเนินการฝึกอบรมทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง

2.3 การสาธิต (Demonstration) เป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่ใช้การบรรยายประกอบการแสดงทำให้ผู้เรียนรู้ “ได้ฟัง” และ “ได้เห็น” ไปพร้อมกัน เพื่อให้ผู้รับการส่งเสริมได้เรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติหรือผลการปฏิบัติที่มีลำดับขั้นตอน

2.4 การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip of Study Tour) เป็นวิธีการส่งเสริมที่เพิ่มความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้รับการส่งเสริมได้เป็นอย่างดีวิธีหนึ่ง มีโอกาสได้พบเห็นผลงานของผู้อื่นซึ่งได้ทำสำเร็จแล้วอันจะมีผลในการเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ร่วมศึกษาดูงานให้ยอมรับสิ่งใหม่มากขึ้น

3. การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Method)

- 1) เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่
- 2) ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์
- 3) หนังสือพิมพ์
- 4) วิทยุ
- 5) โทรทัศน์
- 6) ภาพยนตร์
- 7) การจัดนิทรรศการ

3. ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

3.1 ที่มา

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2559 ซึ่งเน้นให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน โดยต้องทำให้สินค้ามีคุณภาพมีตลาดรองรับ (ต้นทุนลดลง 20% ผลผลิตเพิ่ม 20%) การเชื่อมโยงนั้นเริ่มจากเกษตรกรรวมกลุ่มทำการผลิตในสินค้าชนิดเดียว มีการวางแผนร่วมกัน มีการถ่ายทอดความรู้ โดยใช้กลไก ศพก. ส่งเสริมระบบน้ำ/กระจายน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการผลิตสินค้าปลอดภัย พัฒนาเป็นเกษตรอินทรีย์ รวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์เพื่อยกระดับสถาบันเกษตรกรให้

เข้มแข็ง ดำเนินการจัดตั้งเป็นธนาคารสินค้าเพื่อให้บริการสมาชิกของกลุ่ม รวมทั้งเสริมการเกษตรผสมผสานตามเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำการผลิตในพื้นที่เหมาะสม (Zoning by Agri-map) อย่างไรก็ตาม ไร่ก็ตามตัวช่วยในการพัฒนาต้องสร้างเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer สร้างข้าราชการที่ดูแลให้เป็น Smart Officer ภาครัฐจะเป็นตัวช่วย ด้านเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ลานตาก ตลาดสินค้าเกษตร ฯลฯ ทั้งหมดจะนำไปสู่ปลายทางคือคุณภาพของเกษตรกรดีขึ้น มีฐานะทางสังคม (ภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรและสังคมยอมรับ) และ รายได้เพิ่มขึ้น/หนี้สินลดลง

ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการส่งเสริมการเกษตร ที่ยึดพื้นที่เป็นหลัก เน้นให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกัน ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด เพื่อการลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มโอกาสในการแข่งขัน โดยมีหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลง ใหญ่ในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อม ๆ ไปด้วยกับการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็น กลุ่มการผลิต มีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน

อภิชาติ พงษ์ศรีหกุลชัย (2558) สรุปว่า ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรอย่างหนึ่ง ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางและครบวงจรมากกว่าการจัดทำแปลงสาธิตแปลงใหญ่ โดยจะครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงตลาดและการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ส่วนการจัดทำแปลงสาธิตแปลงใหญ่จะเน้นเฉพาะด้านเทคโนโลยี

3.2 หลักการดำเนินการ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2558, น.4) ได้ระบุ ในคือคู่มือคู่มือการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ว่าในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีหลักการที่ต้องนำมาประกอบการพิจารณา ได้แก่

- 1) มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้
- 2) มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัยการผลิต ร่วมกันจากการรวมซื้อรวมขาย การใช้หรือเครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกลร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผล ให้ต้นทุนการผลิตลดลง
- 3) มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์ เพื่อเพิ่ม ศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริม สนับสนุน จากภาครัฐทั้งด้าน องค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

- 4) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต
- 5) มีช่องทางการตลาดรองรับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตลาดให้กว้างขวางและ หลากหลายยิ่งขึ้น
- 6) มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น แหล่งน้ำ/ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต
- 7) มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เช่น ลานตาก โรง คัดแยก ลานเท เป็นต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต
- 8) มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ รับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด
- 9) มีการกำหนดเป้าหมาย แผนปฏิบัติการ และจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน

3.3 วัตถุประสงค์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2561) ได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ของเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตามโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ไว้ดังนี้

- 1) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและ บริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน
- 2) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

3.4 องค์ประกอบ

องค์ประกอบของการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ ประกอบไปด้วย 4 ส่วน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558, น. 5) ได้แก่

- 1) ผู้จัดการพื้นที่ (Field Manager) ในช่วงแรกของการส่งเสริมนั้นจะมอบหน้าที่ให้กับนักส่งเสริม การเกษตรหรือเกษตรกรอำเภอในแต่ละพื้นที่เป็นผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่ทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน และเมื่อการส่งเสริมเข้าสู่ระยะที่สอง จะมีการถ่ายทอดความรู้และฝึกรอบรมเกษตรกร เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ เป็นผู้จัดการแปลงต่อไป
- 2) พื้นที่แปลงใหญ่ (Land Plot) เป็นการรวมแปลงเกษตรของเกษตรกร โดยรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน มีการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันมีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง
- 3) เกษตรกร (Farmer) เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรเจ้าของแปลงในพื้นที่ใกล้เคียงกันเพื่อให้มีการร่วมกัน ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายการผลิตและการตลาด มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันรวมถึง ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการและดำเนินการตามแผน

4) การบริหารจัดการแปลง (Management) โดยผู้จัดการพื้นที่จะต้องเป็นบริหารจัดการแปลงทุก กิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานเริ่มตั้งแต่ การบริหารจัดการในเรื่องของปัจจัยการผลิต การดูแลในระหว่างทำการผลิต การใช้เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีเพื่อมาช่วยให้การผลิตเกิดประสิทธิภาพรวมถึงการบริหารจัดการ ด้านการตลาดเพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้กับสมาชิกโดยการบริหารจัดการแปลงนั้นจะมีการทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามเป้าหมาย และดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

4.1 ที่ตั้งกลุ่ม

ศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอพิมาย หมู่ที่ 6 บ้านโนนกระสัง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

4.2 การจัดตั้งกลุ่ม

กลุ่มนาแปลงใหญ่โนนกระสัง เริ่มก่อตั้งเมื่อ ปี 2558 เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อเข้าร่วมโครงการตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิในพื้นที่ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการผลิตข้าวของจังหวัดนครราชสีมา และอยู่ในเขตทุ่งสัมฤทธิ์ มีสมาชิก 151 ราย พื้นที่ดำเนินการ 5,469 ไร่

4.3 โครงสร้างของกลุ่ม

โดยมี นางทองม้วน พาจันติก เป็นประธานกลุ่มนาแปลงใหญ่ มีคณะกรรมการ 9 คน ในการบริหารภาพรวมของกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งคณะทำงาน โดยแบ่งตามการบริหารจัดการกลุ่ม จำนวน 4 ฝ่าย ประกอบด้วย

- 1) ฝ่ายผลิตเมล็ดพันธุ์/อารักขาพืช
- 2) ฝ่ายจัดการเครื่องจักรกล
- 3) ฝ่ายโรงสีและแปรรูป
- 4) ฝ่ายเกี่ยวนวดและขนส่ง

เพื่อให้การบริหารจัดการกลุ่มเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่ประชุมจึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ส่วนที่ 1

องค์ประกอบของกลุ่มเกษตรกร

หมวดที่ 1

ชื่อ ที่ตั้งสำนักงาน และท้องที่ดำเนินกิจการ

ข้อ 1 ชื่อ ที่ตั้งสำนักงาน และท้องที่ดำเนินกิจการ

ชื่อ กลุ่มนาแปลงใหญ่โนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ ซึ่งต่อไปในข้อบังคับนี้ เรียกว่า “กลุ่มเกษตรกร”

ที่ตั้งสำนักงาน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ท้องที่ดำเนินงาน ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มเกษตรกรอาจย้ายที่ตั้งสำนักงานได้ตามที่คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาเห็นสมควร โดยแจ้งให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัด และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทราบ และให้ปิดประกาศไว้ที่สำนักงานของกลุ่มเกษตรกรเดิม และที่ว่าการอำเภอแห่งท้องที่ที่กลุ่มเกษตรกรตั้งอยู่เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และให้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับในการประชุมใหญ่คราวต่อไปด้วย

หมวดที่ 2

วัตถุประสงค์

ข้อ 2 วัตถุประสงค์ กลุ่มเกษตรกรมี วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีอาชีพเกษตรกรรม ดำเนินกิจการร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และช่วยเหลือส่วนรวม ดังนี้

1. ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร อุตสาหกรรมในครัวเรือน หรือการประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่สมาชิก และครอบครัวสมาชิก รวมทั้งการส่งเสริมความรู้ในการผลิตเพื่ออุตสาหกรรมให้สินค้ามีคุณภาพดีขึ้น
2. รวบรวมและให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารการเกษตรและอื่นๆ ในท้องที่ดำเนินกิจการ
3. จัดหาวัสดุการเกษตรและเครื่องอุปโภค บริโภค ที่สมาชิกต้องการจำหน่าย

4. รวบรวมผลิตผลการเกษตรและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมาจัดการขายหรือแปรรูป ออกขาย หรือซื้อผลิตผลและผลิตภัณฑ์จากบุคคลอื่นมาจัดการหรือแปรรูปออกขายเพื่อเพิ่มมูลค่า ผลิตภัณฑ์
5. จัดให้มีฉางหรือโรงเรือนการเกษตร เพื่อเก็บรักษาผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์
6. ประกอบกิจการขนส่ง โดยจัดให้มียานพาหนะขนส่งผลิตผลการเกษตรสำหรับ บริการแก่สมาชิก
7. จัดหาเงินกู้หรือสินเชื่อแก่สมาชิก เพื่อการประกอบอาชีพหรือการใช้จ่ายที่ จำเป็น
8. รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือกลุ่ม เกษตรกรอื่น
9. จัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกล หรือปศุสัตว์ เกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร หรือเกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือนสำหรับสมาชิกใช้ประโยชน์
10. จัดให้มีโรงงาน เพื่อแปรรูปผลิตผลหรือผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ
11. ส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เยาวชนเกษตรกร กลุ่มกิจกรรมหรือ กลุ่มอาชีพการเกษตร กลุ่มผู้ใช้น้ำ ฯลฯ ที่มีในท้องที่ดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร
12. กู้ยืมเงินเพื่อใช้เป็นทุนดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร
13. ร่วมทุนในการประกอบกิจการกับกลุ่มเกษตรกรหรือนิติบุคคลอื่น
14. ให้การสงเคราะห์ตามสมควรแก่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรที่ต้องภัยพิบัติ เกี่ยวกับอาชีพ ตลอดจนจัดสวัสดิการสังคมในหมู่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร
15. ส่งเสริมการประหยัด การช่วยเหลือตัวเอง และการร่วมมือช่วยเหลือกันในหมู่ ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร
16. ส่งเสริมการพัฒนาครอบครัวเกษตรกร ทั้งการศึกษา การพลานามัย และจิตใจ ให้เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ และเป็นสังคมที่สันติสุข
17. กระทำการต่าง ๆ ตามที่อนุญาตไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวข้างต้น ทั้งนี้รวมทั้งการจัดให้ได้มา การถือกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สิน สิทธิครอบครอง ซื้อ แลกเปลี่ยน โอนหรือรับโอน เช่าหรือให้เช่า เช่าซื้อหรือให้เช่าซื้อ จำนองหรือ รับจำนอง จำน่าหรือรับจำนำ ขายหรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สิน ตลอดจนดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดา ที่เกี่ยวกับ หรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วย
18. ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจำนองหรือรับจำนำ ซึ่ง ทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก

19. ดำเนินการผลิต การค้า การบริการ และดำเนินการธุรกิจอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ของสมาชิก

20. กระทำกิจการอื่นใดเกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร

หมวดที่ 3

สมาชิกภาพ

ข้อ 3 สมาชิก สมาชิกนั้น คือ

(1) ผู้ลงชื่อในคำขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร และผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร และได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้ว

(2) ผู้ได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ ที่ได้ลงลายมือชื่อในทะเบียนสมาชิก และได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้ว

ข้อ 4 คุณสมบัติและลักษณะของสมาชิก สมาชิกกลุ่มเกษตรกรต้อง

(1) เป็นบุคคลธรรมดา มีสัญชาติไทย และบรรลุนิติภาวะ

(2) เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีกิจการหรือภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ที่กลุ่มเกษตรกรนี้ดำเนินกิจการอยู่

(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(4) ถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นๆละ 100 บาท แต่ต้องไม่เกิน 10,000 บาท

ข้อ 5 การรับเข้าเป็นสมาชิก ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก ต้องยื่นใบสมัครตามแบบที่กำหนดไว้ถึงคณะกรรมการดำเนินการ เมื่อคณะกรรมการดำเนินการได้สอบสวนพิจารณาเป็นที่พอใจว่าผู้สมัครนั้นมีคุณสมบัติและลักษณะถูกต้อง และเข้าใจความในข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรโดยตลอด และเห็นสมควรรับเป็นสมาชิกได้ ก็ให้แจ้งผู้สมัครนั้นชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าและค่าหุ้นดังกล่าวแล้ว จึงถือว่าได้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ให้คณะกรรมการดำเนินการเสนอเรื่องการรับสมาชิก เข้าใหม่ให้ที่ประชุมใหญ่คราวถัดไปทราบ

ข้อ 6 การปฏิบัติตามข้อบังคับ สมาชิกต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและมติที่ประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรทุกประการ

ข้อ 7 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า สมาชิกต้องชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าให้แก่กลุ่มเกษตรกรคนละไม่ต่ำกว่า 20 บาท ในวันลงลายมือชื่อในทะเบียนสมาชิก สำหรับค่าธรรมเนียมแรกเข้านี้ให้ถือเป็นรายได้ของหนึ่งของกลุ่มเกษตรกร สมาชิกจะเรียกคืนไม่ได้

ข้อ 8 การใช้สิทธิในฐานะสมาชิก สมาชิกต้องลงลายมือชื่อในทะเบียนสมาชิกกับทั้งชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าและค่าหุ้นให้เสร็จตามที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด เมื่อได้ปฏิบัติดังนี้แล้วจึงจะใช้สิทธิในฐานะสมาชิกได้และสมาชิกสามารถตรวจสอบและยื่นฟ้องกรรมการได้ในกรณีที่น่าสงสัยว่าทุจริต

สิทธิของสมาชิก มีดังนี้

(1) เข้าร่วมประชุมใหญ่ เพื่อเสนอความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน
 (2) เข้าชื่อเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ
 (3) เสนอหรือได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการดำเนินการกลุ่มเกษตรกร หรือผู้ตรวจสอบกิจการกลุ่มเกษตรกร

(4) สิทธิอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับและระเบียบของกลุ่มเกษตรกร

หน้าที่ของสมาชิกมีดังนี้

(1) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติ และคำสั่งของกลุ่มเกษตรกร
 (2) เข้าร่วมประชุมทุกครั้งของกลุ่มเกษตรกรนัดหมาย
 (3) ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเป็นองค์กรเข้มแข็ง
 (4) สอดส่อง ดูแล กิจการของกลุ่มเกษตรกร
 (5) ร่วมมือกับคณะกรรมการดำเนินการพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคง

ข้อ 9 การเปลี่ยนชื่อ สัญชาติ หรือที่อยู่ สมาชิกคนใดเปลี่ยนแปลงชื่อ สัญชาติ หรือที่อยู่ ต้องแจ้งให้กลุ่มเกษตรกรทราบโดยเร็ว

การขาดจากสมาชิกภาพ

ข้อ 10 เหตุที่สมาชิกขาดจากสมาชิกภาพ สมาชิกขาดจากสมาชิกภาพเพราะเหตุใด ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) ตาย
- (2) ลาออกจากกลุ่มเกษตรกร ตามข้อ 11
- (3) ขาดคุณสมบัติและลักษณะ ตามข้อ 4
- (4) เลิกประกอบอาชีพเกษตรกรในท้องที่ของกลุ่มเกษตรกร
- (5) ถูกให้ออกจากกลุ่มเกษตรกร ตามข้อ 12
- (6) โอนหุ้นซึ่งตนถืออยู่ในกลุ่มเกษตรกรไปหมดแล้ว

ข้อ 11 การลาออกจากกลุ่มเกษตรกร สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินอยู่ต่อกลุ่มเกษตรกรในฐานะผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันเงินกู้ อาจขอลาออกจากกลุ่มเกษตรกรได้ โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการดำเนินการเพื่อพิจารณาอนุญาต และให้ขาดจากสมาชิกภาพในวันที่คณะกรรมการดำเนินการอนุญาต

ข้อ 12 การให้ออกจากกลุ่มเกษตรกร สมาชิกอาจถูกให้ออกจากกลุ่มเกษตรกรเพราะเหตุใด ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) มีกรณีใดๆ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรต้องเรียกคืนเงินกู้
- (2) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดชั้นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- (3) จงใจฝ่าฝืนข้อบังคับ หรือระเบียบ หรือมติที่ประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกร หรือของที่ประชุมหน่วยซึ่งตนสังกัด หรือประพฤติหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้เห็นว่าไม่ซื่อสัตย์สุจริต หรือเสื่อมเสียต่อกลุ่มเกษตรกรหรือหน่วยไม่ว่าโดยประการใด ๆ เมื่อคณะกรรมการดำเนินการได้สอบสวนพิจารณาปรากฏว่า สมาชิกมีเหตุใด ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ และได้ลงมติให้สมาชิกออกโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการดำเนินการทั้งหมดแล้ว ก็เป็นอันถือว่าสมาชิกนั้นถูกให้ออกจากกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 13 การจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียน สมาชิกในกรณีที่สมาชิกออกจากกลุ่มเกษตรกรไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ ให้คณะกรรมการดำเนินการจัดให้จำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนสมาชิกแล้วเสนอเรื่องสมาชิกออกให้ที่ประชุมใหญ่คราวถัดไปทราบ โดยเฉพาะการให้ออกต้องชี้แจงเหตุผลด้วย ให้กลุ่มเกษตรกรแจ้งเรื่องสมาชิกออกให้หัวหน้าหน่วย หรือกลุ่มกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว

ข้อ 14 การชำระหนี้สินของสมาชิก ซึ่งออกจากกลุ่มเกษตรกร สมาชิกซึ่งออกจากกลุ่มเกษตรกรไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ หากมีหนี้สินของตนซึ่งต้องรับผิดชอบต่อกลุ่มเกษตรกร โดยตรงต้องจัดการชำระหนี้สินนั้นโดยสิ้นเชิงทันที ในการนี้กลุ่มเกษตรกรมีอำนาจหักจำนวนเงินซึ่งกลุ่มเกษตรกรจะต้องจ่ายแก่สมาชิกนั้นเพื่อชำระหนี้สินดังกล่าวได้ ความรับผิดชอบของสมาชิก

ข้อ 15 ความรับผิดชอบของสมาชิก สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบเพื่อหนี้สินของกลุ่มเกษตรกรจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ

หมวดที่ 4

คณะกรรมการดำเนินการ

ข้อ 16 การเลือกตั้งและการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการดำเนินการ ให้ที่ประชุมใหญ่สามัญเลือกตั้งสมาชิกเป็นกรรมการดำเนินการคณะหนึ่งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนและไม่เกินสิบห้าคน คือ มีจำนวนเท่ากับ 9 คน โดยเลือกตั้งจากสมาชิก ให้คณะกรรมการดำเนินการเลือกตั้งในระหว่างกันเองขึ้นดำรงตำแหน่งประธานกรรมการคนหนึ่ง รองประธานกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคน เลขานุการคนหนึ่ง และ/หรือเหรัญญิกคนหนึ่ง นอกนั้นเป็นกรรมการ และปิดประกาศคณะกรรมการดำเนินการทั้งหมดให้ทราบโดยทั่วกัน ณ สำนักงานของกลุ่มเกษตรกร และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกรรมการดำเนินการบางคนหรือทั้งคณะ ให้กลุ่มเกษตรกรประกาศคณะกรรมการดำเนินการทั้งคณะที่บริหารกลุ่มเกษตรกรให้ทราบทั่วกัน ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง ให้คณะกรรมการดำเนินการอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี เมื่อครบกำหนดแล้วถ้าอยู่ในระหว่างการดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการชุดใหม่ ก็ให้คณะกรรมการดำเนินการชุดเดิมรักษาการไปก่อน จนกว่าจะเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการชุดใหม่ ทั้งนี้ผู้ซึ่งถูกที่ประชุมใหญ่ถอดถอนจากตำแหน่งกรรมการมิให้เป็นกรรมการอีกเป็นเวลา 3 ปี เว้นแต่ถูกถอดถอนเนื่องจากเหตุทุจริตห้ามมิให้เป็นกรรมการตลอดไป

ข้อ 17 คณะกรรมการดำเนินการ อาจแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือกรรมการสมทบฝ่ายต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีกได้ เพื่อช่วยให้คำปรึกษา และดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 18 คณะผู้ก่อการกลุ่มเกษตรกร เมื่อได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มเกษตรกรแล้วให้คณะผู้ก่อการกลุ่มเกษตรกรมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเช่นเดียวกับคณะกรรมการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรจนกว่าที่ประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกจะได้เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงานขึ้น ให้คณะผู้ก่อการกลุ่มเกษตรกรมอบหมายการทั้งปวงให้แก่คณะกรรมการดำเนินการในวันที่มีการเลือกตั้ง

ข้อ 19 การพ้นจากตำแหน่ง กรรมการดำเนินการพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุใด ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) ถึงคราวออกตามวาระ
- (2) ลาออก โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการดำเนินการ หรือลาออกต่อที่ประชุมใหญ่
- (3) ขาดจากสมาชิกภาพ
- (4) เข้าดำรงตำแหน่งหน้าที่ประจำในกลุ่มเกษตรกรนี้
- (5) ที่ประชุมใหญ่ลงมติถอดถอนทั้งคณะหรือรายตัว

- (6) สมาชิกเกินครึ่งของสมาชิกทั้งหมด เข้าชื่อให้ออกจากกรรมการ
- (7) เมื่อพบว่ากรรมการนั้นทุจริต หรือกระทำความผิด
- (8) ตกเป็นผู้ผิดนัดการส่งชำระหนี้ไม่ว่าเงินต้นหรือดอกเบี้ยโดยไม่มีเหตุผล
- (9) ขาดประชุมคณะกรรมการดำเนินการติดต่อกันสามครั้งโดยไม่มีเหตุผล

ข้อ 20 บทบาทหน้าที่คณะกรรมการดำเนินการ คณะกรรมการดำเนินการต้องมี บทบาทหน้าที่ดังนี้

- (1) จัดทำทะเบียนข้อมูลการเกษตร และผู้ประกอบการเกษตรในท้องที่ที่กลุ่ม เกษตรกรดำเนินกิจการ
- (2) ให้ข้อมูลการเกษตร วางแผนพัฒนาอาชีพการเกษตรของตำบล หมู่บ้านร่วมกับ หน่วยงานของส่วนราชการ และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
- (3) วางแผนการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิก การจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อบริการ สมาชิก รวมทั้งการรวบรวมผลผลิตการเกษตรออกขาย หรือแปรรูปออกขาย
- (4) จัดให้สมาชิกและกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ มาประชุมและแจ้งปัญหาความต้องการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสานงานกับส่วนราชการเพื่อดำเนินการ
- (5) จัดให้มีบริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ คือ
 - การจัดหาปัจจัยพื้นฐาน
 - การจัดหาทุน
 - ความรู้วิชาการและเทคโนโลยี
 - จัดหาโครงการ กิจกรรม เพื่อการพัฒนาชีวิตและสิ่งแวดล้อม
 - ข้อมูล ข่าวสาร การผลิต และการตลาด
 - การสงเคราะห์ และสวัสดิการ แก่สมาชิกและครอบครัว
 - ส่งเสริมภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- (6) สร้างความมั่นคงด้านผลผลิตเกษตรและรายได้ โดยดำเนินการด้านการผลิต แปรรูป การตลาด ธุรกิจ และรักษาคุณภาพ
- (7) รักษาผลประโยชน์ของการเกษตรในตำบล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม
- (8) ประสานงานกับองค์กรเอกชน สถาบันการเงิน เพื่อธุรกิจและการตลาด

ข้อ 21 ตำแหน่งว่างก่อนถึงคราวออกตามวาระ ในคณะกรรมการดำเนินการนั้นแม้ ตำแหน่งจะว่างลงบ้าง กรรมการดำเนินการที่มีตัวอยู่ก็อาจจะประชุมดำเนินกิจการได้จนกว่าจะมีการประชุมใหญ่สามัญ ซึ่งจะได้ออกตั้งกรรมการดำเนินการแทนในตำแหน่งที่ว่าง แต่ถ้าในเวลา

ใดจำนวนกรรมการดำเนินการลดลงเหลือน้อยกว่าจำนวนอันจำเป็นที่จะเป็นองค์ประชุมกรรมการดำเนินการที่มีตัวอยู่จะประชุมดำเนินการใดๆ ไม่ได้ นอกจากจะต้องเรียกประชุมใหญ่วิสามัญขึ้นโดยเร็วกรรมการดำเนินการซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งขึ้นแทนในตำแหน่งที่ว่างให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาที่ผู้ซึ่งตนแทนนั้นชอบที่จะอยู่ได้

ข้อ 22 การประชุมและองค์ประชุม ให้คณะกรรมการดำเนินการประชุมกันตามคราวที่มีกิจธุระ แต่ต้องให้มีการประชุมเดือนละหนึ่งครั้งเป็นอย่างน้อย ให้ประธานกรรมการดำเนินการหรือรองประธานกรรมการ หรือเลขานุการ เรียกประชุมคณะกรรมการดำเนินการได้ ในการเรียกประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ต้องมีกรรมการดำเนินการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อ 23 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการ คณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้ดำเนินการทั้งปวง และเป็นผู้แทนของกลุ่มเกษตรกรในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ในการดำเนินการ คณะกรรมการดำเนินการต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบนโยบาย และมติของที่ประชุมใหญ่ ตลอดจนในทางอันสมควรเพื่อให้งังเกิดผลดีแก่กลุ่มเกษตรกรซึ่งรวมทั้งในข้อต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการในเรื่องรับสมาชิก ตลอดจนให้สมาชิกชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าค่าหุ้น และลงลายมือชื่อในทะเบียนสมาชิก
- (2) ดำเนินการในเรื่องสมาชิกออกจากกลุ่มเกษตรกร
- (3) ดำเนินการในเรื่องจ่ายเงินของสมาชิกผู้ออกจากกลุ่มเกษตรกร
- (4) พิจารณากู้ยืมเงิน
- (5) พิจารณาวินิจฉัยเรื่องเงินกู้
- (6) พิจารณาดำเนินการเรื่องการส่งเสริมให้สมาชิกร่วมกันซื้อสิ่งของ
- (7) พิจารณาดำเนินการเรื่องการส่งเสริมให้สมาชิกร่วมกันขายผลิตผล
- (8) พิจารณาดำเนินการจัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกล หรือปศุสัตว์เกี่ยวกับการผลิต
- (9) พิจารณาดำเนินการส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตรหรือการประกอบอาชีพ
- (10) พิจารณาดำเนินการเรื่องทรัพย์สินของกลุ่มเกษตรกร
- (11) พิจารณาเรื่องการจัดทำบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน งบรายได้และค่าใช้จ่ายกับทะเบียนเกษตรกรอื่น ๆ สำหรับสมาชิก
- (12) พิจารณาดำเนินการเรื่องเรียกประชุมใหญ่
- (13) พิจารณาดำเนินการเรื่องการจ้าง และการเลิกจ้างเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร

- (14) พิจารณากำหนดตัวเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้จัดการ
- (15) จัดให้มีการตรวจสอบหลักฐานทางบัญชีและการเงิน
- (16) กำหนดระเบียบต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร
- (17) จัดทำงบดุลเพื่อให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ กับจัดทำรายงานประจำปี เพื่อเสนอที่ประชุมใหญ่ในคราวที่เสนองบดุล
- (18) พิจารณาเรื่องการฝากหรือลงทุนเงินของกลุ่มเกษตรกร
- (19) พิจารณากำหนดนโยบายดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร เพื่อเสนอขอความเห็นชอบในที่ประชุมใหญ่ตลอดจนสอบสวนพิจารณาผลของการดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนดไว้
- (20) ตรวจตรา ควบคุม แนะนำ และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรเพื่อดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรให้เป็นไปด้วยดี และได้ผลสัมฤทธิ์ตามมุ่งหมาย
- (21) ดูแลที่ดิน สำนักงาน อาคาร อุปกรณ์ และทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในอารักขาของกลุ่มเกษตรกร ให้อยู่ในสภาพอันดีและปลอดภัย
- (22) ดูแลการรับจ่ายเงิน และการรักษาเงินของกลุ่มเกษตรกร กับทั้งเรียกและตรวจสอบบัญชีใบสำคัญและเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับเงิน ตลอดจนเงินสดของกลุ่มเกษตรกรให้ถูกต้อง
- (23) พิจารณาและปฏิบัติตามคำสั่ง หรือคำแนะนำของผู้สอบบัญชี พนักงานเจ้าหน้าที่
- (24) ฟ้อง ต่อสู้ หรือดำเนินคดีที่เกี่ยวกับกิจการของกลุ่มเกษตรกร หรือประนีประนอมยอมความ หรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา
- (25) พิจารณาให้ความร่วมมือ และประสานงานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และส่วนราชการอื่น ในการส่งเสริมและเผยแพร่กิจการกลุ่มเกษตรกรตลอดจนการรับคำแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการและการศึกษาฝึกอบรมวิชาการเกี่ยวกับกิจการกลุ่มเกษตรกร
- (26) ดำเนินกิจการอย่างอื่น บรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร
- (27) มีหน้าที่ค้ำประกันเงินกู้ที่กลุ่มเกษตรกรกู้ยืมเงินมาจากหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยรับผิดชอบค้ำประกันในฐานะส่วนตัว ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการ ในกรณีคณะกรรมการดำเนินการกลุ่มเกษตรกร กระทำการหรืองดเว้นการกระทำการ หรือกระทำการโดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่ของตนจนทำให้เสียผลประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรหรือสมาชิก อันเป็นเหตุให้กลุ่มเกษตรกรมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี หรือกิจการ หรือฐานะการเงิน ตามรายงานการสอบบัญชี หรือรายงานการตรวจสอบกิจการ เป็นเหตุให้

กลุ่มเกษตรกรได้รับความเสียหาย คณะกรรมการดำเนินการต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่กลุ่มเกษตรกร

ข้อ 24 การมอบหมายให้ทำการแทน ในการดำเนินกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก คณะกรรมการดำเนินการจะมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคน หรือผู้จัดการทำการแทนก็ได้

หมวดที่ 5

ผู้ตรวจสอบกิจการ

ข้อ 25 การเลือกตั้ง ให้ที่ประชุมใหญ่สามัญเลือกตั้งสมาชิกหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ตรวจสอบกิจการประจำปีของกลุ่มเกษตรกรไม่เกิน 3 คน บุคคลภายนอกจะได้รับเลือกเป็นผู้ตรวจสอบกิจการได้ไม่เกิน 1 ใน 3 ของจำนวนผู้ตรวจสอบกิจการทั้งหมด ที่ประชุมใหญ่จะเลือกตั้งกรรมการดำเนินการ หรือเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ตรวจสอบกิจการไม่ได้ ในกรณีที่มีผู้ตรวจสอบกิจการหลายคนให้ผู้ตรวจสอบกิจการเลือกตั้งในระหว่างกันเองเป็นหัวหน้าผู้ตรวจสอบกิจการคนหนึ่งแล้วเสนอให้ที่ประชุมใหญ่ซึ่งเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการทราบ

ให้ผู้ตรวจสอบกิจการอยู่ในตำแหน่งจนกว่าจะมีการเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการใหม่ในการประชุมใหญ่สามัญคราวถัดไป ความรับผิดชอบของผู้ตรวจสอบกิจการ หากผู้ตรวจสอบกิจการตรวจพบข้อบกพร่องของกลุ่มเกษตรกร ต้องแจ้งให้คณะกรรมการดำเนินการกลุ่มเกษตรกรทราบเพื่อแก้ไขโดยเร็ว ผู้ตรวจสอบกิจการต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายอันจะเกิดแก่กลุ่มเกษตรกรด้วยเหตุอันไม่เจ้านั้น

ข้อ 26 อำนาจหน้าที่ผู้ตรวจสอบกิจการ มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบกิจการของกลุ่มเกษตรกร แล้วทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ การทำรายงานเสนอ ให้จัดทำทุกระยะหกเดือน ผู้ตรวจสอบกิจการมีสิทธิเข้าร่วมประชุมและออกความเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียง

ข้อ 27 การพ้นจากตำแหน่ง เมื่อที่ประชุมใหญ่สามัญได้พิจารณาวินิจฉัยรายงานของผู้ตรวจสอบกิจการเสร็จแล้ว ให้ถือว่าผู้ตรวจสอบกิจการเป็นอันพ้นจากตำแหน่งและให้ที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการประจำปีต่อไปผู้ตรวจสอบกิจการที่พ้นตำแหน่งอาจได้รับเลือกตั้งอีกได้

ส่วนที่ 2

การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

หมวดที่ 6

ทุน หุ้น

ข้อ 33 ทุน กลุ่มเกษตรกรอาจหาทุนเพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โดยวิธีดังต่อไปนี้

- (1) ออกหุ้น
- (2) กู้ยืมเงิน
- (3) สะสมเงินสำรองและทุนอื่น
- (4) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือกลุ่มเกษตรกรอื่นตามระเบียบที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (5) รับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้

ข้อ 34 การออกหุ้น กลุ่มเกษตรกรออกหุ้นโดยไม่เกินจำนวน 100 หุ้น มีมูลค่าหุ้นละ 100บาท สมาชิกเท่านั้นถือหุ้นของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 35 การถือหุ้น สมาชิกต้องถือหุ้นในกลุ่มเกษตรกร ดังต่อไปนี้

- (1) ถือหุ้นเมื่อแรกเข้าเป็นสมาชิกอย่างน้อย 2 หุ้น และต้องชำระเต็มมูลค่าหุ้นในคราวเดียวภายในเวลาที่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร หรือคณะกรรมการดำเนินการกำหนด
- (2) ถือหุ้นตามส่วนแห่งเงินกู้ ในอัตราหนึ่งหุ้นต่อจำนวนเงินกู้ทุกๆหนึ่งพันบาทเศษของหนึ่งพันให้ถือเป็นหนึ่งหุ้น เว้นแต่การกู้คราวนั้นสมาชิกขอรับเป็นสิ่งของก็ให้คงเว้นการถือหุ้นเพิ่มได้
- (3) นอกจากถือหุ้นตาม (1) , (2) แล้ว สมาชิกย่อมจะขอถือหุ้นเพิ่มได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ โดยชำระเต็มมูลค่าหุ้นในคราวเดียว เมื่อรวมหุ้นที่สมาชิกแต่ละคนถือตาม (1) , (2) และ (3) แล้วจะต้องไม่เกิน 10,000 บาท การถือหุ้นตามข้อบังคับนี้ หากกลุ่มเกษตรกรมีหุ้นรับซื้อคืนอยู่เท่าใด (จำนวนหุ้นที่กลุ่มเกษตรกรได้จ่ายคืนค่าหุ้นจากทุนรับโอนหุ้นตามข้อ 39) ก็ให้สมาชิกถือหุ้นนั้นจนหมดเสียก่อนออกหุ้นใหม่ สมาชิกจะโอนหุ้นหรือถอนหุ้นในระหว่างที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ไม่ได้ ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุด กลุ่มเกษตรกรไม่ต้องส่งเงินค่าหุ้นของสมาชิก เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่มีสิทธิเรียกร้องในหนี้ของสมาชิกเป็นการส่วนตัว

การชำระค่าหุ้น สมาชิกต้องชำระค่าหุ้นเป็นเงินสดโดยถือปฏิบัติดังนี้

- (1) การชำระค่าหุ้นตามข้อ 35(1) และข้อ 35(3) นั้น จะต้องชำระเต็มมูลค่าหุ้นในคราวเดียว ภายในเวลาที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด

(2) การชำระค่าหุ้นตามข้อ 35(2) จะต้องชำระค่าหุ้นทุกคราวที่ได้รับเงินกู้จากกลุ่ม
เกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรจะแจ้งยอดจำนวนหุ้นที่สมาชิกชำระเต็มมูลค่าแล้วให้สมาชิกแต่ละ
คนทราบ ทุกสิ้นปีทางบัญชีของกลุ่มเกษตรกร

**ข้อ 36 การโอนหุ้นของสมาชิกซึ่งออกหรือจะออกจากกลุ่มเกษตรกร การโอนหุ้นซึ่ง
ถืออยู่ในกลุ่มเกษตรกร จะกระทำได้แต่โดยเงื่อนไขดังต่อไปนี้**

(1) สมาชิกผู้โอน ได้ออกหรือจะออกจากกลุ่มเกษตรกร และจะโอนหุ้นซึ่งชำระ
เต็มมูลค่าแล้ว

(2) สมาชิกผู้โอนไม่มีหนี้สินของตนซึ่งต้องรับผิดชอบต่อกกลุ่มเกษตรกรโดยตรง

(3) ผู้รับโอนต้องเป็นสมาชิกในกลุ่มเกษตรกรนี้ หรือผู้สมัครซึ่งคณะกรรมการ
ดำเนินการตกลงให้รับเข้าเป็นสมาชิกแล้ว

การโอนหุ้นต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่กลุ่มเกษตรกรกำหนดไว้ โดยลงลายมือ
ชื่อผู้โอนและผู้รับโอน มีพยานอย่างน้อยสองคนรับรองลายมือชื่อนั้น ๆ

เมื่อคณะกรรมการ ได้สอบสวนพิจารณาปรากฏว่าการ โอนหุ้นถูกต้องตามเงื่อนไข
ข้างบนนี้โดยครบถ้วนก็ให้กลุ่มเกษตรกรรับจดทะเบียนการ โอนหุ้น เมื่อได้จดทะเบียนแล้วกลุ่ม
เกษตรกรจึงเป็นอันรับรองการ โอนหุ้นนั้น ๆ

ในการจดทะเบียนการ โอนหุ้น ผู้โอนต้องเสียค่าธรรมเนียมให้แก่กลุ่มเกษตรกร
รายละเอียด

ข้อ 37 การแจ้งความจำนงเพื่อโอนหุ้น สมาชิกซึ่งประสงค์จะ โอนหุ้น โดยถูกต้องตาม
เงื่อนไขที่กำหนดในข้อ 36 (1) และ ข้อ 36 (2) แต่ตนไม่อาจหาสมาชิกผู้รับโอนได้จะแจ้งความ
จำนงเป็นหนังสือเพื่อโอนหุ้นไว้ต่อกกลุ่มเกษตรกรได้ เมื่อกกลุ่มเกษตรกรได้รับแจ้งเช่นนั้นแล้วถ้ามี
สมาชิกอื่นมาขอถือหุ้น กลุ่มเกษตรกรจะจัดให้ทำความตกลงกัน โอนหุ้นซึ่งรับแจ้งความจำนงไว้
นั้นก่อนการออกหุ้นใหม่

ข้อ 38 ข้อห้ามในการโอนหรือถอนหุ้น トラบเท่าที่ยังเป็นสมาชิกอยู่สมาชิกจะ โอนหรือ
ถอนหุ้นซึ่งตนถืออยู่ในกลุ่มเกษตรกรไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมดหาได้ไม่เว้นแต่ที่กล่าวไว้ในข้อ 36

ข้อ 39 การจ่ายเงินค่าหุ้นของสมาชิกซึ่งออกจากกลุ่มเกษตรกร ภายใต้อธิบายข้อ 14
เมื่อสมาชิกออกจากกลุ่มเกษตรกรไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ ตามข้อ 10 กลุ่มเกษตรกรจะจ่ายค่าหุ้นซึ่ง
สมาชิกนั้นมีอยู่ในกลุ่มเกษตรกรคืนให้ การจ่ายเงินค่าหุ้นดังกล่าวกลุ่มเกษตรกรจะจ่ายจากทุนรับ
โอนหุ้นซึ่งกลุ่มเกษตรกรสะสมไว้จากกำไร เว้นแต่ในกรณีที่กลุ่มเกษตรกรยังไม่มีทุนรับโอนหุ้น
หรือมีทุนรับโอนหุ้นไม่เพียงพอก็ให้กลุ่มเกษตรกรจ่ายเงินค่าหุ้นไปก่อนเพียงเท่าจำนวนที่ไม่

กระทบกระเทือนต่อฐานะของกลุ่มเกษตรกร แล้วให้จัดสรรกำไรสุทธิ ประจำปีต่อไปเป็นทุนรับ โอนหุ้นอย่างน้อยให้เท่าจำนวนเงินที่ได้จ่ายคืนค่าหุ้นไป ในการนี้กลุ่มเกษตรกรจะจ่ายคืนค่าหุ้น ของสมาชิกซึ่งออกเพราะเหตุตามข้อ 10 (1) (3) และ (4) ก่อนค่าหุ้นของสมาชิกซึ่งออกเพราะเหตุอื่น

การจ่ายคืนค่าหุ้นของสมาชิกซึ่งออกเพราะตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถกลุ่ม เกษตรกรจะจ่ายแก่ผู้ซึ่งได้นำหลักฐานมาแสดงให้เป็นที่พอใจคณะกรรมการดำเนินการว่าตนเป็น ทายาทหรือผู้อนุบาลของสมาชิกนั้นสุดแต่กรณี

การจ่ายคืนค่าหุ้นของสมาชิกซึ่งออกเพราะต้องคำพิพากษาให้ล้มละลายกลุ่มเกษตรกร จะจ่ายคืนให้ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

หมวดที่ 7

การประชุมใหญ่

ข้อ 40 การนัดประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินการจะต้องแจ้งเป็นหนังสือกำหนด วัน เวลา สถานที่ และระเบียบวาระการประชุมใหญ่ให้สมาชิกทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน กับแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบในโอกาสเดียวกันด้วย

ข้อ 41 การประชุมใหญ่สามัญ

(1) ให้คณะผู้ก่อการ ร่วมกันจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายในเก้าสิบ วัน นับแต่วันประกาศใช้ข้อระเบียบบังคับนี้ เพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ และผู้ตรวจสอบ กิจการ

(2) การประชุมใหญ่สามัญครั้งต่อไป ให้คณะกรรมการดำเนินการเรียกประชุม ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีของกลุ่มเกษตรกรปีละหนึ่งครั้ง

ข้อ 42 การประชุมใหญ่วิสามัญ คณะกรรมการดำเนินการจะเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ เมื่อใดก็ได้

ในกรณีดังต่อไปนี้ให้คณะกรรมการดำเนินการต้องเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่

(1) ปรากฏหรือทราบว่ากลุ่มเกษตรกรขาดทุนเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนทุนเรือนหุ้น ที่ชำระแล้ว

(2) ได้รับคำร้องขอของสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิก ทั้งหมด ซึ่งได้เข้าชื่อกันทำหนังสือร้องขอต่อคณะกรรมการดำเนินการให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ

ข้อ 43 องค์ประชุมในการประชุมใหญ่ การประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมใหญ่สมาชิกอาจมอบอำนาจเป็นหนังสือให้สมาชิกอื่นมาประชุมแทนตนได้ แต่ผู้รับมอบอำนาจนั้นจะรับมอบอำนาจเกินสามรายไม่ได้

ในการประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรถ้าสมาชิกมาประชุมไม่ครบองค์ประชุม ให้นัดประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่งภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่นัดประชุมครั้งแรก ในการประชุมครั้งหลังนี้เมื่อมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่าสามสิบคนให้ถือเป็นองค์ประชุม เว้นแต่เป็นการประชุมใหญ่วิสามัญที่สมาชิกร้องขอ

ข้อ 44 การลงคะแนนเสียงและการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมใหญ่ สมาชิกคนหนึ่งแม้จะถือหุ้นเท่าใดก็ตาม ให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

สมาชิกผู้รับมอบอำนาจจากสมาชิกอื่นให้มาประชุมแทน ย่อมออกเสียงแทนสมาชิกผู้มีอำนาจได้รายละเอียดหนึ่งเสียง

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมใหญ่ ให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ให้ถือเสียงสองในสามของจำนวนสมาชิกหรือผู้รับมอบอำนาจจากสมาชิกที่มาประชุม

- (1) การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- (2) การควบกลุ่มเกษตรกร
- (3) การเลิกกลุ่มเกษตรกร
- (4) การอื่นใดที่ข้อบังคับกำหนดให้ถือเสียงสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

ข้อ 45 อำนาจของที่ประชุมใหญ่ ที่ประชุมใหญ่มีอำนาจสูงสุด ในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับกิจการของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งรวมทั้งในข้อต่อไปนี้

- (1) รับทราบเรื่องการรับสมาชิกเข้าใหม่ และเรื่องสมาชิกออกจากกลุ่มเกษตรกร
- (2) กำหนดวงเงินซึ่งกลุ่มเกษตรกรอาจกู้ยืมสำหรับปีหนึ่ง ๆ
- (3) กำหนดบำเหน็จ ค่าพาหนะ เบี้ยเลี้ยง และค่าเช่าที่พัก ของคณะกรรมการดำเนินการ ผู้ตรวจสอบกิจการ หัวหน้าหน่วย และผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยตามที่เห็นสมควร
- (4) เลือกตั้งกรรมการดำเนินการ หรือถอดถอนกรรมการดำเนินการทั้งคณะหรือรายตัว

- (5) เลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการประจำปี

- (6) พิจารณานุมัติงบดุล และรายงานกิจการประจำปี
- (7) จัดสรรกำไรสุทธิประจำปี
- (8) พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- (9) พิจารณาระห์และปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำของผู้สอบบัญชี พนักงาน
เจ้าหน้าที่
- (10) พิจารณาการร่วมทุนในการประกอบกิจการกับกลุ่มเกษตรกรอื่น
- (11) พิจารณาลงมติให้กลุ่มเกษตรกรควบเข้ากันกับกลุ่มเกษตรกรอื่น
- (12) พิจารณาให้ความร่วมมือและประสานกับส่วนราชการในการส่งเสริมและ
เผยแพร่กิจการเกษตรตลอดจนการรับคำแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการและการศึกษาฝึกอบรม
วิชาการเกี่ยวกับกิจการกลุ่มเกษตรกร
- (13) พิจารณากำหนดนโยบายการดำเนินงานเพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของ
กลุ่มเกษตรกร

หมวดที่ 8

การดำเนินกิจการ การบัญชี และการเงิน

การกู้ยืมเงิน

ข้อ 46 วงเงินกู้ยืม ที่กลุ่มเกษตรกรจะหามาโดยวิธีกู้ยืมเงินนั้น ต้องไม่เกินวงเงิน
ซึ่งที่ประชุมใหญ่ หรือที่ประชุมของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรกำหนดสำหรับปีหนึ่ง ๆ
ถ้าที่ประชุมใหญ่ยังมิได้กำหนด ยังมีให้เห็นชอบวงเงินกู้ยืมสำหรับปีใดก็ให้กลุ่มเกษตรกรถือใช้
วงเงินสำหรับปีก่อนไปพลาง

การให้เงินกู้

ข้อ 47 การให้เงินกู้ กลุ่มเกษตรกรให้เงินกู้ได้เฉพาะแก่สมาชิกเท่านั้น ให้
คณะกรรมการ ดำเนินการมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องเงินกู้ตามข้อบังคับและตามระเบียบการให้
เงินกู้แก่สมาชิกของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 48 วัตถุประสงค์ของการกู้เงิน สมาชิกอาจกู้เงินจากกลุ่มเกษตรกรได้แต่เฉพาะเพื่อ
วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) เงินกู้ระยะสั้น ได้แก่ เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานในการเกษตรสำหรับ
ฤดูกาลผลิตหนึ่งๆ เช่น

(ก) ค่าพันธุ์ พืช ปุ๋ย ยากำจัดศัตรูพืชและโรคพืช อาหารสัตว์ วัสดุ การเกษตรกรอย่างอื่น ค่าเครื่องมือ ค่าซ่อมแซม ค่าซื้อปศุสัตว์หรือสัตว์ปีก หรือสัตว์น้ำเพื่อเลี้ยง ขายและค่าจ้างเกี่ยวกับการเกษตร

(ข) ค่าใช้จ่ายในการเตรียมเพื่อขาย แปรรูป และขายผลิตผลการเกษตรซึ่งผู้ ผลิตขึ้น

(ค) ค่าเช่าเกี่ยวกับการเกษตร เฉพาะที่ต้องชำระด้วยเงินสด

(ง) ค่าภาษีอากรเกี่ยวกับการเกษตร

(ฉ) ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามที่จำเป็น

(2) เงินกู้ระยะปานกลาง ได้แก่ เงินกู้เพื่อการลงทุนในสินทรัพย์การเกษตรซึ่ง โดยปกติใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น

(ก) บุกเบิกหรือ ปรับปรุงที่ดิน หรือซื้อที่ดินการเกษตร

(ข) สร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำ คันคูน้ำ ประตูกั้นน้ำ และงานปรับปรุงที่ดิน

อย่างอื่น

(ค) ทำสวน

(ง) วางรูปประกอบการเกษตรขึ้นใหม่เพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น

(จ) ซื้อสัตว์ใช้งาน ซื้อหรือสร้าง หรือปรับปรุงเครื่องมือขนาดใหญ่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องจักรกล อุปกรณ์การขนส่ง และอุปกรณ์อื่นๆ เกี่ยวกับการเกษตร

(ฉ) ซื้อหรือสร้าง หรือปรับปรุงบ้าน โรงเรือน และสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ เกี่ยวกับการเกษตร

การเกษตร

(ช) ลงทุนในการเลี้ยงปศุสัตว์ สัตว์ปีก หรือสัตว์น้ำ และลงทุนในกิจกรรม

อื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเกษตร

(ซ) ชำระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตร

ข้อ 49 ให้คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจกำหนดระเบียบการให้เงินกู้แก่สมาชิก ใน ระเบียบดังกล่าวต้องระบุวัตถุประสงค์ของเงินกู้ จำนวนขั้นสูงของเงินกู้ ระยะเวลาแห่งเงินกู้ หลักประกันเงินกู้ วิธีให้เงินกู้ การชำระหนี้เงินกู้ ดอกเบี้ยเงินกู้ การเรียกคืนเงินกู้

การรวบรวมผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

ข้อ 50 การรวบรวมผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ของสมาชิก กลุ่มเกษตรกรอาจจัดให้มี อุปกรณ์หรือพาหนะเพื่อเก็บรักษาและรับฝากหรือขนส่งผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ ของสมาชิกโดย

ปลอดภัย และประหยัด และจะจัดการขายหรือแปรรูปออกขาย ทั้งนี้ รวมทั้งผลิตผลส่วนสำหรับชำระหนี้เงินกู้ และส่วนอื่น ๆ ด้วย

ผลิตผลส่วนสำหรับชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรเก็บรักษาไว้นั้น จะถอนคืนไม่ได้และให้ถือว่าสมาชิกผู้เกี่ยวข้องเป็นอันยินยอมให้กลุ่มเกษตรกรจัดการขายตามที่กลุ่มเกษตรกรเห็นสมควร

ให้คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจกำหนดระเบียบการเก็บรักษา การขนส่ง และจัดการขายผลิตผลและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

ข้อ 51 การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย กลุ่มเกษตรกรอาจจัดหาสิ่งของที่ใช้ในการเกษตรกรรม เครื่องอุปโภคบริโภค และสิ่งของอย่างอื่น ซึ่งบรรดาสมาชิกมีความต้องการมาจำหน่ายในการจัดซื้อแต่ละคราวนั้น ให้กลุ่มเกษตรกรสอบถามความต้องการของบรรดาสมาชิกล่วงหน้า และจัดซื้อสิ่งของมาตามที่สมาชิกเหล่านั้นสั่งซื้อแล้วจัดจำหน่ายแก่สมาชิกโดยเร็ว สมาชิกผู้ซื้อต้องชำระราคาส่งของด้วยเงินสด หรือให้หักชำระจากเงินกู้ของตนหรือหักชำระจากเงินราคาผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ของตนซึ่งได้ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกรจัดการขาย

การส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร การผลิตทางอุตสาหกรรม

หรือ การประกอบอาชีพ

ข้อ 52 การส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร การผลิตทางอุตสาหกรรม หรือการประกอบอาชีพ กลุ่มเกษตรกรอาจจัดให้มีการส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร ให้คำแนะนำในการจัดการเกษตร คหเศรษฐศาสตร์ ตลอดจนการผลิตทางอุตสาหกรรม เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพดี หรือการประกอบอาชีพในหมู่สมาชิก หรือครอบครัวของสมาชิกโดยทางที่ประชุมหน่วยและโดยวิธีอื่น ๆ ทั้งนี้ โดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการนี้ กรรมการดำเนินการหรือเจ้าหน้าที่กลุ่มเกษตรกรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ อาจเข้าตรวจดูการดำเนินงานเกษตรของสมาชิกในเวลาอันสมควรได้เสมอ

ทั้งนี้ เป็นหน้าที่ของสมาชิกต้องอำนวยความสะดวก ร่วมมือและปฏิบัติตาม

การจัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกล วัสดุเกี่ยวกับการผลิต

หรือโรงงานอุตสาหกรรม

ข้อ 53 การจัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกล วัสดุเกี่ยวกับการผลิตหรือโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มเกษตรกรอาจจัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกล วัสดุเกี่ยวกับการผลิต หรือเกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือน สำหรับสมาชิกใช้ประโยชน์โดยเสียค่าตอบแทน หรือจัดให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อแปรรูปผลิตผล หรือเพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ การสงเคราะห์หรือส่งเสริมสวัสดิการในหมู่สมาชิกและครอบครัว

ข้อ 54 การสงเคราะห์หรือส่งเสริมสวัสดิการในหมู่สมาชิกและครอบครัว กลุ่มเกษตรกรอาจจัดให้มีทุนสงเคราะห์ต่าง ๆ ในหมู่สมาชิกและครอบครัวรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรและครอบครัวหรือจัดให้มีทุนอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมสวัสดิการในหมู่บุคคลดังกล่าว

ทุนเพื่อประโยชน์ดังกล่าวในวรรคแรก ต้องได้มาจากค่าบำรุงจากบุคคลผู้ได้รับประโยชน์หรือ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล หรือเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ หรือทุนซึ่งจัดสรรจากกำไรสุทธิของกลุ่มเกษตรกร

ทรัพย์สินของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 55 ทรัพย์สินของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรย่อมทำการต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของกลุ่มเกษตรกรตามที่ระบุไว้ในข้อ 2 (17) นั้นได้

งบสินทรัพย์และหนี้สินกับทะเบียนเกษตรกรอื่น ๆ

ข้อ 56 งบสินทรัพย์และหนี้สินกับทะเบียนเกษตรกรอื่น ๆ สมาชิกทุกคนต้องให้ข้อความจริง และร่วมมือกับกรรมการดำเนินการหรือเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการจัดทำงบสินทรัพย์หนี้สิน และทุน งบรายได้และค่าใช้จ่ายกับทะเบียนเกษตรกรอื่น ๆ ตามที่เหมาะสมเป็นการประจำปี ทั้งนี้เพื่อเป็นทางควบคุมการดำเนินงานเกษตรกรอื่นให้ได้ผลดีขึ้น และเพื่อประโยชน์ในการกู้เงิน ตลอดจนแสดงฐานะการเงินเปรียบเทียบของสมาชิกด้วย

งบดุล

ข้อ 57 ปีทางบัญชี ปีทางบัญชีของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งมีระยะเวลาสิบสองเดือนให้สิ้นสุดในวันที่ 31 มีนาคม ของทุกปี

ข้อ 58 งบดุล ให้กลุ่มเกษตรกรจัดทำงบดุลแสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นปีทางบัญชี
ทุกปี และจัดให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ

งบดุลนั้น ต้องมีรายการแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของกลุ่มเกษตรกรกับทั้งบัญชี
กำไรขาดทุน

ข้อ 59 รายงานประจำปี ให้กลุ่มเกษตรกรจัดทำรายงานประจำปี แสดงผลการ
ดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรถึงวันสิ้นปีทางบัญชีทุกปี

ข้อ 60 การเสนองบดุลและรายงานประจำปี ให้คณะกรรมการดำเนินการเสนองบดุล
ซึ่งผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบแล้วต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่ออนุมัติภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้น
ปีทางบัญชีของกลุ่มเกษตรกร และเสนอรายงานประจำปีต่อที่ประชุมใหญ่ในคราวเดียวกัน

กำไรสุทธิประจำปี

ข้อ 61 การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ในการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของกลุ่ม
เกษตรกร ให้กันไว้เป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิ

กำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการจัดสรรเป็นทุนสำรอง ให้ที่ประชุมใหญ่จัดสรร

(1) เป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว ให้แก่ผู้ซึ่งเป็นสมาชิกอยู่ในวันสิ้นปีทาง
บัญชีนั้น ในอัตราไม่เกินร้อยละ 5 ต่อปีแห่งค่าหุ้นที่ชำระแล้วของสมาชิกแต่ละคนโดยคิดให้ตาม
จำนวนเดือนเต็ม

(2) เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้ซึ่งเป็นสมาชิกอยู่ในวันสิ้นปีทางบัญชีนั้นตามส่วน
ธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับกลุ่มเกษตรกรในระหว่างปี

(3) เป็นเงินโบนัสให้แก่ผู้ซึ่งเป็นกรรมการดำเนินการ ผู้ตรวจสอบกิจการและ
เจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ

(4) เป็นทุนศึกษาอบรมทางเกษตรกรรมไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ

(5) เป็นทุนรับโอนหุ้น ไม่เกินร้อยละห้า แห่งทุนเรือนหุ้นของกลุ่มเกษตรกร
ตามที่มีอยู่ในวันสิ้นปีทางบัญชีนั้น

(6) เป็นทุนสะสมเพื่อใช้ในการสงเคราะห์แก่สมาชิกและครอบครัว ตามระเบียบซึ่ง
คณะกรรมการดำเนินการกำหนด

(7) เป็นทุนสะสมเพื่อจัดให้มีสำนักงานของกลุ่มเกษตรกร หรือทรัพย์สินที่ใช้
สำหรับการเก็บรักษาหรือแปรรูปผลิตผลเกษตรกรรม รวมทั้งการปรับปรุงและต่อเติมสำนักงาน
หรือทรัพย์สินนั้น

กำไรสุทธิประจำปีของกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการเสนอแนะให้ที่ประชุมใหญ่จัดสรร หากที่ประชุมใหญ่พิจารณาแล้วเห็นว่า รายการใดไม่สมควรจัดสรรหรือตัดจำนวนให้น้อยลงก็ดี ยอดเงินจำนวนดังกล่าวให้สมทบเป็นทุนสำรองทั้งสิ้น

การรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สิน

ข้อ 62 การรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สิน การรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศหรือบุคคลอื่นใด ถ้าการให้เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินนั้นกำหนดไว้เพื่อการใด ให้ใช้เพื่อการนั้น ถ้ามิได้กำหนดไว้ให้จัดสรรเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินนั้นเป็นทุนสำรองของกลุ่มเกษตรกร

ทุนสำรอง

ข้อ 63 สภาพแห่งทุนสำรอง ทุนสำรองเป็นของกลุ่มเกษตรกรโดยส่วนรวมสมาชิกจะแบ่งปันกันไม่ได้ หรือจะเรียกเรื่องแม้ส่วนใดส่วนหนึ่งก็ไม่ได้

บรรดาเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้ ถ้าผู้ยกให้มิได้กำหนดใช้เพื่อการใด ให้จัดสรรเงินอุดหนุน หรือทรัพย์สินนั้นเป็นทุนสำรองของกลุ่มเกษตรกร

อนึ่ง จำนวนเงินซึ่งกลุ่มพึงจ่ายแก่บุคคลใดก็ตาม ถ้าไม่มีการเรียกเรื่องจนพ้นกำหนดอายุความ ก็ให้สมทบจำนวนเงินเป็นทุนสำรอง

ทุนสำรองนี้จะถอนจากบัญชีได้ก็แต่เพื่อชดเชยการขาดทุนเท่านั้น

ทุนศึกษาอบรมทางวิชาการ

ข้อ 64 ทุนศึกษาอบรมทางวิชาการ ให้กลุ่มเกษตรกรสะสมทุนการศึกษาอบรมทางวิชาการไว้สำหรับถอนไปใช้จ่าย เพื่อการศึกษาอบรม หรือเผยแพร่เกี่ยวกับกิจการกลุ่มเกษตรกร หรือการประกอบอาชีพเกษตรกรตามที่คณะกรรมการดำเนินการเห็นสมควร

ทุนรับโอนหุ้น

ข้อ 65 ทุนรับโอนหุ้น ให้กลุ่มเกษตรกรสะสมทุนรับโอนหุ้นไว้สำหรับถอนไปใช้เฉพาะการจ่ายคืนหุ้นของสมาชิก ซึ่งออกจากกลุ่มเกษตรกร ตามข้อ 39 เพื่อถือหุ้นนั้น ๆ ไว้เป็นการชั่วคราว แล้วให้กลุ่มเกษตรกรจำหน่ายหุ้นดังกล่าวให้สมาชิกอื่นเป็นผู้ถือต่อไปในโอกาสแรกที่จะกระทำได้ และให้นำเงินส่งคืนทุนนี้จนครบ

การฝากหรือลงทุนเงินของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 66 การฝากหรือลงทุนเงินของกลุ่มเกษตรกร เงินของกลุ่มเกษตรกรนั้นกลุ่มเกษตรกรอาจฝากหรือลงทุนดังต่อไปนี้

(1) ฝากในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือธนาคารออมสิน หรือธนาคารอื่นที่ช่วยเหลือทางการเงินแก่กลุ่มเกษตรกร

(2) ฝากในธนาคารอื่น ในกรณีที่ไม่มีธนาคารตาม (1) หรือสหกรณ์ ในท้องถิ่นนั้น

(3) ชื่อหลักทรัพย์ของรัฐบาล

สมุดทะเบียน และเอกสารอื่น ๆ

ข้อ 67 สมุด งบดุล ข้อบังคับ ระเบียบและกฎหมาย ให้กลุ่มเกษตรกรมีสมุดรายงานการประชุม งบดุล ข้อบังคับ ระเบียบและกฎหมายว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร ไว้ที่สำนักงานกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้สมาชิกขอตรวจดูได้โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

ข้อ 68 บัญชีและทะเบียนต่าง ๆ ให้กลุ่มเกษตรกรจัดทำและเก็บรักษาบัญชีและทะเบียนต่างๆ ตามแบบที่กำหนด และสมาชิกมีสิทธิขอตรวจดูบรรดาเอกสารเหล่านี้ได้

ข้อ 69 ทะเบียนสมาชิกและทะเบียนหุ้น ให้กลุ่มเกษตรกรจัดทำและเก็บรักษาทะเบียนสมาชิกและทะเบียนหุ้นตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ไว้ที่สำนักงานของกลุ่มเกษตรกร ภายในหกสิบวันนับแต่วันรับใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรายการทะเบียนสมาชิกและทะเบียนหุ้น ให้กลุ่มเกษตรกรแจ้งการเปลี่ยนแปลงเป็นหนังสือ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง

การตรวจสอบบัญชี และการกำกับ ดูแล กลุ่มเกษตรกร

ข้อ 70 การตรวจสอบบัญชี บัญชีของกลุ่มเกษตรกรนั้น ต้องตรวจสอบอย่างน้อยปีละครั้ง โดยผู้สอบบัญชีซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้ง

ข้อ 71 การตรวจสอบกิจการและภาวะการเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบกิจการและภาวะการเงินของกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 72 การชี้แจงข้อเท็จจริง การส่งเอกสารหรือการส่งรายงาน ให้คณะกรรมการดำเนินการ ผู้ตรวจสอบกิจการ เจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร หรือสมาชิก ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการของกลุ่มเกษตรกร หรือให้ส่งเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงาน หรือรายงานการประชุมของกลุ่มเกษตรกรแก่ผู้สอบบัญชี พนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ 73 การอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบในสำนักงานของกลุ่มเกษตรกรระหว่างเวลาทำงานของกลุ่มเกษตรกรได้ เพื่อการนี้ให้คณะกรรมการดำเนินการ ผู้ตรวจสอบกิจการ เจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร หรือสมาชิกซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือ หรือให้คำชี้แจงแก่ผู้ตรวจสอบ

หมวดที่ 9 เจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 74 การจ้างและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร เจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร หมายความว่ารวมถึงผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรจ้างและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ประจำ คณะกรรมการดำเนินการอาจพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต ความรู้ความสามารถ และความเหมาะสมแก่หน้าที่ เพื่อจ้างและแต่งตั้งเป็นผู้จัดการคนหนึ่งและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของกลุ่มเกษตรกรตามที่จำเป็น ทั้งอาจกำหนดอัตราเงินเดือนและค่าชดเชยอื่น ๆ ตลอดจนให้ออกได้ตามที่เห็นสมควร แล้วเสนอที่ประชุมใหญ่ทราบในการประชุมคราวต่อไป ในการจัดจ้างผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของกลุ่มเกษตรกรต้องทำหนังสือสัญญาจ้างไว้เป็นหลักฐาน และให้คณะกรรมการดำเนินการเรียกหลักประกันอันสมควรตามประเภทงาน

ข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการดำเนินการตามความในวรรคก่อน ต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

ในการจ้างผู้จัดการ ต้องให้ผู้นั้นรับทราบและรับรองที่จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไว้ภายในข้อ 75

ข้อ 75 หน้าที่ของผู้จัดการ ผู้จัดการมีหน้าที่จัดการทั่วไปเกี่ยวกับบรรดากิจการประจำกลุ่มเกษตรกร รวมทั้งในข้อต่อไปนี้

(1) ตรวจสอบการสมัครรับเลือกเข้าเป็นสมาชิกให้เป็นการถูกต้อง ตลอดจนเป็นธุระจัดให้ผู้เข้าเป็นสมาชิกลงลายมือชื่อในทะเบียนสมาชิก และชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า

(2) เป็นธุระในการเก็บค่าหุ้น โอนหุ้น และจ่ายคืนค่าหุ้น

(3) เป็นธุระในการสอบสวนคำขอกู้ จ่ายเงินกู้ จัดทำเอกสารเกี่ยวกับเงินกู้ทั้งปวงตามแบบที่กลุ่มเกษตรกรกำหนดไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ตรวจสอบหลักประกัน และดำเนินการอื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องเงินกู้

(4) ดูแลการจัดออกและการลงรายการในสมุดบัญชีเงินกู้ให้แก่สมาชิกผู้กู้ให้เป็นการถูกต้อง

(5) จัดการทั่วไปในส่วนที่เกี่ยวกับธุรกิจทั้งปวงตามความมุ่งหมายของกลุ่มเกษตรกร

(6) เป็นธุระกวาดขันในเรื่องการออกไปรับ เรียกไปรับ หรือจัดให้มีใบสำคัญเกี่ยวกับการซื้อขาย และการทำธุรกิจต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้ต้องเป็นไปด้วยความเที่ยงตรง สุจริต

(7) กำหนดหน้าที่และวิธีปฏิบัติงานของบรรดาเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนเป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบและดูแลการทำงานของเจ้าหน้าที่เหล่านี้ ให้เป็นไปโดยถูกต้องเรียบร้อย

(8) เป็นธุระในการส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร หรือการประกอบอาชีพหมู่สมาชิก การจัดทำบดินทรัพย์ หนี้สินและทุน งบรายได้และค่าใช้จ่ายกับทะเบียนเกษตรกรกรมอื่น ๆ สำหรับสมาชิกการศึกษาอบรมทางการเกษตรและทางอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในหมู่สมาชิก

(9) เป็นธุระในการนัดเรียกประชุมใหญ่และประชุมคณะกรรมการดำเนินการ

(10) เข้าร่วมประชุมและชี้แจงในการประชุมใหญ่ และประชุมคณะกรรมการดำเนินการ เว้นแต่ในกรณีซึ่งที่ประชุมนั้น ๆ มิให้เข้าร่วม

(11) ปฏิบัติการเกี่ยวกับหนังสือโต้ตอบในกิจการของกลุ่มเกษตรกร

(12) รับผิดชอบในการจัดการทำบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกรให้ถูกต้องครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน

(13) รับผิดชอบตรวจตราการรับจ่ายเงินทั้งปวงของกลุ่มเกษตรกรให้เป็นการถูกต้อง ตลอดจนรวบรวมใบสำคัญและเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเงินของกลุ่มเกษตรกรไว้โดยครบถ้วน

(14) รักษาเงินสดของกลุ่มเกษตรกรภายในจำนวนที่คณะกรรมการดำเนินการอนุญาตให้สำรองไว้ใช้ในกิจการของกลุ่มเกษตรกร และจัดการส่งเงินของกลุ่มเกษตรกร นอกจากจำนวนดังกล่าวนั้นเข้าฝากตามที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด

(15) สืบราคาผลิตผลในตลาดต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักในการพิจารณาดำเนินกิจการของกลุ่มเกษตรกรกับแจ้งให้คณะกรรมการแจ้งให้คณะกรรมการดำเนินการและสมาชิกทราบความเคลื่อนไหวของราคาผลิตผลนั้นๆ ด้วย

(16) รักษาและรับผิดชอบต่อตรวจตราที่ดิน สำนักงาน อาคาร อุปกรณ์ และทรัพย์สิน อื่น ๆ ของกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนผลิตผลหรือสินค้าอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในอารักขาของกลุ่มเกษตรกรให้อยู่ในสภาพอันดีและปลอดภัย

(17) เสนอรายงานกิจการประจำเดือนและรายงานประจำปีของกลุ่มเกษตรกรต่อคณะกรรมการดำเนินการ

(18) ปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบให้ หรือตามที่ควรกระทำเพื่อให้กิจการในหน้าที่ของตนลุล่วงไปด้วยดี

ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้จัดการต้องกระทำตามข้อบังคับและระเบียบของกลุ่มเกษตรกรตลอดจนคำสั่งของคณะกรรมการดำเนินการ ในกรณีที่ไม่มีข้อบังคับหรือระเบียบหรือคำสั่งดังกล่าวนี้ ก็ต้องกระทำตามทางอันควรเพื่อให้บังเกิดผลดีแก่กลุ่มเกษตรกร

ข้อ 76 การปฏิบัติหน้าที่แทนผู้จัดการ ถ้าผู้จัดการไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้ช่วยผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนดไว้ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

ข้อ 77 การเปลี่ยนผู้จัดการ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนผู้จัดการ ให้คณะกรรมการดำเนินการจัดให้มีการเรียกตรวจสอบหลักฐานอันแท้จริงทางบัญชีและการเงิน กับบรรดาทรัพย์สินของกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนผลิตผลและสินค้าอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในอารักขาของกลุ่มเกษตรกรเพื่อทราบฐานะอันแท้จริงของกลุ่มเกษตรกรก่อนที่จะได้ส่งมอบกัน

หมวดที่ 10

ข้อเบ็ดเสร็จ

ประธานในที่ประชุม

ข้อ 78 ประธานในที่ประชุม ในการประชุมใหญ่ หรือการประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมให้

รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม และถ้ารองประธานกรรมการไม่อยู่ที่ประชุมเลือกกรรมการดำเนินการซึ่งเข้าประชุมคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานในที่ประชุมเฉพาะคราว

ในการประชุมหน่วย ให้หัวหน้าหน่วยเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าหัวหน้าหน่วยไม่อยู่ในที่ประชุมให้ผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยเป็นประธานในที่ประชุมและถ้าผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยไม่อยู่ด้วยก็ให้ที่ประชุมเลือกสมาชิกซึ่งเข้าประชุมคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานในที่ประชุมเฉพาะคราว
รายงานการประชุม

ข้อ 79 รายงานการประชุม ในการประชุมใหญ่ หรือการประชุมคณะกรรมการดำเนินการต้องจัดให้บันทึกเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัยทั้งสิ้นไว้ในสมุดรายงานการประชุมและให้ประธานในที่ประชุมกับกรรมการดำเนินการคนหนึ่งซึ่งเข้าประชุมนั้น ๆ ลงลายมือไว้เป็นสำคัญ การลงลายมือชื่อแทนกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 80 การลงลายมือชื่อแทนกลุ่มเกษตรกร การลงลายมือชื่อแทนกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้มีผลผูกพันกลุ่มเกษตรกรนั้น ให้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(1) ในหนังสือกู้ยืมซึ่งกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้กู้ยืม การจำนองซึ่งกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้จำนอง การเบิกหรือรับเงินกู้ การลงนามในเช็ค ตราสารเปลี่ยนมืออย่างอื่น ตลอดจนการถอนเงินฝาก หรือเงินลงทุนของกลุ่มเกษตรกร จะต้องลงลายมือชื่อของประธานกรรมการหรือรองประธานกรรมการ หรือเลขานุการ หรือเหรัญญิก หรือผู้จัดการรวมสองคน

(2) ในนิติกรรมและเอกสารทั้งปวงการรับเงินซึ่งส่งถึงกลุ่มเกษตรกรโดยทางธนาคารหรือทางอื่น ใบรับเงินค่าหุ้น ใบชำระหนี้เงินกู้ การรับจำนอง และอื่น ๆ (นอกจากที่กล่าวไว้ใน (1) ข้างบนนี้) จะต้องลงลายมือชื่อของประธานกรรมการ หรือรองประธานกรรมการ หรือเลขานุการหรือเหรัญญิก หรือผู้จัดการคนใดคนหนึ่ง

ระเบียบของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 81 ระเบียบต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร

ระเบียบซึ่งกำหนดขึ้นนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการดำเนินการ เว้นแต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้เป็นพิเศษก็ต่อได้รับความเห็นชอบตามที่กำหนดไว้แล้ว ได้แก่

(1) ระเบียบว่าด้วยการรับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิก หรือกลุ่มเกษตรกรอื่น เห็นชอบโดยนายทะเบียนสหกรณ์

(2) ระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกร

(3) ระเบียบว่าด้วยหน่วยเกษตรกรกรรมและกลุ่มกิจกรรมเกษตร

(4) ระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน

(5) ระเบียบว่าด้วยเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร

(6) ระเบียบว่าด้วยการใช้ทุนเพื่อสาธารณประโยชน์

(7) ระเบียบว่าด้วยที่ปรึกษาและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

(8) ระเบียบอื่น ๆ ที่คณะกรรมการดำเนินการเห็นสมควรกำหนดไว้ให้มี เพื่อสะดวกและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกร

การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ

ข้อ 82 การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ กลุ่มเกษตรกรอาจแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับได้โดยมติของที่ประชุมใหญ่ซึ่งมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุมและต้องยื่นคำขออนุญาตขอใช้ข้อบังคับเพิ่มเติมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประชุมใหญ่ลงมติ การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนั้นจึงเป็นอันสมบูรณ์

ข้อ 83 การเปลี่ยนชื่อของกลุ่มเกษตรกร ถ้ากลุ่มเกษตรกรแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับโดยการเปลี่ยนชื่อของกลุ่มเกษตรกร นอกจากต้องดำเนินการตามข้อ 82 แล้ว ให้กลุ่มเกษตรกรคืนใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อออกไปทะเบียนการเปลี่ยนชื่อให้แก่กลุ่มเกษตรกรด้วย การจำหน่ายทรัพย์สินเมื่อกลุ่มเกษตรกรต้องเลิก

ข้อ 84 การจำหน่ายทรัพย์สินเมื่อกลุ่มเกษตรกรต้องเลิก เมื่อกลุ่มเกษตรกรต้องเลิก และได้จัดการชำระบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์โดยอนุโลม ทั้งได้ชำระหนี้สินของกลุ่มเกษตรกรเสร็จสิ้นแล้ว ถ้ามีทรัพย์สินอยู่เท่าใด ให้ผู้ชำระบัญชีจ่ายตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) จ่ายคืนค่าหุ้นให้แก่สมาชิกไม่เกินมูลค่าหุ้นที่ชำระแล้ว
- (2) จ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว ตามข้อ 61 (1)
- (3) จ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิก ตามข้อ 61 (2)

การจ่ายเป็นเงินตาม (2) และ (3) เมื่อรวมกันทั้งสิ้นต้องไม่เกินยอดรวมแห่งจำนวนเงินกำไรสุทธิของกลุ่มเกษตรกรที่หามาให้ในระหว่างปีที่เลิกกลุ่มเกษตรกร ถ้ายังมีทรัพย์สินเหลืออยู่ ให้ผู้ชำระบัญชีมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เก็บรักษาไว้เพื่อโอนให้แก่กลุ่มเกษตรกรระดับเดียวกันตามมติที่ประชุมใหญ่

ข้อ 85 ที่ปรึกษาและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ คณะกรรมการดำเนินการอาจเชิญสมาชิกหรือบุคคลภายนอกซึ่งทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถและเหมาะสมเป็นที่ปรึกษาและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ได้จำนวนไม่เกินห้าคน เพื่อให้ความเห็นแนะนำในการดำเนินงานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่กลุ่มเกษตรกรกำหนด

ข้อ 86 การดำเนินคดีเกี่ยวกับความเสียหาย ในกรณีที่ทรัพย์สินของกลุ่มเกษตรกรถูกขโมยหรือเสียหายโดยประการใด ๆ ก็ดี หรือในกรณีที่กลุ่มเกษตรกรเรียกคืนเงินกู้ แต่มิได้รับชำระตามเรียกก็ดี คณะกรรมการดำเนินการต้องร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความ

ข้อ 87 การตีความในข้อบังคับ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการตีความในข้อบังคับข้อใด ให้กลุ่มเกษตรกรเสนอปัญหานั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อขอคำวินิจฉัย และให้กลุ่มเกษตรกรถือปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวด้วย

ข้อ 88 ทรัพย์สินของกลุ่มเกษตรกร การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ของกลุ่มเกษตรกร ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการดำเนินการเป็นเอกฉันท์ และต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ด้วย

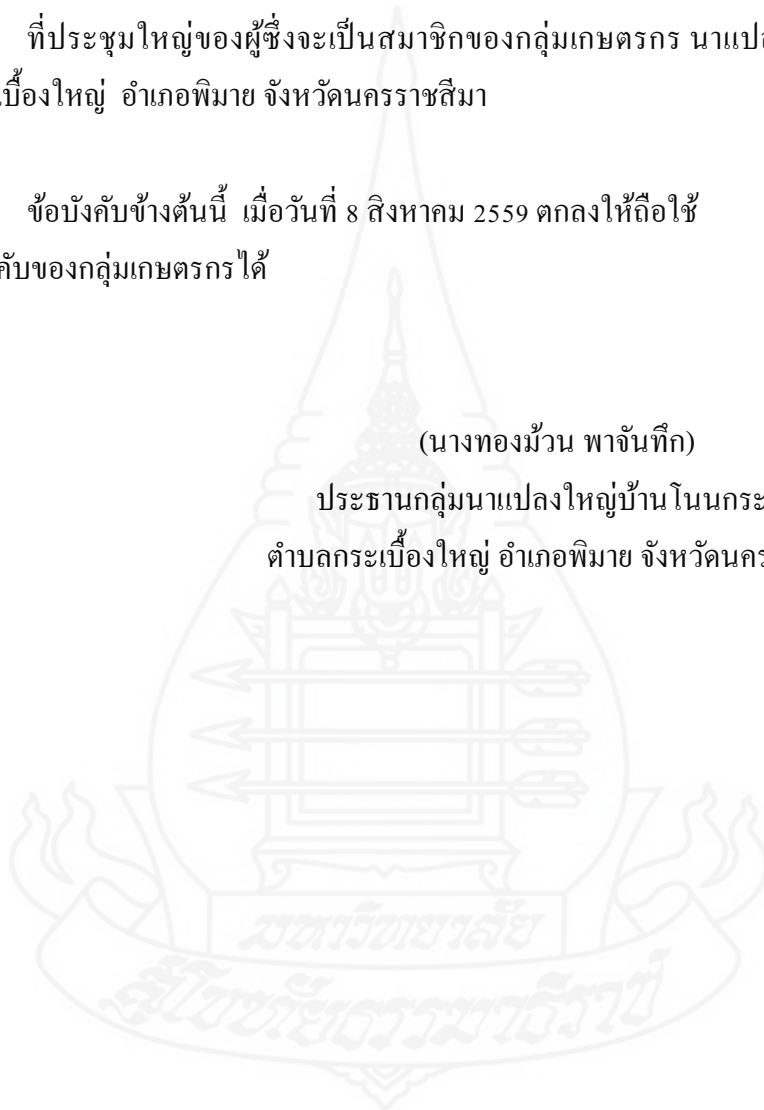
การลงมติเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตามความในวรรคแรก ให้ถือเสียงข้างมากของสมาชิกซึ่งมาประชุม

ที่ประชุมใหญ่ของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร นาแปลงใหญ่โนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ข้อบังคับข้างต้นนี้ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2559 ตกลงให้ถือใช้ เป็นข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรได้

(นางทองม้วน พาจันทิก)

ประธานกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง
ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 151 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการดังนี้

1.2.1 การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane (1973) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 มีรายละเอียดดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ราย)

N = ขนาดของประชากร (ราย)

e = ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{151}{1+151 \times (0.05)^2} \\ &= 109.62 \end{aligned}$$

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 110 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.85

1.2.2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากจากประชากร กลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการสร้างเครื่องมือ โดยได้ดำเนินการศึกษา ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

2.1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อความให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.3 แบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่ม ผู้วิจัยได้นำมาจากงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน มาใช้เป็นประเด็นในการกำหนดเป็นองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งในแต่ละด้าน คือ กลุ่มและการบริหารกลุ่ม การเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก การตลาด การจัดการเงินทุนของกลุ่ม กิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่ม และการประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงานที่อยู่บนพื้นฐานตามศักยภาพของกลุ่ม รวมทั้งการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ ตามประเด็นการวิเคราะห์สภาพการผลิตแปลงใหญ่ จาก คู่มือโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) ปี 2561

2.1.3 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น จากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ จะแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร อาชีพหลัก และ อาชีพรอง แบบสัมภาษณ์ จะมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด มีคำตอบให้เลือกเป็นแบบให้เลือกคำตอบเดียว แบบให้เลือกหลายคำตอบ และเติมคำในช่องว่าง โดยให้ตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง เป็นคำถามเพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวของกลุ่ม ประกอบด้วย พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่นาแปลงใหญ่ พื้นที่ที่ได้รับมาตรฐาน การถือครองที่ดิน ผลผลิตข้าว ต้นทุนการผลิตข้าว รายได้จากการขายผลผลิตข้าว (ปีการผลิต 2560/61) แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว แบบสัมภาษณ์ จะมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด มีคำตอบให้เลือกเป็นแบบให้เลือกคำตอบเดียว แบบให้เลือกหลายคำตอบ และเติมคำในช่องว่าง โดยให้ตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 3 ข้อมูลการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่ม ประกอบด้วย การได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ระดับการได้รับการส่งเสริมและระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่)

ลักษณะคำถามการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เป็นแบบให้เลือกคำตอบ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้มากที่สุด
- 4 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้มาก
- 3 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ปานกลาง
- 2 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้น้อย
- 1 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้น้อยที่สุด

ลักษณะคำถามระดับการได้รับการส่งเสริมและระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) เป็นแบบให้เลือกคำตอบ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 เท่ากับ ระดับมากที่สุด
- 4 เท่ากับ ระดับมาก
- 3 เท่ากับ ระดับปานกลาง
- 2 เท่ากับ ระดับน้อย
- 1 เท่ากับ ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบประเมินตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม โดยมีประเด็น ดังนี้ ประกอบด้วย การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ การเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก การตลาด การจัดการเงินทุนของกลุ่ม กิจกรรมอื่นๆ ของกลุ่ม และการประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน

1) ประเด็นที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ ได้แก่ สมาชิก กรรมการ กำหนดโครงสร้าง การคัดเลือกกรรมการ การกำหนดกฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับ และเครือข่าย

2) ประเด็นที่ 2 การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ ได้แก่ ความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อม ความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต การเพิ่มมูลค่าสินค้า การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน

3) ประเด็นที่ 3 การเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ ได้แก่ การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชน การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม การทดลองทำด้วยตนเอง การมีผู้รู้ ผู้ชำนาญ เกษตรกรผู้นำในกลุ่ม

4) ประเด็นที่ 4 การตลาด ประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ ได้แก่ การบริหารการจัดการตลาดร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ การกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการตลาด การขายร่วมกันเป็นกลุ่ม การเชื่อมโยงกับตลาด/เพิ่มช่องทางจำหน่าย การแปรรูป/การเพิ่มมูลค่าผลผลิต

5) ประเด็นที่ 5 การจัดการเงินทุนของกลุ่ม ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกองทุนกลุ่ม ระเบียบข้อบังคับกองทุน แผนการจัดการเงินทุน การทำบัญชีรับ-จ่าย ตรวจสอบ/เปิดเผย/สรุปข้อมูลแก่สมาชิก

6) ประเด็นที่ 6 กิจกรรมอื่นๆ ของกลุ่ม ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมเพิ่มรายได้ กิจกรรมลดรายจ่าย การเก็บออมของสมาชิกในกลุ่ม การเพิ่มการเรียนรู้อื่น ๆ แก่สมาชิก

7) ประเด็นที่ 7 การประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ ความสำเร็จของแผนและกิจกรรมกลุ่ม การเพิ่มทักษะความสามารถของสมาชิก ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม

ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายปิด มี 2 ลักษณะ คือ แบบ 2 คำตอบ คือ มี/ไม่มี และแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดให้มี 5 ระดับ ดังนี้

- 5 เท่ากับ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
- 4 เท่ากับ ระดับความคิดเห็นมาก
- 3 เท่ากับ ระดับความคิดเห็นปานกลาง
- 2 เท่ากับ ระดับความคิดเห็นน้อย
- 1 เท่ากับ ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในประเด็นปัญหา การบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ การเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก การตลาด เป็นคำถามปลายปิด มีคำถามให้เลือก 3 ระดับ คือ

- 3 เท่ากับ ระดับปัญหามาก
- 2 เท่ากับ ระดับปัญหาปานกลาง
- 1 เท่ากับ ระดับปัญหาน้อย

ส่วนข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบสามารถตอบได้ตามความคิดเห็น ซึ่งสามารถเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ทั้งต่อตัวเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ประเด็นคำถาม การใช้ภาษา ความครอบคลุมของเนื้อหาและข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและมีเนื้อหาครบสมบูรณ์ที่สุด โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าจากรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวและศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามขอบเขตการวิจัยมากที่สุด และนำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3.2 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแต่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่จะดำเนินการศึกษา คือ กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลท่าหลวง อำเภอฟิมาย จำนวน 20 ราย แล้วนำผลการสัมภาษณ์หาค่าความเที่ยงตรง (Reliability consistency) โดยการคำนวณหาค่า Cronbach's alpha จากการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ในประเด็น การได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.901 ซึ่งเป็นระดับที่มีความน่าเชื่อถือ จึงนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 จัดทำแผนปฏิบัติงานการออกไปเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

3.2 จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์

3.3 นัดหมายเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เก็บข้อมูล จำนวน 110 ราย

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง โดยการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย จากนั้นชี้แจงการตอบแบบสัมภาษณ์ และอ่านคำถามให้สมาชิกกลุ่มตอบ และผู้สัมภาษณ์บันทึกคำตอบ หรือทำเครื่องหมายตามที่สมาชิกกลุ่มตอบ จากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว จึงจะนำข้อมูล ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง วิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ข้อมูลการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง วิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมีเกณฑ์การแปลผลในด้านต่าง ๆ คือ

ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับน้อยที่สุด
 ระดับการได้รับการส่งเสริมและระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับมากที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน หมายถึง ระดับการได้รับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบประเมินตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนน

กระสัง การให้คะแนนและการให้ความหมายแบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่ม
 ข้อคำถามแบบปลายปิด แบบ 2 คำตอบ คือ มี หรือ ไม่มี

โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) การให้คะแนนในแต่ละข้อ ให้คะแนนจากคำตอบที่เลือก 1 คะแนน
- 2) การสรุปคะแนนในแต่ละข้อ นำคะแนนคำตอบมารวมกัน แล้วสรุป ออกมาเป็น

ความถี่/จำนวน

- 3) การคำนวณนำคะแนนรวมแต่ละข้อมาหาค่าร้อยละ
- 4) การเปรียบเทียบ นำค่าร้อยละแต่ละข้อมาทำการเปรียบเทียบ
- 5) การตีความให้ความหมาย นำค่าร้อยละที่มีมากกว่ามาอธิบาย

ข้อคำถามในแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ มีขั้นตอนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน หมายถึง ระดับมากที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน หมายถึง ระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
 มาตรฐาน ส่วนข้อเสนอแนะของเกษตรกร จะใช้การบรรยาย โดยการแปรผลระดับปัญหาตามเกณฑ์
 คะแนนเฉลี่ยที่แบ่งออกเป็นช่วง ๆ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.66 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหาน้อยมาก
คะแนนเฉลี่ย 1.67 - 2.33 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.00 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหามาก



บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง เรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 ราย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยายแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

ตอนที่ 3 ข้อมูลการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

ตอนที่ 4 แบบประเมินตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

ตอนที่ 5 ปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

การศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม อาชีพหลัก อาชีพรอง ผลการวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่

ตารางที่ 4.1 สภาพข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง

n = 110

ข้อมูล	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	38	34.5
หญิง	72	65.5
2. อายุ (ปี)		
31-40	8	7.27
41-50	48	43.64
51-60	39	35.45
61 ขึ้นไป	15	13.64
ค่าต่ำสุด = 33 ค่าสูงสุด = 68 ค่าเฉลี่ย = 51.60 SD = 7.856		
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	9	8.18
ประถมศึกษา	57	51.82
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	22	20.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)/ปวช.	15	13.64
อนุปริญญาตรี/ปวส	4	3.64
ปริญญาตรีขึ้นไป	3	2.73
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1 - 2	5	4.55
3 - 4	53	48.18
5 - 6	42	38.18
7 - 8	10	9.09
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 8 ค่าเฉลี่ย = 4.58 SD = 1.410		
5. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (คน)		
1 - 2	66	60.00
3 - 4	29	26.36
5 - 6	15	13.64
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 6 ค่าเฉลี่ย = 2.57 SD = 1.310		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 110

ข้อมูล	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
6. การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มอาชีพเกษตรกร	102	92.73
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	20	18.18
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	70	63.64
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	80	72.73
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	85	77.27
7. อาชีพหลัก		
ประกอบกิจการเกษตร	99	90.00
รับเงินเดือนประจำ (ลูกจ้างบริษัท)	3	2.73
ประกอบธุรกิจการค้า	3	2.73
รับราชการ	5	4.55
8. อาชีพรอง		
ประกอบกิจการเกษตร	11	10.00
รับจ้างทางการเกษตร	80	72.73
รับจ้างทั่วไป	16	14.55
ประกอบธุรกิจการค้า	3	2.73

จากตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผล ดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 65.5) เป็นเพศหญิง และ ร้อยละ 34.5 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่ง (ร้อยละ 43.64) มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี รองลงมา ร้อยละ 35.45 มีอายุอยู่ระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 13.64 มีอายุ และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 7.27) มีอายุระหว่าง 61 ปี ขึ้นไป โดยมีอายุต่ำสุด 33 ปี สูงสุด 68 ปี และมีอายุเฉลี่ย 51.60 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.82) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 20.00 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 8.18 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 8.18 จบการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 3.64 จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 2.73) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่ง (ร้อยละ 48.18) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 38.18 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน ร้อยละ 9.09 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 7-8 คน และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 4.55) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 1-2 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 8 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.58 คน

จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60.00) มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน ระหว่าง 1-2 คน รองลงมา ร้อยละ 26.36 มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน ระหว่าง 3-4 คน และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 13.64) มีจำนวนครัวเรือนภาคเกษตรในครัวเรือน ระหว่าง 5-6 คน โดยมีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 2.57 คน

การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.73) เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร/กลุ่มอาชีพเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 77.27 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. ร้อยละ 72.73 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 63.64 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และส่วนน้อย (ร้อยละ 18.18) เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

อาชีพหลัก

พบว่า ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.00) มีอาชีพหลัก คือ ประกอบอาชีพการเกษตร และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 4.55) รับราชการ และ ร้อยละ 2.73 รับเงินเดือนประจำ (ลูกจ้างบริษัท) และ ประกอบธุรกิจการค้า

อาชีพรอง

พบว่า ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง มากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 72.73) มีอาชีพรอง คือ รับจ้างทางการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 14.5 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 10 ประกอบอาชีพทางการเกษตร และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.75) ประกอบธุรกิจการค้า

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระดัง

การศึกษาข้อมูลการผลิตข้าวของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร พื้นที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ พื้นที่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน การถือครองที่ดิน ผลผลิต ต้นทุนการผลิต แหล่งจำหน่ายผลผลิต รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพการผลิตข้าวของกลุ่มตัวอย่าง

n = 110		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่)		
1-10 ไร่	15	13.64
11-20 ไร่	20	18.18
21-30 ไร่	28	25.45
31-40 ไร่	30	27.27
41 ไร่ หรือมากกว่า	17	15.46
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด= 65 ค่าเฉลี่ย= 28.67 SD= 15.335		
2. พื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่		
1-10 ไร่	15	13.64
11-20 ไร่	22	20.00
21-30 ไร่	30	27.27
31-40 ไร่	29	26.36
41 ไร่ หรือมากกว่า	14	12.73
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด= 55 ค่าเฉลี่ย= 26.36 SD= 12.130		
3. พื้นที่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน		
1-10 ไร่	15	13.64
11-20 ไร่	22	20.00
21-30 ไร่	30	27.27
31-40 ไร่	29	26.36
41 ไร่ หรือมากกว่า	14	12.73
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด= 50 ค่าเฉลี่ย= 26.02 SD= 11.481		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 110

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ลักษณะการถือครองที่ดิน		
ของตนเอง	72	65.45
เป็นของตนเองและเช่า	28	25.45
เช่าทั้งหมด	10	9.10
5. ผลผลิตข้าวเฉลี่ยกิโลกรัมต่อไร่		
ไม่เกิน 450 กิโลกรัม	35	31.82
451-550	62	56.36
551 กิโลกรัม หรือมากกว่า	13	11.82
ค่าต่ำสุด = 400 ค่าสูงสุด=580 ค่าเฉลี่ย= 481.82 SD= 51.956		
6. ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่		
ไม่เกิน 3,500 บาท	32	29.09
3,501 – 4,500 บาท	66	60.00
4,501 บาท หรือมากกว่า	12	10.91
ค่าต่ำสุด=2,500 ค่าสูงสุด=4,700 ค่าเฉลี่ย= 3,716.36 SD= 434.842		
7. แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ผู้บริโภครโดยตรง	24	21.82
เอกชน (โรงสี, พ่อค้าคนกลาง)	18	16.36
สหกรณ์การเกษตร	85	77.27

จากตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการผลิตของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผล ดังนี้

ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างหนึ่งในสาม (ร้อยละ 27.27) มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ระหว่าง 31-40 ไร่ รองลงมาร้อยละ 25.45 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ระหว่าง 21-30 ไร่ ร้อยละ 18.18 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรระหว่าง

11-20 ไร่ ร้อยละ 15.45 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 41 ไร่ขึ้นไป และร้อยละ 13.64 มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรระหว่าง 1-10 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 28.67 ไร่

พื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างหนึ่งในสาม (ร้อยละ 27.27) มีขนาดพื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ ระหว่าง 21-30 ไร่ รองลงมาร้อยละ 26.36 มีขนาดพื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ ระหว่าง 31-40 ไร่ ร้อยละ 20.00 มีขนาดพื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ ระหว่าง 11-20 ไร่ ร้อยละ 13.64 มีขนาดพื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ ระหว่าง 1-10 ไร่ และร้อยละ 12.73 มีพื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ 21 ไร่ขึ้นไป โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ เฉลี่ย 26.36 ไร่

พื้นที่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน คือ พื้นที่ที่เกษตรกรทั้งหมดของเกษตรกรที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ โดยได้รับมาตรฐานสินค้าการเกษตร GAP

ลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 65.5) มีพื้นที่ถือครองทางเกษตรกรรมเป็นของตนเอง รองลงมาร้อยละ 25.45 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นของตนเองและเช่า และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 9.09) มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นพื้นที่เช่าผู้อื่นทั้งหมด

ผลผลิตข้าวเฉลี่ยกิโลกรัมต่อไร่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56.36) มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 451-550 กิโลกรัม รองลงมา ร้อยละ 31.83 มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย ไม่เกิน 450 กิโลกรัมและกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 1.82) มีผลผลิตข้าวเฉลี่ยเท่ากับ 551 กิโลกรัมขึ้นไป

ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสองในสาม (ร้อยละ 60) มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 3,501 – 4,500 บาท รองลงมา (ร้อยละ 29.09) มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ เกิน 3,500 บาท และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 10.91) มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 4,501 บาท ขึ้นไป

แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 60) จำหน่ายผลผลิตข้าวแก่สหกรณ์การเกษตร รองลงมา (ร้อยละ 21.82) จำหน่ายผลผลิตข้าวแก่ผู้บริโภคโดยตรง และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย (ร้อยละ 16.36) จำหน่ายผลผลิตข้าวแก่เอกชน (โรงสี, พ่อค้าคนกลาง)

ตอนที่ 3 ข้อมูลการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระดัง

3.1 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งข้อมูล คือ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม และ สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ การวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางดังนี้

ตารางที่ 4.3 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อบุคคล

n = 110

แหล่งสื่อบุคคล	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้					Mean (S.D)	ความหมาย
	5 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	1 จำนวน (ร้อยละ)		
1. เจ้าหน้าที่รัฐ	70 (63.6)	25 (22.7)	15 (13.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.50 (0.723)	มากที่สุด
2. ประธานกลุ่ม/ กรรมการกลุ่ม	65 (59.1)	35 (31.8)	10 (9.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.50 (0.657)	มากที่สุด
3. สมาชิกในกลุ่ม	45 (40.9)	25 (22.7)	35 (31.8)	5 (4.6)	0 (0.0)	4.00 (0.953)	มาก
4. เจ้าหน้าที่เอกชน	5 (4.6)	10 (9.1)	35 (31.8)	45 (40.9)	15 (13.6)	2.50 (0.989)	น้อย
ภาพรวม						3.88 (0.831)	มาก

แหล่งสื่อบุคคล จากตารางที่ 4.3 โดยภาพรวมเกษตรกรมีระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งสื่อบุคคลในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อที่เกษตรกรมีระดับการรับรู้มากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง และประธานกลุ่ม/กรรมการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.50) ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สมาชิกในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.00) ในระดับมาก และในระดับที่น้อย คือ เจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 2.50)

ตารางที่ 4.4 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อสิ่งพิมพ์

n = 110

แหล่งสื่อสิ่งพิมพ์	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. เอกสารวิชาการ	5 (5.5)	10 (9.1)	24 (21.8)	60 (53.6)	11 (10.0)	2.44 (0.979)	น้อย
2. แผ่นพับวิชาการ	10 (9.1)	15 (13.6)	20 (18.2)	54 (49.1)	11 (10.0)	2.63 (1.119)	ปานกลาง
3. วารสาร	3 (2.7)	8 (7.3)	20 (18.2)	55 (50.0)	24 (21.8)	2.19 (0.949)	น้อย
4. จดหมายข่าว	3 (2.7)	5 (4.6)	23 (20.9)	55 (50.0)	24 (21.8)	2.16 (0.910)	น้อย
ภาพรวม						2.36 (0.989)	น้อย

แหล่งสื่อสิ่งพิมพ์ จากตารางที่ 4.4 โดยภาพรวมเกษตรกรมีระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งสื่อสิ่งพิมพ์ ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.35) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์ที่เกษตรกรมีระดับการรับรู้มากที่สุด คือ แผ่นพับวิชาการ (ค่าเฉลี่ย 2.63) ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ เอกสารวิชาการ (ค่าเฉลี่ย 2.44) วารสาร (ค่าเฉลี่ย 2.19) และจดหมายข่าว (ค่าเฉลี่ย 2.16) ในระดับที่น้อย

ตารางที่ 4.5 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อมวลชน

n = 110

แหล่งสื่อมวลชน	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. หอกระจายข่าว	34 (30.9)	35 (31.8)	34 (30.9)	7 (6.4)	0 (0.0)	3.87 (0.925)	มาก
2. วิทยุกระจายเสียง	10 (9.1)	10 (9.1)	15 (13.6)	34 (30.9)	41 (37.3)	2.22 (1.282)	น้อย
3. โทรทัศน์	15 (13.6)	20 (18.2)	25 (22.7)	30 (27.3)	20 (18.2)	2.82 (1.302)	ปานกลาง
4. หนังสือพิมพ์	3 (2.7)	5 (4.6)	15 (13.6)	34 (30.9)	53 (48.2)	1.83 (1.008)	น้อย
ภาพรวม						2.68 (1.129)	ปานกลาง

แหล่งสื่อมวลชน จากตารางที่ 4.5 โดยภาพรวมเกษตรกรมีระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งสื่อมวลชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.68) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อมวลชนที่เกษตรกรมีระดับการรับรู้มากที่สุด คือ หอกระจายข่าว (ค่าเฉลี่ย 4.50) ในระดับมาก รองลงมา คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 4.00) ในระดับปานกลาง และในระดับที่น้อย คือ วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 2.22) และหนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 1.01)

ตารางที่ 4.6 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อกิจกรรม

n = 110

แหล่งสื่อกิจกรรม	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. การฝึกอบรม	34 (30.9)	30 (27.3)	25 (22.7)	21 (19.1)	0 (0.0)	3.70 (1.100)	มาก
2. การสัมมนา	15 (13.6)	20 (18.2)	20 (18.2)	35 (31.8)	20 (18.2)	2.77 (1.312)	ปานกลาง
3. การเข้าชม นิทรรศการ	5 (4.5)	5 (4.5)	20 (18.2)	40 (36.4)	40 (36.4)	2.05 (1.065)	น้อย
4. การศึกษาดูงาน	3 (2.7)	2 (1.9)	15 (13.6)	50 (45.4)	40 (36.4)	1.89 (0.898)	น้อย
ภาพรวม						2.60 (1.094)	น้อย

แหล่งสื่อกิจกรรม จากตารางที่ 4.6 โดยภาพรวมเกษตรกรมีระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งสื่อกิจกรรมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.60) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อกิจกรรมที่เกษตรกรมีระดับการรับรู้มากที่สุด คือ การฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 3.70) ในระดับมาก รองลงมา คือ การสัมมนา (ค่าเฉลี่ย 2.77) ในระดับปานกลาง และในระดับที่น้อย คือ การเข้าชมนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 2.05) และการศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 1.89)

ตารางที่ 4.7 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

n = 110

แหล่งสื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. เว็บไซต์ที่ เกี่ยวข้อง	13 (11.8)	22 (20.0)	28 (25.5)	27 (24.5)	20 (18.2)	2.83 (1.271)	ปานกลาง
2. ไลน์ (Line)	15 (13.6)	20 (18.2)	30 (27.3)	25 (22.7)	20 (18.2)	2.86 (1.290)	ปานกลาง
3. เฟสบุ๊ก (Facebook)	11 (10.0)	13 (11.8)	28 (25.5)	34 (30.9)	24 (21.8)	2.57 (1.232)	น้อย
4. โปรแกรม/ แอปพลิเคชัน	3 (2.7)	2 (1.8)	14 (12.7)	50 (45.5)	41 (37.3)	1.87 (0.896)	น้อย
ภาพรวม						2.50 (1.172)	น้อย

แหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ จากตารางที่ 4.7 โดยภาพรวมเกษตรกรมีระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.50) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกษตรกรมีระดับการรับรู้มากที่สุด คือ ไลน์ (ค่าเฉลี่ย 2.86) ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 2.73) ในระดับปานกลาง และในระดับที่น้อย คือ เฟสบุ๊ก (Facebook) (ค่าเฉลี่ย 2.54) และ โปรแกรม/แอปพลิเคชัน (ค่าเฉลี่ย 1.87)

ตารางที่ 4.8 สรุประดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้จากแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล	Mean	SD	ความหมาย
1. สื่อบุคคล	3.88	0.831	มาก
2. สื่อสิ่งพิมพ์	2.36	0.989	น้อย
3. สื่อมวลชน	2.68	1.129	ปานกลาง
4. สื่อกิจกรรม	2.60	1.094	น้อย
5. สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	2.53	1.172	น้อย
ภาพรวม	2.81	1.043	ปานกลาง

สรุปการเกษตรกรรมมีระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ จากตารางที่ 4.8 โดยภาพรวมสรุปว่า เกษตรกรรมมีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อ (ค่าเฉลี่ย 2.81) ในระดับปานกลาง โดยมีการรับรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.88) ในระดับมาก รองลงมา คือ การรับรู้จากสื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 2.68) ในระดับปานกลาง การรับรู้จากสื่อกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.60) การรับรู้จากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 2.53) และน้อยที่สุด การรับรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.36) อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

3.2 ระดับการได้รับการส่งเสริมและระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) ตามประเด็น คือ การลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว การเชื่อมโยงตลาด การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ

3.2.1 ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่)

ตารางที่ 4.9 ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการลดต้นทุน

n = 110

การลดต้นทุน	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ลดปัจจัยการผลิต						3.90 (0.741)	มาก
1.1 ลดเมล็ดพันธุ์	15 (13.6)	70 (63.6)	20 (18.2)	5 (4.6)	0 (0.0)	3.86 (0.694)	มาก
1.2 การลดปุ๋ยเคมี	27 (24.6)	55 (50.00)	26 (23.6)	2 (1.8)	0 (0.0)	3.97 (0.744)	มาก
1.3 การลดสารเคมี	23 (20.9)	52 (47.3)	31 (28.2)	4 (3.6)	0 (0.0)	3.85 (0.784)	มาก
2. ลดค่าจ้าง เครื่องจักรกล/ แรงงาน	15 (13.6)	25 (22.7)	60 (54.6)	10 (9.1)	0 (0.0)	3.41 (0.831)	มาก
ภาพรวม						3.65 (0.786)	มาก

การลดต้นทุน จากตารางที่ 4.9 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการลดต้นทุน ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการลดต้นทุน ที่เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริม ในด้านการลดปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.90) และด้านการลดค่าจ้างเครื่องจักรกล/แรงงาน (ค่าเฉลี่ย 3.41) ใกล้เคียงกัน คือในระดับมาก โดยในด้านการลดปัจจัยการผลิตเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในประเด็นย่อย มากที่สุด คือ การลดปุ๋ยเคมี (ค่าเฉลี่ย 3.97) รองลงมาคือ การลดเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.86) ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ การลดสารเคมี (ค่าเฉลี่ย 3.85) ในระดับมากเช่นกัน

ตารางที่ 4.10 ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว

n = 110

การเพิ่ม ประสิทธิภาพ ผลผลิตข้าว	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. การจัดทำแปลง เรียนรู้	15 (13.6)	39 (35.4)	40 (36.4)	10 (9.1)	6 (5.5)	3.43 (1.013)	มาก
2. การจัดทำเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้	8 (7.3)	11 (10.00)	36 (32.7)	35 (31.8)	20 (18.2)	2.56 (1.116)	น้อย
3. การเข้าสู่ระบบ รับรองมาตรฐาน สินค้าเกษตร	28 (25.5)	38 (34.5)	25 (22.7)	9 (8.2)	10 (9.1)	3.59 (1.208)	มาก
ภาพรวม						3.19 (1.113)	ปานกลาง

การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว จากตารางที่ 4.10 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว ที่เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริม มากที่สุด คือ การเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.85) ในระดับมาก รองลงมา คือ การจัดทำแปลงเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.43) ในระดับมากเช่นกัน ใกล้เคียงกัน คือในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ การจัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.56) ในระดับน้อย

ตารางที่ 4.11 ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการเชื่อมโยงตลาด

n = 110

การเชื่อมโยงตลาด	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. การสำรวจความต้องการของตลาด	3 (2.7)	5 (4.6)	15 (13.6)	34 (30.9)	53 (48.2)	1.83 (1.008)	น้อย
2. การเชื่อมโยงตลาดระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการ	10 (9.1)	10 (9.1)	25 (22.7)	24 (21.8)	41 (37.3)	2.31 (1.299)	น้อย
3. การจัดทำข้อตกลงร่วมในการรับซื้อผลผลิต	15 (13.6)	20 (18.2)	25 (22.7)	30 (27.3)	20 (18.2)	2.82 (1.203)	ปานกลาง
ภาพรวม						2.32 (1.203)	น้อย

การเชื่อมโยงตลาด จากตารางที่ 4.11 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็น การเชื่อมโยงตลาด ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.32) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการ เชื่อมโยงตลาด ที่เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริม มากที่สุด คือ การจัดทำข้อตกลงร่วมในการรับซื้อผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.85) ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ การเชื่อมโยงตลาดระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการ (ค่าเฉลี่ย 2.31) และน้อยที่สุด คือ การสำรวจความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย 1.83) ในระดับน้อยเช่นกัน

ตารางที่ 4.12 ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม

n = 110

การสร้างความ เข้มแข็ง ของกลุ่ม	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.การพัฒนาผู้จัดการ แปลงอย่างต่อเนื่อง	34 (30.9)	30 (27.2)	25 (22.7)	21 (19.1)	0 (0.0)	3.70 (1.10)	มาก
2.การจัดเวทีชุมชน	15 (13.64)	20 (18.18)	20 (18.18)	35 (31.82)	20 (18.18)	2.77 (1.31)	ปานกลาง
3.การสร้างเครือข่าย ผู้นำแปลงใหญ่	5 (4.55)	5 (4.55)	20 (18.18)	40 (36.36)	40 (36.36)	2.05 (1.07)	น้อย
4.การบริหารจัดการ การผลิตร่วมกัน						3.09 (1.18)	ปานกลาง
4.1 การวางแผนการ ผลิต	33 (30.0)	24 (21.8)	38 (34.55)	15 (13.64)	0 (0.0)	33 (30.00)	มาก
4.2 การจัดซื้อปัจจัย การผลิต	10 (9.1)	20 (18.2)	30 (27.3)	30 (27.3)	20 (18.2)	10 (9.1)	ปานกลาง
4.3 การใช้ เครื่องจักรกล	15 (13.6)	20 (18.2)	30 (27.3)	25 (22.7)	20 (18.2)	15 (13.6)	ปานกลาง
5. การบริหารการ จัดการตลาดร่วมกัน						3.40 (0.98)	ปานกลาง
5.1 การวางแผน การตลาด	13 (11.8)	28 (25.45)	41 (37.3)	28 (25.45)	0 (0.0)	3.24 (0.96)	ปานกลาง
5.2 การจำหน่าย ผลผลิต	26 (23.6)	24 (21.8)	45 (40.9)	15 (13.6)	0 (0.0)	3.55 (1.00)	มาก
ภาพรวม						2.84 (1.16)	ปานกลาง

การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม จากตารางที่ 4.12 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็น การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.84) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มที่เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริม มากที่สุด คือ การพัฒนาผู้จัดการแปลงอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 3.70) ในระดับมากรองลงมา คือ การบริหารการจัดการตลาดร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.40) การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.09) การจัดเวทีชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.77) ในระดับปานกลาง และน้อยที่สุด คือ การสร้างเครือข่ายผู้นำแปลงใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 2.05) ในระดับน้อย

ในประเด็นย่อยการบริหารจัดการตลาดร่วมกัน เกษตรกรได้รับการส่งเสริมมากที่สุด คือในด้านการวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.68) ในระดับมากรองลงมาคือ การใช้เครื่องจักรกล (ค่าเฉลี่ย 2.86) การจัดซื้อปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.73) ในระดับปานกลาง

ในประเด็นย่อยการบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน เกษตรกรได้รับการส่งเสริมมากที่สุด คือ ในด้านการจำหน่ายผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.55) ในระดับมากรองลงมาคือ การวางแผนการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.24) ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.13 ระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ

n = 110

การสนับสนุนปัจจัย การผลิตจากภาครัฐ	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. เมล็ดข้าวคุณภาพ พันธุ์ดี	27 (24.55)	35 (31.82)	36 (32.73)	12 (10.9)	0 (0.0)	3.70 (0.96)	มาก
2. เครื่องจักรกล (ให้ยืม)	12 (10.91)	18 (16.36)	21 (19.09)	31 (28.18)	28 (25.45)	2.59 (1.32)	น้อย
3. วัสดุอุปกรณ์ผลิตปุ๋ย อินทรีย์/สารชีวภัณฑ์	39 (35.45)	20 (18.18)	49 (44.55)	2 (1.82)	0 (0.0)	3.87 (0.93)	มาก
4. การถ่ายทอดความรู้/ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่	34 (30.91)	46 (41.82)	30 (27.27)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.04 (0.76)	มาก
5. การส่งเสริมเข้าสู่ ระบบรับรองมาตรฐาน สินค้าเกษตร	32 (29.09)	41 (37.27)	37 (33.64)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.95 (0.79)	มาก

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

n = 110

การสนับสนุนปัจจัย การผลิตจากภาครัฐ	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
6. การให้สินเชื่อใน การจัดการปัจจัยการ ผลิต/เครื่องจักรกล	8 (7.27)	14 (12.73)	28 (25.45)	45 (40.91)	15 (13.64)	2.59 (1.10)	น้อย
7. กระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งของกลุ่ม	18 (16.36)	36 (32.73)	45 (40.91)	11 (10.0)	0 (0.0)	3.55 (0.88)	มาก
8. การจัดหาแหล่งรับ ซื้อผลผลิต	23 (8)	32 (14)	34 (28)	21 (45)	0 (15)	3.52 (2.59)	มาก
ภาพรวม						3.48 0.97	มาก

การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ จากตารางที่ 4.13 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับการได้รับการส่งเสริมตามประเด็นการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.48) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ ที่เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริม มากที่สุด คือ การถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.04) ในระดับมาก รองลงมา คือ การส่งเสริมเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP อินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.95) วัสดุอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.87) เมล็ดข้าวคุณภาพพันธุ์ดี (ค่าเฉลี่ย 3.70) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.55) และในการจัดหาแหล่งรับซื้อ (ค่าเฉลี่ย 3.52) ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนการได้รับการส่งเสริม น้อยที่สุด คือ ผลผลิตเครื่องจักรกล (ให้ยืม) และ การให้สินเชื่อในการจัดการปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกลในระดับน้อยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.05)

3.2.1 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตาม
เป้าหมายการพัฒนาาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่)

ตารางที่ 4.14 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการลดต้นทุน

n = 110

การลดต้นทุน	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ลดปัจจัยการผลิต						4.07 (0.750)	มาก
1.1 การลดเมล็ดพันธุ์	33 (30.0)	48 (43.6)	29 (26.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.04 (0.743)	มาก
1.2 การลดปุ๋ยเคมี	33 (30.0)	49 (44.5)	28 (25.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.05 (0.743)	มาก
1.3 การลดสารเคมี	40 (36.4)	45 (40.9)	25 (22.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.14 (0.757)	มาก
2. ลดค่าจ้าง เครื่องจักรกล/ แรงงาน	48 (43.6)	50 (45.5)	12 (10.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.33 (0.662)	มากที่สุด
ภาพรวม						4.20 (0.706)	มาก

การลดต้นทุน จากตารางที่ 4.14 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการลดต้นทุน ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการลดต้นทุน ที่เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการลดค่าจ้างเครื่องจักรกล/แรงงาน (ค่าเฉลี่ย 4.33) และ ในระดับมากที่สุด ในด้านการลดปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.07) โดยในด้านการลดปัจจัยการผลิต เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมในประเด็นย่อย มากที่สุด คือ การลดสารเคมี (ค่าเฉลี่ย 4.14) รองลงมา คือ การลดปุ๋ยเคมี (ค่าเฉลี่ย 4.05) และน้อยที่สุด คือ การลดเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 4.04) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ตารางที่ 4.15 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว

n = 110

การเพิ่ม ประสิทธิภาพ ผลผลิตข้าว	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. การจัดทำแปลง เรียนรู้	15 (13.6)	39 (35.5)	48 (43.6)	8 (7.3)	0 (0.0)	3.55 (0.816)	มาก
2. การจัดทำเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้	18 (16.4)	42 (38.2)	38 (34.5)	12 (10.9)	0 (0.0)	3.60 (0.886)	มาก
3. การเข้าสู่ระบบ รับรองมาตรฐาน สินค้าเกษตร	33 (30.00)	45 (40.91)	28 (25.45)	4 (3.64)	0 (0.0)	3.97 (0.836)	มาก
ภาพรวม						3.71 (0.846)	มาก

การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว จากตารางที่ 4.15 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว ที่เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริม มากที่สุด คือ การเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.97) ในระดับมาก รองลงมา คือ การจัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.60) การจัดทำแปลงเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.55) ในระดับมาก

ตารางที่ 4.16 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการเชื่อมโยงตลาด

n = 110

การเชื่อมโยงตลาด	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. การสำรวจความต้องการของตลาด	28 (25.5)	34 (30.9)	43 (39.1)	5 (4.5)	0 (0.00)	3.77 (0.881)	มาก
2. การเชื่อมโยงตลาดระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการ	32 (29.1)	38 (34.5)	40 (36.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.93 (0.806)	มาก
3. การจัดทำข้อตกลงร่วมในการรับซื้อผลผลิต	32 (29.1)	32 (29.1)	37 (33.6)	9 (8.2)	0 (0.00)	3.79 (0.954)	มาก
ภาพรวม						3.83 (0.880)	มาก

การเชื่อมโยงตลาด จากตารางที่ 4.16 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็น การเชื่อมโยงตลาด ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการเชื่อมโยงตลาด ที่เกษตรกรระดับความต้องการการส่งเสริม มากที่สุด คือ การเชื่อมโยงตลาดระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการ (ค่าเฉลี่ย 3.93) รองลงมา คือ การจัดทำข้อตกลงร่วมในการรับซื้อผลผลิต คือ (ค่าเฉลี่ย 3.79) และน้อยที่สุด คือ การสำรวจความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.77) ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.17 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม

n = 110

การสร้างความ เข้มแข็ง ของกลุ่ม	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	1 จำนวน (ร้อยละ)		
1.การพัฒนาผู้จัดการ แปลงอย่างต่อเนื่อง	15 (13.6)	32 (29.1)	35 (31.8)	28 (25.5)	0 (0.0)	3.31 (0.998)	ปานกลาง
2.การจัดเวทีชุมชน	8 (7.3)	23 (20.9)	36 (32.7)	43 (39.1)	0 (0.0)	2.96 (0.943)	ปานกลาง
3.การสร้างเครือข่าย ผู้นำแปลงใหญ่	13 (11.8)	21 (19.1)	43 (39.1)	33 (30.0)	0 (0.0)	3.13 (0.973)	ปานกลาง
4.การบริหารจัดการ การผลิตร่วมกัน						3.55 (0.932)	มาก
4.1 การวางแผนการ ผลิต	14 (12.7)	35 (31.8)	39 (35.5)	22 (20.0)	0 (0.0)	3.37 (0.943)	ปานกลาง
4.2 การจัดซื้อปัจจัย การผลิต	18 (16.4)	34 (30.9)	33 (30.0)	25 (22.7)	0 (0.0)	3.41 (1.012)	ปานกลาง
4.3 การใช้ เครื่องจักรกล	28 (25.5)	45 (40.9)	32 (29.1)	5 (4.5)	0 (0.0)	3.87 (0.843)	มาก
5. การบริหารการ จัดการตลาดร่วมกัน						3.88 (0.885)	มาก
5.1 การวางแผน การตลาด	25 (22.7)	44 (40.0)	30 (27.3)	11 (10.0)	0 (0.0)	3.75 (0.916)	มาก
5.2 การจำหน่าย ผลผลิต	35 (31.8)	45 (40.9)	25 (22.7)	5 (4.6)	0 (0.0)	4.00 (0.853)	มาก
ภาพรวม						3.37 0.946	ปานกลาง

การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม จากตารางที่ 4.17 โดยภาพรวมเกษตรกร มีระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็น การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มที่เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริม มากที่สุด คือ การบริหารการจัดการตลาดร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.88) ในระดับมาก รองลงมา คือ การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.55) ในระดับมาก ส่วนการพัฒนาผู้จัดการแปลงอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 3.31) การสร้างเครือข่ายผู้นำแปลงใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 3.13) การจัดเวทีชุมชน และน้อยที่สุด คือ การสร้างเครือข่ายผู้นำแปลงใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 2.96) ตามลำดับ อยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นย่อยการบริหารการจัดการตลาดร่วมกัน เกษตรกรได้รับการส่งเสริมมากที่สุด คือ การใช้เครื่องจักรกล (ค่าเฉลี่ย 3.87) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การจัดซื้อปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.41) และน้อยที่สุด คือ ด้านการวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.37) ในระดับปานกลาง และในประเด็นย่อยการบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน เกษตรกรได้รับการส่งเสริมมากที่สุด คือ ในด้านการจำหน่ายผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.00) ในระดับมาก รองลงมาคือ การวางแผนการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.75) ในระดับมาก

ตารางที่ 4.18 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ
n = 110

การสนับสนุนปัจจัย การผลิตจากภาครัฐ	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. เมล็ดข้าวคุณภาพ พันธุ์ดี	26 (23.6)	33 (30.0)	34 (30.9)	17 (15.5)	0 (0.0)	3.62 (1.009)	มาก
2. เครื่องจักรกล (ให้ยืม)	35 (31.8)	32 (29.1)	30 (27.3)	13 (11.8)	0 (0.0)	3.81 (1.014)	มาก
3. วัสดุอุปกรณ์ผลิตปุ๋ย อินทรีย์/สารชีวภัณฑ์	28 (25.4)	31 (28.2)	30 (27.3)	21 (19.1)	0 (0.0)	3.60 (1.063)	มาก
4. การถ่ายทอดความรู้/ แนะนำจากเจ้าหน้าที่	28 (25.5)	36 (32.7)	36 (32.7)	10 (9.1)	0 (0.0)	3.75 (0.938)	มาก
5. การส่งเสริมเข้าสู่ ระบบรับรองมาตรฐาน สินค้าเกษตร	22 (20.0)	32 (29.1)	56 (50.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.69 (0.783)	มาก

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

n = 110

การสนับสนุนปัจจัย การผลิตจากภาครัฐ	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
6. การให้สินเชื่อใน การจัดการปัจจัยการ ผลิต/เครื่องจักรกล	23 (20.9)	35 (31.8)	40 (36.4)	12 (10.9)	0 (0.0)	3.63 (0.933)	มาก
7. กระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งของ กลุ่ม	24 (21.8)	38 (34.5)	28 (25.5)	20 (18.2)	24 (21.8)	3.60 (1.020)	มาก
8. การจัดหาแหล่งรับ ซื้อผลผลิต	43 (39.1)	46 (41.8)	21 (19.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20 (0.736)	มาก
ภาพรวม						3.74 (0.937)	มาก

การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ จากตารางที่ 4.18 โดยภาพรวม เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นการการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ ที่เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริม มากที่สุด คือ การจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.20) รองลงมา คือ เครื่องจักรกล (ให้ยืม) (ค่าเฉลี่ย 3.81) การถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.75) การส่งเสริมเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP อินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.69) และเมล็ดข้าวคุณภาพพันธุ์ดี (ค่าเฉลี่ย 3.63) การให้สินเชื่อในการจัดการปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล (ค่าเฉลี่ย 3.63) วัสดุอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.60) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.60) ตามลำดับ ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 แบบประเมินตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้าน

โนนกระสัง

ผลการประเมินตามองค์ประกอบความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้าน
โนนกระสังของกลุ่ม ได้ผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 4.19 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็ง กลุ่มและการบริหารกลุ่ม
(สมาชิก กรรมการ)

n = 110

ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.สมาชิก						3.78	มาก
						0.90	
1.1 ให้ความ ร่วมมือ/ความ สามัคคี	35	35	30	10	0	3.86	มาก
	31.82	31.82	27.27	9.09	0.00	0.97	
1.2 เป็นคนดี เสียสละ ซื่อสัตย์	23	48	36	3	0	3.83	มาก
	20.91	43.64	32.73	2.73	0.00	0.78	
1.3 มีความ ขยันหมั่นเพียร	28	35	40	7	0	3.76	มาก
	25.45	31.82	36.36	6.36	0.00	0.90	
1.4 สมาชิกมีความ ตรงต่อเวลา	25	37	36	12	0	3.68	มาก
	22.73	33.64	32.73	10.91	0.00	0.94	

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน					Mean (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2. กรรมการ						3.87	มาก
						0.83	
2.1 มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส	38	45	27	0	0	4.10	มาก
	34.55	40.91	24.55	0.00	0.00	0.76	
2.2 มองการณ์ไกล	27	50	28	5	0	3.90	มาก
	24.55	45.45	25.45	4.55	0.00	0.76	
2.3 ให้ความสำคัญต่อ กลุ่ม	24	40	39	7	0	3.74	มาก
	21.82	36.36	35.45	6.36	0.00	0.76	
2.4 กรรมการมีความ ตรงต่อเวลา	21	50	30	9	0	3.75	มาก
	19.09	45.45	27.27	8.18	0.00	0.76	
ภาพรวม						3.83	มาก
						0.86	

จากตารางที่ 4.19 สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสังได้ประเมินความเข้มแข็งของกลุ่ม ในประเด็นกลุ่มละการบริหารกลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

สมาชิก มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยมีความเข้มแข็งมากที่สุดคือ การให้ความร่วมมือ/ความสามัคคี (ค่าเฉลี่ย 3.86) รองลงมา คือ เป็นคนดี เสียสละ ซื่อสัตย์ (ค่าเฉลี่ย 3.83) มีความขยันหมั่นเพียร (ค่าเฉลี่ย 3.76) และสมาชิกมีความตรงต่อเวลา (ค่าเฉลี่ย 3.68) ตามลำดับ

กรรมการ มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยมีความเข้มแข็งมากที่สุดคือ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 4.10) รองลงมา คือ มองการณ์ไกล (ค่าเฉลี่ย 3.90) กรรมการมีความตรงต่อเวลา (ค่าเฉลี่ย 3.75) และให้ความสำคัญต่อกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.74) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็ง กลุ่มและการบริหารกลุ่ม
(กำหนดโครงสร้าง การกำหนดกฎ การบริหารงาน เครือข่าย)

n = 110

ตัวชี้วัด	มีการปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
3. กำหนดโครงสร้าง การคัดเลือกกรรมการ		
3.1 การกำหนดโครงสร้าง/บทบาทกรรมการ	110	100.00
3.2 การคัดเลือกประธานและกรรมการ	110	100.00
3.3 วาระการดำรงตำแหน่งประธาน/กรรมการ	110	100.00
4. การกำหนดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ	110	100.00
5. การบริหารงาน		
5.1 ศึกษาข้อมูลกลุ่ม/วิเคราะห์เพื่อวางแผน	110	100.00
5.2 เป้าหมายทิศทางและวัตถุประสงค์	110	100.00
5.3 สมาชิกมีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงาน	110	100.00
5.4 การถ่ายทอดแผนให้ผู้เกี่ยวข้อง	110	100.00
5.5 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ	110	100.00
5.6 การสื่อสาร การประชุมกลุ่ม	110	100.00
5.7 การแบ่งงานให้สมาชิกทำร่วมกัน	110	100.00
5.8 แบ่งปันจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน	110	100.00
5.9 การสรุปและประเมินบทบาทผลงาน	110	100.00
5.10 การนำปัญหาที่พบไปปรับปรุง	110	100.00
5.11 สร้างขวัญกำลังใจ สวัสดิการให้สมาชิก	110	100.00
6. เครือข่าย		
6.1 การประสานงานกับหน่วยงานราชการ	110	100.00
6.2 การประสานงานร่วมกับกลุ่มเครือข่าย	110	100.00
6.3 การวางแผนร่วมกับกลุ่มเครือข่าย	110	100.00
6.4 การประชุมร่วมกับกลุ่มเครือข่าย	110	100.00
6.5 แลกเปลี่ยนความรู้/ภูมิปัญญากับกลุ่มอื่น	110	100.00

จากตารางที่ 4.20 สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง เห็นว่า การดำเนินการกลุ่มและการบริหารกลุ่ม ในด้านการกำหนดโครงสร้าง การคัดเลือกกรรมการ ด้านการกำหนดกฎระเบียบ และข้อบังคับ ด้านการบริหารงาน และด้านเครือข่าย มีการดำเนินงานครบชัดเจนทุกด้าน (ร้อยละ 100) ดังนี้

1) กำหนดโครงสร้าง การคัดเลือกกรรมการ ได้แก่ มีการกำหนดโครงสร้าง/บทบาท กรรมการ มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ และมีวาระการดำรงตำแหน่งประธาน/กรรมการ

2) การกำหนดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ อย่างชัดเจน

3) การบริหารงาน ได้แก่ มีการศึกษาข้อมูลกลุ่ม/วิเคราะห์เพื่อวางแผน มีการกำหนดเป้าหมายทิศทางและวัตถุประสงค์ สมาชิกมีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงาน มีการถ่ายทอดแผนให้ ผู้เกี่ยวข้อง มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มีการสื่อสาร การประชุมกลุ่ม มีการแบ่งงานให้สมาชิกทำ ร่วมกัน มีการแบ่งปันจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน มีการสรุปและประเมินบททวนผลงาน มีการนำปัญหาที่พบไปปรับปรุง มีการสร้างขวัญกำลังใจ สวัสดิการให้สมาชิก

4) เครือข่าย ได้แก่ มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ มีการประสานงานร่วมกับ กลุ่มเครือข่าย มีการวางแผนร่วมกับกลุ่มเครือข่าย มีการประชุมร่วมกับกลุ่มเครือข่าย มีแลกเปลี่ยน ความรู้/ภูมิปัญญากับกลุ่มอื่น



ตารางที่ 4.21 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่

n = 110

ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน					Mean S.D	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
1. ความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อม						3.07	ปานกลาง
1.1 ดินมีความเหมาะสมอุดมสมบูรณ์	12	23	44	31	0	3.15	ปานกลาง
	10.91	20.91	40.00	28.18	0.00	0.95	
1.2 ความเพียงพอของน้ำในการเกษตร	10	18	51	23	8	2.99	ปานกลาง
	9.09	16.36	46.36	20.91	7.27	1.01	
2. ความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต						2.98	ปานกลาง
						1.08	
2.1 เมล็ดพันธุ์ดี	22	22	48	18	0	3.44	มาก
	20.00	20.00	43.64	16.36	0.00	0.99	
2.2 ปุ๋ยและสารปรับปรุงบำรุงดิน	27	29	35	19		3.58	มาก
	24.55	26.36	31.82	17.27	0.00	1.04	
2.3 สารกำจัดโรค แมลงศัตรูพืช	15	24	56	15		3.35	ปานกลาง
	13.64	21.82	50.91	13.64	0.00	0.88	
2.4 เครื่องจักรกล/เครื่องมือ	4	15	35	34	22	2.50	น้อย
	3.64	13.64	31.82	30.91	20.00	1.07	
2.5 เงินทุน	10	12	26	34	28	2.47	น้อย
	9.09	10.91	23.64	30.91	25.45	1.23	
2.6 แรงงาน	13	12	24	36	25	2.56	น้อย
	11.82	10.91	21.82	32.73	22.73	1.28	

จากตารางที่ 4.21 ในภาพรวมของผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็ง เรื่อง การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.95) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.07) ในด้าน ดินมีความเหมาะสมอุดมสมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.15) และ ความเพียงพอของน้ำในการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.99) ทั้งสองด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2) ความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต โดยรวมความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.98) ปัจจัยการผลิตที่มีความพร้อมมากที่สุด คือ ปุ๋ยและสารปรับปรุงบำรุงดิน (ค่าเฉลี่ย 3.58)

เมล็ดพันธุ์ดี (ค่าเฉลี่ย 3.44) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สารกำจัดโรค แมลงศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 3.35) อยู่ในระดับปานกลาง และ แรงงาน (ค่าเฉลี่ย 2.56) เครื่องจักรกล/เครื่องมือการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.50) เงินทุน (ค่าเฉลี่ย 2.47) อยู่ในระดับน้อย

3) ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต โดยรวมความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่มีมากที่สุด คือ การจัดการดินและปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 3.54) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การป้องกันกำจัดโรค แมลงศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 3.10) และ การใช้เทคโนโลยีเครื่องจักรกลเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.90) อยู่ในระดับปานกลาง น้อยที่สุดคือ การเก็บเกี่ยว/วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.48) อยู่ในระดับน้อย

4) การเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยรวมความเข้มแข็งอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.60) การเพิ่มมูลค่าสินค้ามากที่สุด คือ ด้านมาตรฐานสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.71) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ การแปรรูป (ค่าเฉลี่ย 2.61) และ บรรจุภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 2.48) ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับน้อย

5) การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน โดยรวมความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11) การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน ในด้านการวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.56) อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดซื้อปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.65) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.22 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก

n = 110

ตัวชี้วัด	มีการปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
1. การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชน	110	100.00
2. การศึกษาดูงาน	110	100.00
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม	110	100.00
4. การทดลองทำด้วยตนเอง	110	100.00
5. การมีผู้รู้ ผู้ชำนาญ เกษตรกรผู้นำในกลุ่ม	110	100.00

จากตารางที่ 4.22 สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง เห็นว่า การดำเนินการด้านการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก มีการดำเนินงานครบชัดเจนทุกด้าน (ร้อยละ 100) คือ มีการได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชน มีการศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม มีการทดลองทำด้วยตนเอง และการมีผู้รู้ ผู้ชำนาญ เกษตรกรผู้นำในกลุ่ม

ตารางที่ 4.23 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งการตลาด

n = 110

ตัวชี้วัด	มีการปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
1. การบริหารการจัดการตลาดร่วมกัน	110	100.00
2. การประชาสัมพันธ์	110	100.00
3. การกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการตลาด	110	100.00
4. การขายร่วมกันเป็นกลุ่ม	110	100.00
5. การเชื่อมโยงกับตลาด/เพิ่มช่องทางจำหน่าย	110	100.00
6. การแปรรูป/การเพิ่มมูลค่าผลผลิต	110	100.00

จากตารางที่ 4.23 สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง เห็นว่า การดำเนินการด้านการตลาด มีการดำเนินงานครบชัดเจนทุกด้าน (ร้อยละ 100) คือ มีการบริหารการจัดการตลาด ร่วมกันการประชาสัมพันธ์ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการตลาด มีการขายร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการเชื่อมโยงกับตลาด/เพิ่มช่องทางจำหน่าย และ มีการแปรรูป/การเพิ่มมูลค่าผลผลิต

ตารางที่ 4.24 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งการจัดการเงินทุนของกลุ่ม

n = 110

ตัวชี้วัด	มีการปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
1. คณะกรรมการบริหารกองทุนกลุ่ม	110	100.00
2. ระเบียบข้อบังคับกองทุน	110	100.00
3. แผนการจัดการเงินทุน	110	100.00
4. การทำบัญชีรับ-จ่าย	110	100.00
5. ตรวจสอบ/เปิดเผย/สรุปข้อมูลแก่สมาชิก	110	100.00

จากตารางที่ 4.24 สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง เห็นว่า การดำเนินการด้านการจัดการเงินทุนของกลุ่ม มีการดำเนินงานครบชัดเจนทุกด้าน (ร้อยละ 100) คือ มี คณะกรรมการบริหารกองทุนกลุ่ม มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีแผนการจัดการเงินทุน มีการทำบัญชีรับ-จ่าย มีตรวจสอบ/เปิดเผย/สรุปข้อมูลแก่สมาชิก

ตารางที่ 4.25 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งกิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่ม

n = 110

ตัวชี้วัด	มีการปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
1. กิจกรรมเพิ่มรายได้	110	100.00
2. กิจกรรมลดรายจ่าย	110	100.00
3. การเก็บออมของสมาชิกในกลุ่ม	110	100.00
4. การเพิ่มการเรียนรู้อื่น ๆ แก่สมาชิก	110	100.00

จากตารางที่ 4.25 สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง เห็นว่า การดำเนินการด้านกิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่ม มีการดำเนินงานครบชัดเจนทุกด้าน (ร้อยละ 100) คือ มีกิจกรรมเพิ่มรายได้ มีกิจกรรมลดรายจ่าย มีการเก็บออมของสมาชิกในกลุ่ม มีการเพิ่มการเรียนรู้อื่น ๆ แก่สมาชิก

ตารางที่ 4.26 ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็ง เรื่อง การประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน

ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน					Mean	ความหมาย
	5	4	3	2	1	S.D	
1. ความสำเร็จของแผนและ กิจกรรมกลุ่ม	34	32	44	0	0	3.91	มาก
	30.91	29.09	40.00	0.00	0.00	0.84	
2. การเพิ่มทักษะความสามารถ ของสมาชิก	18	22	46	24	0	3.31	ปานกลาง
	16.36	20.00	41.82	21.82	0.00	0.99	
3. ความพึงพอใจของสมาชิกต่อ กลุ่ม	28	49	33	0	0	3.95	มาก
	25.45	44.55	30.00	0.00	0.00	0.74	
4. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจาก กลุ่ม	33	31	33	13	0	3.76	มาก
	30.00	28.18	30.00	11.82	0.00	3.91	
ภาพรวม						3.79	มาก
						0.85	

จากตารางที่ 4.26 ในภาพรวมของผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็ง เรื่อง การประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) โดยด้านที่ได้ที่มากที่สุด คือ ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.95) รองลงมา คือ ความสำเร็จของแผนและกิจกรรมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.91) และ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.76) อยู่ในระดับมาก และด้านที่น้อยที่สุด คือ การเพิ่มทักษะความสามารถของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.31) อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5 ปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

5.1 ปัญหา กลุ่มตัวอย่างประเด็นปัญหาในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.27 ดังนี้

ตารางที่ 4.27 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

n= 110

การบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	ระดับการประเมิน			Mean (S.D)	ความหมาย
	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.การขาดการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก	12 (10.9)	34 (30.9)	64 (58.2)	1.53 (0.684)	น้อย
2. การไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับกลุ่ม ข้อตกลงของสมาชิก	13 (11.8)	25 (22.7)	72 (65.5)	1.46 (0.696)	น้อย
3. ขาดการวางแผนและการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน	25 (22.7)	28 (25.5)	57 (51.8)	1.71 (0.813)	ปานกลาง
4. การขาดความรู้ ความสามารถการบริหารงานของผู้นำ	9 (8.2)	15 (13.6)	86 (78.2)	1.30 (0.611)	น้อย
5. ปัญหาในการแบ่งบทบาท หน้าที่ให้แก่สมาชิก	11 (10.0)	22 (20.0)	77 (70.0)	1.40 (0.663)	น้อย
6. ปัญหาในด้านการบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน	32 (29.1)	45 (40.9)	33 (30.0)	1.99 (0.769)	ปานกลาง
ภาพรวม				1.57 (0.706)	น้อย

จากตารางที่ 4.27 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.57) โดยเรียงลำดับปัญหาตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัญหาในด้านการบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 1.99) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ขาดการวางแผนและการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน (ค่าเฉลี่ย 1.71) อยู่ในระดับปานกลาง การขาดการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 1.53) การไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับกลุ่ม ข้อตกลงของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 1.46) ปัญหาในการแบ่งบทบาท หน้าที่ให้แก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 1.40) และ การขาดความรู้ ความสามารถการบริหารงานของผู้นำ (ค่าเฉลี่ย 1.30) อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

ตารางที่ 4.28 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่

n= 110

การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่	ระดับการประเมิน			Mean (S.D)	ความหมาย
	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ปัญหาด้านความเหมาะสมของพื้นที่	33 (30.0)	44 (40.0)	33 (30.0)	2.00 (0.775)	ปานกลาง
2. ราคาปัจจัยการผลิตสูง (ต้นทุนการผลิตสูง)	24 (21.8)	42 (38.2)	44 (40.0)	1.82 (0.765)	ปานกลาง
3. การขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตของสมาชิก	35 (31.8)	44 (40.0)	31 (28.2)	2.04 (0.774)	ปานกลาง
4. การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อการเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน	31 (28.2)	33 (30.0)	46 (41.8)	1.86 (0.825)	ปานกลาง
5. การเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยการแปรรูป	27 (24.5)	41 (37.3)	42 (38.2)	1.86 (0.780)	ปานกลาง
ภาพรวม				1.92 (0.784)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.28 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.92) โดยเรียงลำดับปัญหาตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.04) ปัญหาด้านความเหมาะสมของพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 2.0) การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อการเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 1.86) การเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยการแปรรูป (ค่าเฉลี่ย 1.86) ราคาปัจจัยการผลิตสูง (ต้นทุนการผลิตสูง) (ค่าเฉลี่ย 1.82) ตามลำดับ ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.29 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก

n= 110

การเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก	ระดับการประเมิน			Mean (S.D)	ความหมาย
	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ได้รับการถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป	14.00 (12.7)	34 (30.9)	62 (56.4)	1.56 (0.707)	น้อย
2. การขาดการศึกษาดูงาน จากกลุ่มอื่น	21 (19.1)	38 (34.5)	51 (46.4)	1.73 (0.762)	ปานกลาง
3 ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม/เครือข่าย	15 (13.6)	34 (30.9)	61 (55.5)	1.58 (0.718)	น้อย
4. การพัฒนาผู้จัดการแปลงในด้านต่างๆ น้อยเกินไป	18 (16.4)	29 (26.4)	63 (57.3)	1.59 (0.735)	น้อย
ภาพรวม				1.62 (0.735)	น้อย

จากตารางที่ 4.29 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.62) โดยเรียงลำดับปัญหาตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การขาดการศึกษาดูงาน จากกลุ่มอื่น (ค่าเฉลี่ย 1.73) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ การพัฒนาผู้จัดการแปลงในด้านต่างๆ น้อยเกินไป (ค่าเฉลี่ย 1.59) ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม/เครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 1.58) และได้รับการถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป (ค่าเฉลี่ย 1.56) อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

ตารางที่ 4.30 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างด้านการตลาด

n= 110

การตลาด	ระดับการประเมิน			Mean (S.D)	ความหมาย
	3 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	1 จำนวน (ร้อยละ)		
1. การแผนการตลาดร่วมกัน	39 (35.4)	41 (37.3)	30 (27.3)	2.08 (0.788)	ปานกลาง
2. ปริมาณผลผลิตสอดคล้องความต้องการของตลาด	36 (32.7)	24 (21.8)	50 (45.5)	1.87 (0.875)	ปานกลาง
3. การเชื่อมโยงกับตลาด/การเพิ่มช่องทางจำหน่าย	41 (37.3)	44 (40.0)	25 (22.7)	2.15 (0.761)	ปานกลาง
ภาพรวม				2.03 (0.808)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.30 ประเด็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในด้านการตลาด ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.03) โดยเรียงลำดับปัญหาตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การเชื่อมโยงกับตลาด/การเพิ่มช่องทางจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 2.15) รองลงมา คือ การแผนการตลาดร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 2.08) และ ปริมาณผลผลิตสอดคล้องความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย 1.87) ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง 2) สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง 3) สภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง 4) ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง และ 5) ปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน โนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 151 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตร ของ Taro Yamane โดยให้ความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง 110 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากจากประชากร สำหรับเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยทำการทดสอบความเชื่อมั่น ของแบบสัมภาษณ์กับเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลท่าหลวง อำเภอพิมาย จำนวน 20 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นในประเด็น การได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.901 จึงนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า สูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้าน

โนนกระสัง

พบว่า สมาชิกเป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.5 และเป็นเพศชาย ร้อย 44.5 มีอายุเฉลี่ย 51.60 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.58 คน มีแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน 2.57 คน สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.73 นอกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ ยัง เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มอาชีพเกษตรกรอื่นอีก สำหรับการประกอบอาชีพ สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ประกอบอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 90 และมีอาชีพรอง คือ รับจ้างทางการเกษตร ร้อยละ 72.73

1.3.2 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

พบว่า สมาชิกมีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร เฉลี่ย 28.67 ไร่ และมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ เฉลี่ย 26.36 พื้นที่เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ทั้งหมด ได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP และส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 481.82 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 3,716.36 บาทต่อไร่ การจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายให้กับสหกรณ์การเกษตร

1.3.3 สภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนน

กระสัง

1) ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งข้อมูล คือ (1) สื่อบุคคล ส่วนใหญ่ได้จากเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง (2) สื่อสารสิ่งพิมพ์ ส่วนใหญ่ ได้จากแผ่นพับทางวิชาการ (3) สื่อมวลชน ส่วนใหญ่ได้จากหอกระจายข่าว (4) สื่อกิจกรรม ส่วนใหญ่ได้จากการฝึกอบรม (5) สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ ส่วนใหญ่ได้จากไลน์ โดยภาพรวมเกษตรกรมีการรับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

2) ระดับการได้การส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาแบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนี้

(1) การลดต้นทุน มีระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ ในด้านปัจจัยผลผลิต คือ การลดปุ๋ยเคมี การลดสารเคมี การลดเมล็ดพันธุ์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนการลดค่าเครื่องจักรกล แรงงาน อยู่ในระดับปานกลาง

(2) การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว มีระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ การเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร การจัดทำแปลงเรียนรู้ ซึ่งอยู่ในระดับมาก และ การจัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย

(3) การเชื่อมโยงตลาด ระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดทำข้อตกลงร่วมในการรับซื้อผลผลิต อยู่ในระดับปานกลาง การเชื่อมโยงตลาดระหว่างชุมชน และผู้ประกอบการการสำรวจความต้องการของตลาด อยู่ในระดับน้อย

(4) การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การพัฒนาผู้จัดการแปลงอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน การวางแผนการผลิต การจัดเวทีชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง การสร้างเครือข่ายผู้นำแปลงใหญ่ อยู่ในระดับน้อย

(5) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ ระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ การถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่การส่งเสริมเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP อินทรีย์ วัสดุอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์ เมล็ดข้าวคุณภาพพันธุ์ดี กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม การจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต อยู่ในระดับมาก ส่วน เครื่องจักรกล การให้สินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล อยู่ในระดับน้อย

หากเรียงลำดับตามประเด็นหลัก 5 ประเด็น ระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ การลดต้นทุน การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ อยู่ในระดับมาก การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง และ การเชื่อมโยงตลาดอยู่ในระดับน้อย

3) ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนา ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

(1) การลดต้นทุน มีระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ ในด้านส่วนการลดค่าเครื่องจักรกล แรงงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยผลผลิต คือ การลดสารเคมี การลดปุ๋ยเคมี การลดเมล็ดพันธุ์ อยู่ในระดับมาก

(2) การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว มีระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ การเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และการจัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแปลงเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

(3) การเชื่อมโยงตลาด ระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การเชื่อมโยงตลาดระหว่างชุมชน และผู้ประกอบการ การจัดทำข้อตกลงร่วมในการรับซื้อผลผลิต การสำรวจความต้องการของตลาด อยู่ในระดับมาก

(4) การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ระดับการได้รับการส่งเสริม เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การบริหารจัดการตลาดร่วมกัน การบริหารจัดการ

การผลิตร่วมกัน อยู่ในระดับมาก การพัฒนาผู้จัดการแปลงอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายผู้นำแปลงใหญ่ และการจัดเวทีชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง

(5) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ ระดับการได้รับการส่งเสริมเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต เครื่องจักรกล (ให้ยืม) การถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ การส่งเสริมเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP อินทรีย์ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม เมล็ดข้าวคุณภาพพันธุ์ดี การให้สินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์

หากเรียงลำดับตามประเด็นหลัก 5 ประเด็น ระดับความต้องการได้รับการส่งเสริมเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ดังนี้ การลดต้นทุน การเชื่อมโยงตลาด การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตข้าว ในระดับมาก และการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ในระดับปานกลาง

1.3.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง การประเมินตามองค์ประกอบความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

1) **กลุ่มและการบริหารกลุ่ม** สมาชิกและกรรมการมีความเข้มแข็งระดับมาก ส่วนในการดำเนินการกลุ่มและการบริหารกลุ่ม ด้านการกำหนดโครงสร้าง การคัดเลือกกรรมการ การกำหนดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ การบริหารงาน และ เครือข่าย มีการบริหารงานครบชัดเจนทุกด้าน

2) **ด้านการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่** ความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อม ความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน ความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้าอยู่ในระดับน้อย

3) **การเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก** มีการดำเนินงานชัดเจนทุกด้าน ได้แก่ การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชน มีการศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม มีการทดลองทำด้วยตนเอง และการมีผู้รู้ ผู้ชำนาญ เกษตรกรผู้นำในกลุ่ม

4) **การตลาด** มีการดำเนินงานชัดเจนทุกด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการการตลาดร่วมกับการประชาสัมพันธ์ การกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการตลาด การขายร่วมกันเป็นกลุ่ม การเชื่อมโยงกับตลาด/เพิ่มช่องทางจำหน่าย และการแปรรูป/การเพิ่มมูลค่าผลผลิต

5) **การจัดการเงินทุนของกลุ่ม** มีการดำเนินงานชัดเจนทุกด้าน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกองทุน กลุ่มระเบียบข้อบังคับกองทุน การวางแผนการจัดการเงินทุน การทำบัญชีรับ-จ่าย การตรวจสอบ/เปิดเผย/สรุปข้อมูลแก่สมาชิก

6) กิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่ม มีการดำเนินงานครบชัดเจนทุกด้าน ได้แก่ มีกิจกรรมเพิ่มรายได้ มีกิจกรรมลดรายจ่าย การเก็บออมของสมาชิกในกลุ่ม การเพิ่มการเรียนรู้อื่น ๆ แก่สมาชิก

7) การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก โดยในด้านความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม ความสำเร็จของแผนและกิจกรรมกลุ่ม ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม อยู่ในระดับมาก และ การเพิ่มทักษะความสามารถของสมาชิก อยู่ในระดับปานกลาง

1.3.5 ปัญหาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

1) ปัญหา

(1) ปัญหาด้านการบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยการเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน ขาดการวางแผนและการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน การขาดการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก การไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับกลุ่ม ข้อตกลงของสมาชิก ปัญหาในการแบ่งบทบาท หน้าที่ให้แก่สมาชิก และการขาดความรู้ความสามารถการบริหารงานของผู้นำ ตามลำดับ

(2) ปัญหาด้านการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่

ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยการเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตของสมาชิก ปัญหาด้านความเหมาะสมของพื้นที่ การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อการเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน การเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยการแปรรูป ราคาปัจจัยการผลิตสูง (ต้นทุนการผลิตสูง) ตามลำดับ

(3) ปัญหาด้านการเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก

ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยการเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การขาดการศึกษาดูงาน จากกลุ่มอื่น การพัฒนาผู้จัดการแปลงในด้านต่างๆ น้อยเกินไป ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม/เครือข่าย และได้รับการถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป ตามลำดับ

(4) ปัญหาด้านการตลาด

ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับปัญหาตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การเชื่อมโยงกับตลาด/การเพิ่มช่องทางจำหน่าย การแผนการตลาดร่วมกัน และปริมาณผลผลิตสอดคล้องความต้องการของตลาด ตามลำดับ

2) ข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างประเด็นปัญหาในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนี้

(1) ด้านการบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่

- ปัญหาในด้านการบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน ในบางขั้นตอนในด้านการบริหารการจัดการผลิต อาจจะมีการบริหารจัดการร่วมกันน้อย
- ยังมีสมาชิกส่วนน้อยที่ยังขาดการมีส่วนร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่กลุ่ม
- ปัญหาในการแบ่งบทบาท หน้าที่ให้แก่สมาชิก กรรมการที่รับหน้าที่บริหาร รับหลายหน้าที่และภาระงานมาก อาจจะต้องทบทวนการแบ่งบทบาทหน้าที่ใหม่ให้เหมาะสม และเพิ่มตำแหน่งความรับผิดชอบให้มากขึ้น

(2) การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่

- การขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตของสมาชิก เช่น ด้านเครื่องจักรกลทางการเกษตร ด้านด้านเทคโนโลยีในการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่
- ปัญหาด้านความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น ปริมาณน้ำในการเพาะปลูกไม่เพียงพอ และความอุดมสมบูรณ์ในบางพื้นที่ของสมาชิกแปลงใหญ่
- การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อการเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน บางส่วนมีความต้องการในการเข้าสู่การรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์
- การเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยการแปรรูป เช่น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปสินค้าอื่น เพิ่มเติม นอกจากข้าวสาร นอกจากการแปรรูปเป็นข้าวสาร

(3) การเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก

- ยังขาดการศึกษาดูงานจากกลุ่มอื่น
- สมาชิกบางส่วน ยังมีการนำความรู้จากการถ่ายทอดของเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติน้อย ซึ่งมีข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น อายุมาก การขาดวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ

(4) การตลาด

- ต้องการเชื่อมโยงกับตลาดในหลาย ๆ ทาง ทั้งตลาดข้าวเปลือก ตลาดข้าวแปรรูป และตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว
- การรับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนในการเชื่อมโยงการตลาด
- การเพิ่มช่องทางจำหน่าย เนื่องจากส่วนใหญ่สมาชิกขายข้าวเปลือกให้แก่ สหกรณ์การเกษตร
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวอื่น ๆ เพิ่มเติม

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายดังนี้

2.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า เกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.58 คน และมีแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน 2.57 คน ซึ่งใกล้เคียงกับข้อมูล สรุปผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร ปีเพาะปลูก 2554/55 เป็นรายภาค โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.10 คน มีแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน 2.84 คน สํารวจโดย ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจ สำหรับการประกอบอาชีพ สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ประกอบอาชีพทางการเกษตร ไร่ยถะ 90 และมีอาชีพรอง คือ รับจ้างทางการเกษตร ไร่ยถะ 72.73 ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย (2550, น.87) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนาในเขตตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี พบว่าแรงจูงใจด้านความรู้ความสามารถในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนา จะเลือกจาก ความถนัด ความสามารถในการประกอบอาชีพ

2.2 สภาพการผลิตข้าว

เมื่อพิจารณา ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกมีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร เฉลี่ย 28.67 ไร่ และมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ เฉลี่ย 26.36 ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่เกือบทั้งหมดที่เกษตรกรมี พื้นที่เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ทั้งหมด พื้นที่ที่เกษตรกรไม่ได้นำเข้าโครงการ คือพื้นที่ที่อยู่นอกเขตพื้นที่การรวมกลุ่มนาแปลงใหญ่ ได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP และส่วนใหญ่มิมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 481.82 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 3,716.36 บาทต่อไร่ การจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายให้กับสหกรณ์การเกษตร

2.3 สภาพการส่งเสริมการผลิตข้าว

2.3.1 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งข้อมูล จาก สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม และ สื่อเทคโนโลยี และสารสนเทศ จาก แหล่งข้อมูลทั้ง 5 แหล่ง นี้ เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จาก สื่อบุคคล ในระดับมากที่สุด โดยได้รับจากเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องมากที่สุด รองลงมาคือ ประชาชนกลุ่ม/กรรมกรกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่ม ตรงกับความเห็นของ บุษลัน กุลวิจิตร (2560, น. 2442) ได้เขียนบทความทางวิชาการ สื่อบุคคลกับการส่งเสริม

การเกษตร 4.0 กล่าวว่า สื่อบุคคล นับว่าเป็นสื่อที่ยังทรงอิทธิพลต่อการติดต่อสื่อสารและการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการเกษตรมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และสื่อบุคคลที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตรยุค 4.0 ต้องมีความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีที่นำมาผสมผสานร่วมกับงานด้านเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมไปถึงวางแผนการตลาด อีกทั้ง วีราชา อักกะ โชติกุล (2552, น. 34) กล่าวว่า สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารและจะเป็นประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการยอมรับสารนั้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดต่อสาร และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ นั้น ถือเป็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบใหม่ ที่จะต้องปฏิบัติตามหลักการ ข้อปฏิบัติ ข้อกำหนดในหลาย ๆ ด้าน เริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมโครงการ ตลอดจนดำเนินโครงการ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ การรับข้อมูลข่าวสารและความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ สื่อบุคคล จึงมีบทบาทสำคัญ ทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รวมถึงการสื่อสารกันในระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

หากจะเปรียบเทียบระดับการรับรู้ข้อมูลระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ จะเห็นว่าค่อนข้างใกล้เคียงกัน โดยสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ย มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เริ่มเข้ามามีบทบาทกับกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น ถึงแม้การใช้ส่วนใหญ่จะยังเน้นในเรื่องการสื่อสาร แต่การเริ่มการปรับตัวของเกษตรกร ก่อนที่จะเริ่มใช้เป็นช่องทางความรู้ต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เป้าหมายการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ที่มีความพร้อมทั้งในแง่องค์ความรู้ด้านการผลิต การตลาด มีการนำเทคโนโลยีภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และวิธีการปฏิบัติที่ดีมาผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ที่เหมาะสมในการพัฒนาการเกษตร

2.3.2 ระดับการได้การส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมาย การพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนี้

การลดต้นทุน มีระดับการได้รับการส่งเสริมประเด็นในด้านปัจจัยผลผลิต คือ การลดปุ๋ยเคมี การลดสารเคมี การลดเมล็ดพันธุ์ โดยการดำเนินการตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่นั้น ให้มีการจัดตั้ง ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อให้องค์ความรู้ด้านการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การใช้ปุ๋ยเคมีที่เหมาะสม จึงสามารถช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี อีกทั้งยังมีการจัดตั้ง ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อให้องค์ความรู้ด้านการรักษาพืช การป้องกันและกำจัด โรคและแมลงศัตรูพืช เป็นการลดการใช้สารเคมี นาแปลงใหญ่มีการส่งเสริมให้มีกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ดี เพื่อขยายให้สมาชิกในกลุ่ม เป็นการลดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ นอกจากนี้ยังมีการแนะนำให้ป็นนาหยอด ซึ่งสามารถลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ ส่วนการส่งเสริมในการลดค่าเครื่องจักรกล/แรงงาน โดยการ

สนับสนุนเครื่องจักรกล อาจจะยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร เนื่องจากใช้งบประมาณค่อนข้างสูง

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว การส่งเสริมให้เข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP นั้น ผ่านการประเมินทุกแปลงที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งควรจะส่งเสริมการตรวจประเมินแปลงติดตามต่อไป และการที่เกษตรกรจะเห็นความสำคัญในการยังคงอยู่ในการตรวจประเมินรับรองมาตรฐาน คือ ราคาของผลผลิตที่ควรจะได้รับค่าตอบแทนมากกว่าข้าวที่ไม่ผ่านรับรองมาตรฐาน ที่เกษตรกรยังไม่เห็นการสนับสนุนอย่างชัดเจนมากนัก สอดคล้องกับ พรรณทิวา กว้างเงิน และ บุศรา ถิ่นนิรันดร์กุล (2560 , น. 195) ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 10 ประเด็น 1) ได้ผลผลิตข้าวมีความปลอดภัย 2) ได้ผลผลิตข้าวมีคุณภาพ 3) เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรง 4) ทำให้สัตว์เลี้ยงที่กินหญ้าในแปลงนามีสุภาพและสุขภาพที่ดี 5) เกิดสภาพแวดล้อมและดินนาในพื้นที่การผลิตข้าว GAP ดีขึ้น 6) ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและเกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 7) ช่วยเกษตรกรลดต้นทุนในการผลิต 8) ได้ปริมาณผลผลิตข้าวเพิ่มมากขึ้นกว่าการผลิตแบบเดิม 9) เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในกลุ่มสมาชิก 10) เกษตรกรสามารถจำหน่ายข้าวได้ในราคาที่สูงขึ้น ซึ่งในประเด็นที่ 10 เกษตรกรสามารถจำหน่ายข้าวได้ในราคาที่สูงขึ้น เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

หากเรียงลำดับการส่งเสริมตามประเด็นหลัก 5 ประเด็น การเชื่อมโยงตลาดอยู่ในระดับน้อยเนื่องจากตามเป้าหมายการดำเนินงานในช่วงแรก ๆ ปี 2559-2560 จะเน้นในด้านการลดต้นทุนการผลิต การผลิตข้าวคุณภาพ และการบริหารจัดการ

2.3.3 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นการได้รับการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ถึงแม้ว่าในประเด็นเดียวกัน เกษตรกรจะได้รับการส่งเสริมในระดับมาก แต่เกษตรกร ยังคงมีความต้องการได้รับการส่งเสริมก็ยังคงมีมากเช่นเดิม เพื่อการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

การลดต้นทุน โดยเฉพาะในเรื่องของการลดค่าจ้างเครื่องจักรกล และแรงงานจากข้อจำกัด ของเครื่องจักรกลที่ได้รับการสนับสนุนยังไม่เพียงพอ การวางแผนการผลิตร่วมกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญ

การเชื่อมโยงตลาด การสำรวจความต้องการของตลาด การเชื่อมโยงตลาดระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการ การจัดทำข้อตกลงร่วมในการรับซื้อผลผลิต เนื่องจากเกษตรกรต้องการความมั่นใจว่ามีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน รวมทั้งด้านราคาผลผลิต

การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ การจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตเครื่องจักรกล การถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ การส่งเสริมเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP อินทรีย์ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม เมล็ดข้าวคุณภาพพันธุ์ดี การให้สินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์ ทุกปัจจัยเกษตรกรยังคงต้องการได้รับการสนับสนุนในระดับมาก

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว การเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP และมีเกษตรกรหลายรายต้องการเข้าสู่การตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ตามคู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ของกรมส่งเสริมการเกษตร สำหรับแปลงใหญ่ปีที่ 3 จะมีการถ่ายทอดความรู้ (เน้นงานวิจัย/นวัตกรรม)

1) การวิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลงและจัดทำแผนธุรกิจ จัดเวทีวิเคราะห์เพื่อทบทวนและ ปรับปรุงแผนและเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่ม โดยใช้ข้อมูลแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ประกอบการ วิเคราะห์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 5 ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การตลาด และการบริหารจัดการ

2) การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเน้นการพัฒนาคุณภาพ การตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม เทคโนโลยีการลดต้นทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งในการจัดเวทีการถ่ายทอดความรู้ อาจบูรณาการกับกิจกรรมต่างๆ จากหน่วยงานภายในกรมส่งเสริมการเกษตร เช่น การจัดการศัตรูพืช การจัดการดิน และปุ๋ย การจัดอาชีพเสริม เป็นต้น

3) พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่

4) การพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ครบทุกราย ดำเนินการพัฒนาเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ โดยใช้แนวทาง การดำเนินงาน โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ปี 2561

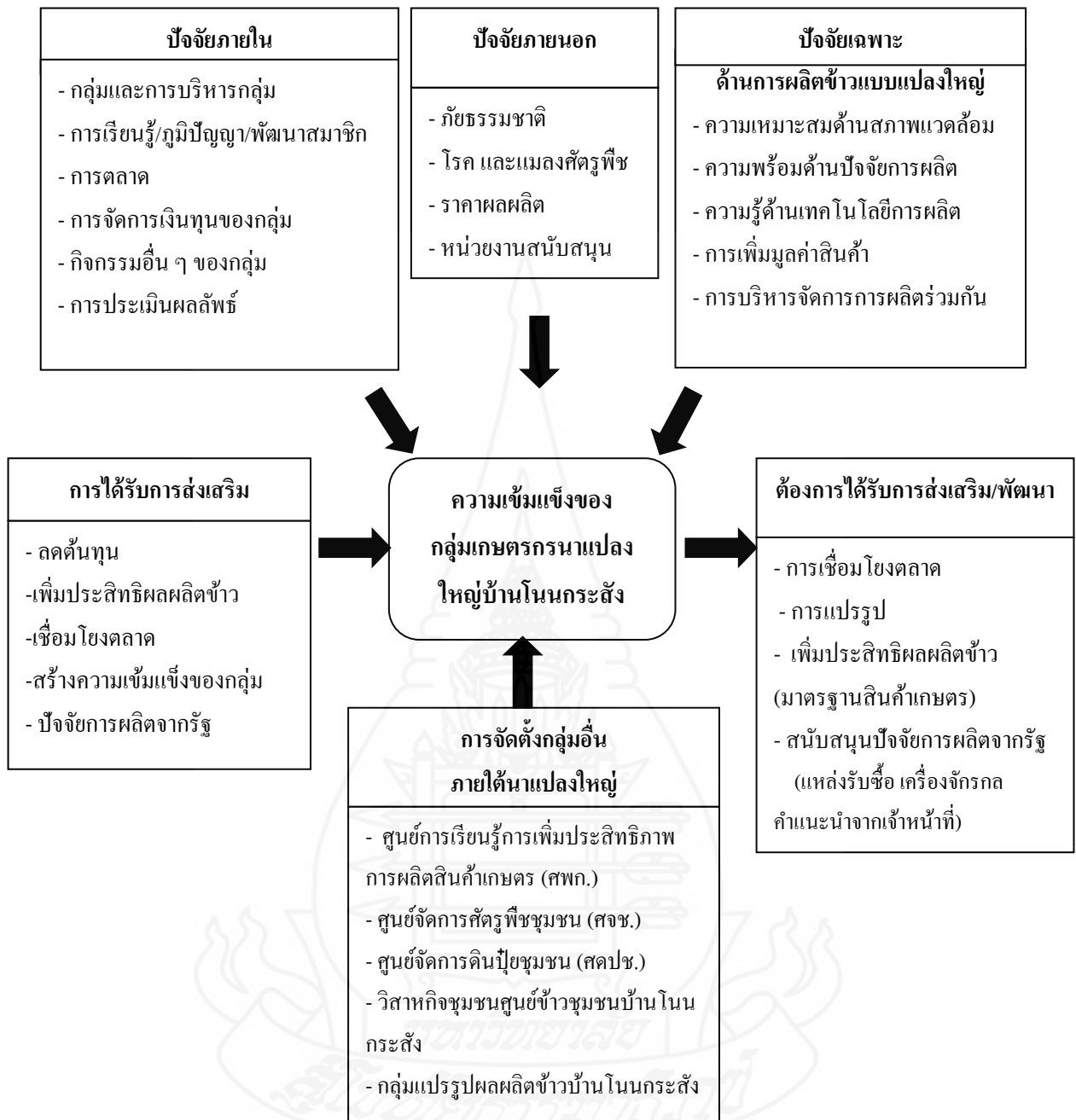
2.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง
การประเมินตามองค์ประกอบความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

ผลการประเมินความเข้มแข็งของกลุ่ม ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ กลุ่มและการบริหารกลุ่ม การเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก การตลาด การจัดการเงินทุนของกลุ่ม กิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่ม การประเมินผลลัพธ์ พบว่าส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกลุ่มผู้นำ กรรมการกลุ่ม ได้รับการพัฒนาและดำเนินมาก่อนในการดำเนินภายใต้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านโนนกระสัง ซึ่งสอดคล้องกับ สัจจา บรรจงศิริ (2560, น.ก) ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านวังสายยาว จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ

ความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านสายยาว มี 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย สมาชิก ประชาชน/กรรมการ ระบบการบริหารงาน ระบบการผลิต และระบบการเรียนรู้ และ 2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย สถานการณ์ทางธรรมชาติ ปัจจัยการผลิต พ่อค้าคน กลาง และหน่วยงานสนับสนุน

ในการประเมินความเข้มแข็งด้านการผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ อยู่ในระดับกลาง นั้น ข้อที่มีความเข้มแข็งในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้า คือ การแปรรูป ด้านบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับ จีรวุฒ มงคล (2559, น. 68-69) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร พบว่า ความรู้ที่ต้องการให้มีการส่งเสริมมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต เน้นการแปรรูปสินค้า ด้านการตลาด เน้นช่องทางในการจำหน่ายและการจัดการราคา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความรู้และการส่งเสริมในด้านการแปรรูป เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้า





ภาพที่ 5.1 แสดงการสรุปผลการวิจัย

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยพบว่ามีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

3.1.1 ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและองค์ประกอบของตัวชี้วัด ต้องกำหนดบนพื้นฐานและบริบทของกลุ่มที่กลุ่มดำเนินการได้ ซึ่งเมื่อกำหนดดำเนินการได้ ก็ควรมีการปรับตัวชี้วัดและเกณฑ์ เพื่อการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น

3.1.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักและความจำเป็นในการปรับตัว เนื่องจากภาครัฐที่มีข้อจำกัด ด้านอัตราค่าจ้างและงบประมาณ ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น

3.1.3 การจัดทำแผนความต้องการของกลุ่ม เพื่อใช้ในการแผนงาน และแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1.4 การเชื่อมโยงการตลาดให้เหมาะสมกับผลผลิตของกลุ่ม และการพัฒนาคุณภาพผลผลิต โดยเหมาะสมทั้งระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร (GAP, อินทรีย์) ประเภทของผลิตภัณฑ์ (ข้าวเปลือก ข้าวสาร เมล็ดพันธุ์) ที่ทำให้กลุ่มสามารถจำหน่ายได้ถึงตลาดโดยตรง

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 หลังการจัดทำแนวทางการพัฒนากลุ่ม ควรมีการประเมินผลหลังการพัฒนา เพื่อที่จะได้ทราบผลการพัฒนาดังกล่าว ว่าใช้ได้ผลอย่างไร ทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว

3.2.2 การศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม ที่อาจจะเป็นปัจจัยเฉพาะ ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

3.2.3 การศึกษาแนวทางในการเพิ่มเติมถึงการแก้ไขปัญหาในบางประเด็นของกลุ่ม เช่น ด้านการตลาด ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิตที่เหมาะสมกับกลุ่ม

3.2.4 การศึกษาแนวคิดของเกษตรกรผู้นำกลุ่ม (ประธาน/คณะกรรมการ) ในการดำเนินงานกลุ่มและการบริหารกลุ่ม การเรียนรู้ ภูมิปัญญา และการพัฒนาสมาชิก การตลาด การจัดการเงินทุนของกลุ่ม กิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่ม การประเมินผลลัพธ์ ซึ่งส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง



บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย. (2550). *แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนาในเขตตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมพัฒนาชุมชน. (2540). การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน. *วารสารพัฒนาชุมชน* 39, 2. (ก.พ. 40), 33-34.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2541). *คู่มือการดำเนินงานกระบวนการกลุ่มและการสร้างกองทุนของเกษตรกร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *การพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย*. คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). *คู่มือการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *รายงานพื้นที่การดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่*. สืบค้นจาก <http://www.agriman.doae.go.th/large%20plot.html>. สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). *เกษตรแบบแปลงใหญ่*. สืบค้นจาก <https://www.moac.go.th/a4policy-alltype-401191791793>.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). *การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิราวุฒิ มงคล. (2559). *ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ชูเกียรติ รักซ้อน. (2532). *หลักการส่งเสริมการเกษตร*. หลักการส่งเสริมการเกษตรทั่วไป. นครปฐม: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ กำแพงแสน.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2555). *การส่งเสริมการเกษตรในยุคไร้พรมแดน*. เอกสารประกอบการอบรมเข้มเสริมประสบการณ์มหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมการเกษตรสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 4 กรกฎาคม 2555) สืบค้นจาก agri.stou.ac.th/UploadedFile/การส่งเสริมการเกษตรในยุคไร้พรมแดน.pdf

เทียบ เหล่าสุวรรณ. (2541). *แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน: ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม*.

กรุงเทพฯ : อมรินทร์นิต.

ทำนอง สิงคาลวนิช. (2525). ความหมาย ปรัชญา นโยบายและวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

นที ขลิบทอง. (2544). กลุ่มกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมบุคคล. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาองค์การพัฒนาเพื่อการส่งเสริมการเกษตร* (หน่วยที่ 8). นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2556). กลุ่มและเครือข่ายในงานส่งเสริมการเกษตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 11, น. 6-7). นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2536). *ส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

บุหลัน กุลวิจิตร. (2560). *สื่อบุคคลกับการส่งเสริมการเกษตร 4.0*. สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน ธันวาคม 2560.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*.

กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และคณะ. (2542). *แนวทางในการพัฒนาองค์กรและเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกและผลิตลำไย*. เอกสารงานวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2556). *แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 4, น.39-42). นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

พรรณทิวา กว้างเงิน และ บุศรา ลีมนิรันดร์กุล. (2560). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร*. การประชุมวิชาการ “มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 13”. จังหวัดมหาสารคาม.

มัลลิกา ต้นสอน. (2544). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

วีรยา อักกะโชติกุล. (2552). *บทบาทของสื่อบุคคลในการส่งเสริมการรับรู้องค์กรนวัตกรรม*.

วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพาณิชยการ. บัณฑิตวิทยาลัย.

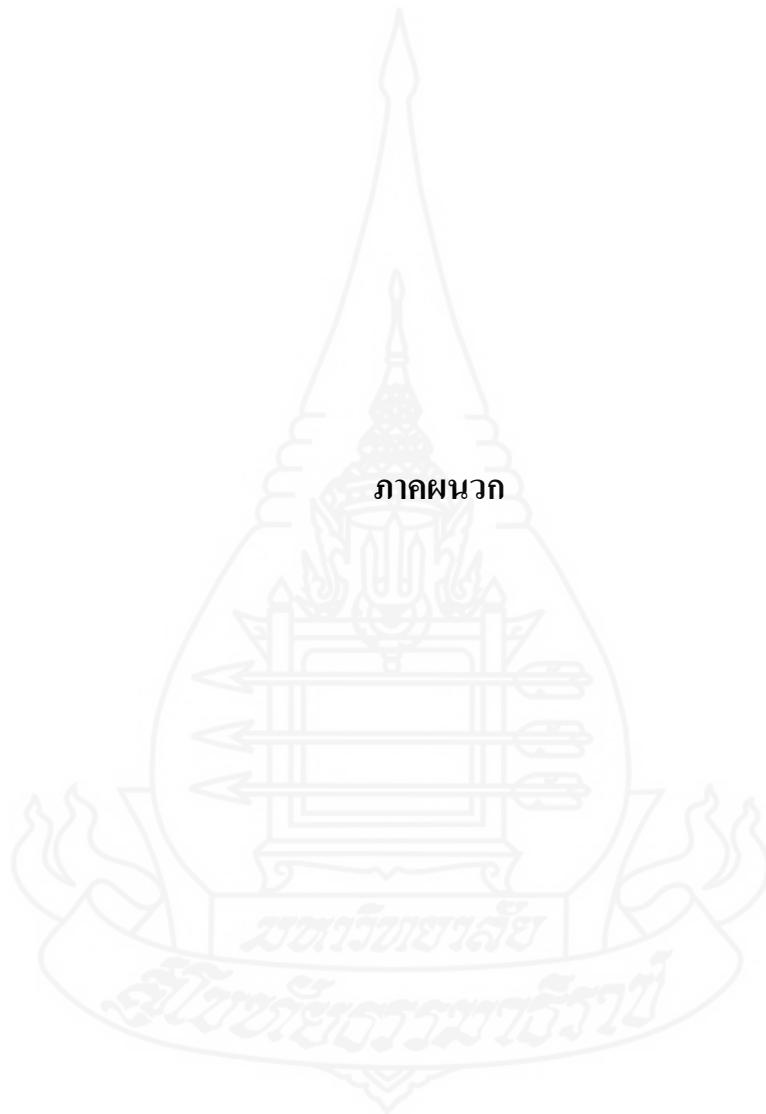
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.

สังจา บรรจงศิริ. (2550). *การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตเทคโนโลยีการผลิตพืช). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา.

- สัจจา บรรจงศิริ. (2560). การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านวังสายยาว
จังหวัดบุรีรัมย์. โครงการบริการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบวิจัย. สำนักบรรณ
สารสนเทศ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). การสำรวจข้อมูลภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงาน
เกษตร ปีเพาะปลูก 2554/55. สืบค้นจาก<http://www.oae.go.th>
- อภิชาติ พงษ์ศรีหดุลชัย. (2558). เอกสารประกอบการบรรยายในการสัมมนาผู้จัดการแปลงใหญ่
วันที่ 19 สิงหาคม 2558. จังหวัดขอนแก่น.



ภาคผนวก



ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์



เลขที่แบบสัมภาษณ์
วันที่สัมภาษณ์...../...../.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่ บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา คำตอบจากการสัมภาษณ์จะใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงขอความร่วมมือให้ข้อมูลตามความเป็นจริง และตามความคิดเห็นของท่าน

ใน โอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน ครั้งนี้เป็นอย่างสูงแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 5 ตอน จำนวน 11 หน้า ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง
- ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง
- ตอนที่ 3 ข้อมูลการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง
- ตอนที่ 4 แบบประเมินตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง
- ตอนที่ 5 ปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ใน () หน้าข้อความที่ต้องการ หรือเติมตัวเลขลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ..... ปี
3. ระดับการศึกษา

() 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	() 2. ประถมศึกษา
() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)/ปวช.
() 5. อนุปริญญาตรี/ปวส	() 6. ปริญญาตรีขึ้นไป
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
5. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
6. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง นอกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

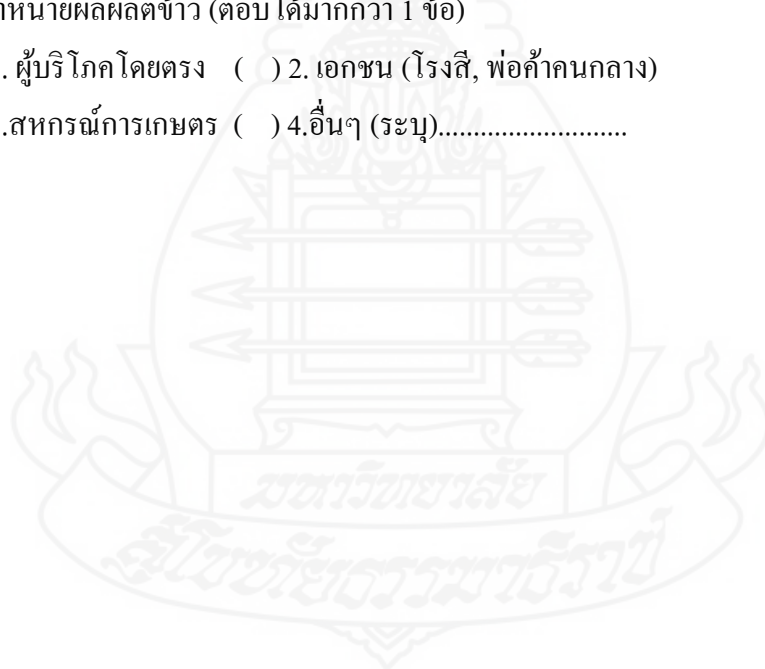
() 1. ไม่เป็น	
() 2. เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
() 2.1 กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มอาชีพเกษตรกร	() 2.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
() 2.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	() 2.4 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร
() 2.5 กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	() 2.6 อื่นๆ ระบุ.....
7. อาชีพหลัก

() 1. ประกอบการเกษตร	() 2. รับเงินเดือนประจำ (ลูกจ้างบริษัท)
() 3. รับจ้างทางการเกษตร	() 4. รับจ้างทั่วไป () 5. ประกอบธุรกิจการค้า
() 6. รับราชการ	() 7. อื่นๆ ระบุ.....
8. อาชีพรอง

() 1. ประกอบการเกษตร	() 2. รับเงินเดือนประจำ (ลูกจ้างบริษัท)
() 3. รับจ้างทางการเกษตร	() 4. รับจ้างทั่วไป () 5. ประกอบธุรกิจการค้า
() 6. รับราชการ	() 7. อื่นๆ ระบุ.....
() 8. ไม่มีอาชีพรอง	

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตข้าวของเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระดัง

1. พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด จำนวน.....ไร่งาน
2. พื้นที่ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ จำนวน.....ไร่.....งาน
3. พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดที่ได้รับมาตรฐาน GAP จำนวน.....ไร่งาน
อยู่ในพื้นที่นาแปลงใหญ่ จำนวน.....ไร่งาน
4. พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดที่ได้รับมาตรฐาน อินทรีย์ จำนวน.....ไร่งาน
อยู่ในพื้นที่นาแปลงใหญ่ จำนวน.....ไร่งาน
5. ลักษณะการถือครองที่ดิน
 1. เป็นของตนเองทั้งหมด 2. เป็นของตนเองและเช่า 3. เช่าทั้งหมด
6. ผลผลิตข้าว ปีการผลิต 2560/61 รวมกิโลกรัม/ไร่
7. ต้นทุนการผลิตข้าว ปีการผลิต 2560/61 รวม.....บาท/ไร่
8. รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าว ปีการผลิต 2560/61 รวม.....บาท
9. แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว (ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. ผู้บริโภคโดยตรง 2. เอกชน (โรงสี, พ่อค้าคนกลาง)
 3. สหกรณ์การเกษตร 4. อื่นๆ (ระบุ).....



ตอนที่ 3 ข้อมูลการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

1. ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งต่างๆ

แหล่งข้อมูล	ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สื่อบุคคล					
1.1 เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง					
1.2 ประธานกลุ่ม/กรรมการกลุ่ม					
1.3 สมาชิกในกลุ่ม					
1.4 เจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน					
2. สื่อสารสิ่งพิมพ์					
2.1 เอกสารวิชาการ					
2.2 แผ่นพับวิชาการ					
2.3 วารสาร					
2.4 จดหมายข่าว					
3. สื่อมวลชน					
3.1 หอกระจายข่าว					
3.2 วิทยุกระจายเสียง					
3.3 โทรทัศน์					
3.4 หนังสือพิมพ์					
3. สื่อกิจกรรม					
3.1 การฝึกอบรม					
3.2 การสัมมนา					
3.3 การเข้าชมนิทรรศการ					
3.4 การศึกษาดูงาน					
4. สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ					
4.1 เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง					
4.2 ไลน์ (Line)					
4.3 เฟสบุ๊ก (Facebook)					
4.4 โปรแกรม/แอปพลิเคชัน					

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					ระดับความต้องการส่งเสริม				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.5 การบริหารการจัดการตลาดร่วมกัน										
4.5.1 การวางแผนการตลาด										
4.5.1 การจำหน่ายผลผลิต										
5. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ										
5.1 เมล็ดข้าวคุณภาพพันธุ์ดี										
5.2 เครื่องจักรกล (ให้ยืม)										
5.3 วัสดุอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์										
5.4 การถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่										
5.5 การส่งเสริมเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP อินทรีย์										
5.6 การให้สินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล										
5.7 กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม										
5.8 การจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต										



ตอนที่ 4 แบบประเมินตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านโนนกระสัง

คำชี้แจง ให้ท่านประเมินความเข้มแข็งของกลุ่ม ตามประเด็นตัวชี้วัดที่กำหนด โดยทำเครื่องหมาย
√ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด

ประเด็นตัวชี้วัด	การประเมิน
1. กลุ่มและการบริหารกลุ่ม	
1.1 สมาชิก	
1.1.1 ความร่วมมือ/ความสามัคคี	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.1.2 เสียสละ ซื่อสัตย์	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.1.3 มีความขยันหมั่นเพียร	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.1.4 สมาชิกมีความตรงต่อเวลา	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.2 กรรมการ	
1.2.1 มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.2.2 มองการณ์ไกล	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.2.3 ให้ความสำคัญต่อกลุ่ม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.2.4 กรรมการมีความตรงต่อเวลา	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2. การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่	
2.1 ความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อม	
2.1.1 ดินเหมาะสมอุดมสมบูรณ์	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.1.2 ความเพียงพอของน้ำ	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.2 ความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต	
2.2.1 เมล็ดพันธุ์ดี	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.2.2 ปุ๋ย สารปรับปรุงบำรุงดิน	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.2.3 สารกำจัดโรค แมลงศัตรูพืช	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.2.4 เครื่องจักรกล/เครื่องมือการเกษตร	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.2.5 เงินทุน	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.2.6 แรงงาน	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด

ประเด็นตัวชี้วัด	การประเมิน
2.3 ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต	
2.3.1 การจัดการดินและปุ๋ย	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.3.2 การป้องกันกำจัดโรค แมลง ศัตรูพืช	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.3.3 การใช้เทคโนโลยี เครื่องจักรกล เกษตร	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.3.4 การเก็บเกี่ยว/วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.4 การเพิ่มมูลค่าสินค้า	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.4.1 การแปรรูป	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.4.2 บรรจุภัณฑ์	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.4.3 มาตรฐานสินค้า	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.5 การบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน	
2.5.1 การวางแผนการผลิต	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2.5.2 การจัดซื้อปัจจัยการผลิต	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7. การประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน	
7.1 ความสำเร็จของแผนและกิจกรรมกลุ่ม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7.2 การเพิ่มทักษะความสามารถของสมาชิก	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7.3 ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7.4 ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด

ประเด็นตัวชี้วัด	การประเมิน
3. การเรียนรู้ ภูมิปัญญา การพัฒนาสมาชิก	
3.1 การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชน	() มี () ไม่มี
3.2 การศึกษาดูงาน	() มี () ไม่มี
3.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม	() มี () ไม่มี
3.4 การทดลองทำด้วยตนเอง	() มี () ไม่มี
3.5 การมีผู้รู้ ผู้ชำนาญ ผู้นำในกลุ่ม	() มี () ไม่มี
4. การตลาด	
4.1 การบริหารการจัดการตลาดร่วมกัน	() มี () ไม่มี
4.2 การประชาสัมพันธ์	() มี () ไม่มี
4.3 การกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการตลาด	() มี () ไม่มี
4.4 การขายร่วมกันเป็นกลุ่ม	() มี () ไม่มี
4.5 การเชื่อมโยงตลาด/เพิ่มช่องทางจำหน่าย	() มี () ไม่มี
4.6 การแปรรูป/การเพิ่มมูลค่าผลผลิต	() มี () ไม่มี
5. การจัดการเงินทุนของกลุ่ม	
5.1 คณะกรรมการบริหารกองทุนกลุ่ม	() มี () ไม่มี
5.2 ระเบียบข้อบังคับกองทุน	() มี () ไม่มี
5.3 แผนการจัดการเงินทุน	() มี () ไม่มี
5.4 การทำบัญชีรับ-จ่าย	() มี () ไม่มี
5.5 ตรวจสอบ/เปิดเผย/สรุปข้อมูลแก่สมาชิก	() มี () ไม่มี
6. กิจกรรมอื่นๆ ของกลุ่ม	
6.1 กิจกรรมเพิ่มรายได้	() มี () ไม่มี
6.2 กิจกรรมลดรายจ่าย	() มี () ไม่มี
6.3 การเก็บออมของสมาชิกในกลุ่ม	() มี () ไม่มี
6.4 การเพิ่มการเรียนรู้อื่นๆแก่สมาชิก	() มี () ไม่มี
7. การประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน	
7.1 ความสำเร็จของแผนและกิจกรรมกลุ่ม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7.2 การเพิ่มทักษะความสามารถของสมาชิก	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7.3 ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกลุ่ม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7.4 ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด

ตอนที่ 5 เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปัญหาเกี่ยวกับในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มท่าน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาท่าน

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา			ข้อเสนอแนะ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. การบริหารกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่				
1.1 การขาดการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก				
1.2 การไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับกลุ่ม ข้อตกลงของสมาชิก				
1.3 ขาดการวางแผนและการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน				
1.4 การขาดความรู้ ความสามารถการบริหารงานของผู้นำ				
1.5 ปัญหาในการแบ่งบทบาท หน้าที่ให้แก่สมาชิก				
1.6 ปัญหาในด้านการบริหารจัดการการผลิตร่วมกัน				
2. การผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่				
2.1 ปัญหาด้านความเหมาะสมของพื้นที่				
2.2 ราคาปัจจัยการผลิตสูง (ต้นทุนการผลิตสูง)				
2.3 การขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตของสมาชิก				
2.4 การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อการเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน				
2.5 การเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยการแปรรูป				
3. การเรียนรู้ พัฒนาสมาชิก				
3.1 ได้รับการถ่ายทอดความรู้/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป				
3.2 การขาดการศึกษาดูงาน จากกลุ่มอื่น				
3.3 ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม/เครือข่าย				
3.4 การพัฒนาผู้จัดการแปลงในด้านต่างๆ น้อยเกินไป				
4. การตลาด				
4.1 การแผนการตลาดร่วมกัน				
4.2 ปริมาณผลผลิตสอดคล้องความต้องการของตลาด				
4.2 การเชื่อมโยงกับตลาด/การเพิ่มช่องทางจำหน่าย				

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ต่อเกษตรกร

.....
.....
.....

2. ต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

.....
.....
.....

3. ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

.....
.....
.....



ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวเกษศริน รอดศรี
วัน เดือน ปีเกิด	3 มิถุนายน พ.ศ. 2525
สถานที่เกิด	อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีชีวภาพ) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่สำเร็จการศึกษา 2547
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

